

MUZE®

Zlatno tkanje Zlatne Slavonije

Ožujak 2026.

Naziv studije

Plan razvoja kulturnog turizma PSŽ

Naručitelj

Turistička zajednica PSŽ

Autorice / Muze d.o.o.

Dragana Lucija Ratković Aydemir

Lucija Biličić

Mirna Draženović

Radna skupina

Dora Knežević, TZ PSŽ

Kristina Biondić, TZ PSŽ

Jelena Ferderbar Hak, UO za gospodarstvo, PSŽ

Senka Horvat, Razvojna agencija Panora

Marijana Lukačević, Razvojna agencija Panora

Renata Madunić-Hajek, Zavod za prostorno uređenje PSŽ

Leonarda Sakoman, TZ grada Požege

Anita Majstorović, TZ grada Kutjeva

Ivana Ketović Marjanović, TZ grada Pleternice

Janja Grčević, TZ grada Pakraca

Hrvoje Kovačić, TZ grada Lipika

Kristina Rupert, TZ Zlatni Papuk

Mirjana Gunčević, JU Lokalna razvojna agencija Požega

Ljiljana Marić, Gradski muzej Požega

Valentina Neferović, Gradsko kazalište Požega

Mirjana Franculić, Gradska knjižnica Požega

Matija Katić, Kulturni centar Požega

Anita Ivičić, Kulturni centar Požega

Saša Botički, Centar tambura

Jasna Hoffmann, JU Pleternica

Daria Adžijević, JU Lipik

Anita Vondrak, Toplice Lipik

Jasminka Antunović, HZZ PU Požega

Marija Mršo Rajić, Poljopr.-prehrambena škola Požega

Gabriela Pranjić, Udruga Čaš'ca

Antun Sontaki, Vinarija Sontacchi

Ena Pandžić, Zlatni lug d.o.o.

Barbara Ljevar, Vinarija Kaptol

Sadržaj

Uvod	5
------------	---

Analiza strateškog i planskog konteksta.....	6
--	---

Međunarodni okvir.....	7
------------------------	---

Ciljevi održivog razvoja UN-a	7
-------------------------------------	---

Razvoj kulturnog turizma UN-a.....	7
------------------------------------	---

Okvir Europske unije	9
----------------------------	---

Prioriteti Europske unije 2024.-2029.	9
--	---

Prioriteti Europske komisije, 2024.-2029.	9
--	---

Nova europska agenda za kulturu	9
---------------------------------------	---

Plan rada za kulturu 2023.-2026.	10
---------------------------------------	----

Kulturni kompas za Europu	11
---------------------------------	----

Novi europski Bauhaus 2021.-2027.	12
--	----

Europski okvir za djelovanje u području kulturne baštine.....	12
---	----

Europski akcijski plan za medijski i audiovizualni sektor	13
---	----

Strategija EU za održivi turizam	13
--	----

Utjecaj na razvoj kulturnog turizma PSŽ	14
---	----

Nacionalni okvir	15
------------------------	----

Nacionalna razvojna strategija RH do 2030. godine	15
---	----

Nacionalni plan razvoja kulture i medija od 2023. do 2027. godine.....	15
--	----

Strategija razvoja održivog turizma do 2030.godine.....	16
---	----

Utjecaj na razvoj kulturnog turizma PSŽ	17
---	----

Županijski okvir	18
------------------------	----

Plan razvoja PSŽ za razdoblje 2021.-2027. godine	18
--	----

Provedbeni program PSŽ 2025.-2029. godine.....	18
--	----

Plan upravljanja destinacijom PSŽ 2025.-2029.....	19
---	----

Strateški i operativni plan razvoja održivog turizma PSŽ do 2030. g.	20
---	----

Utjecaj na razvoj kulturnog turizma PSŽ	21
---	----

Strateški baštinski projekti Županije	22
---	----

Lokalni okvir.....	23
--------------------	----

Požega	23
--------------	----

Pleternica.....	23
-----------------	----

Kutjevo.....	23
--------------	----

Lipik.....	23
------------	----

Pakrac.....	23
-------------	----

Kaptol.....	23
-------------	----

Velika.....	23
-------------	----

Čaglin	24
--------------	----

Brestovac	24
-----------------	----

Jakšić	24
--------------	----

TZ Zlatni Papuk.....	24
----------------------	----

Analiza postojećeg stanja.....	25
--------------------------------	----

PSŽ i turizam	26
---------------------	----

Demografski kontekst	26
----------------------------	----

Regionalni kontekst: PSŽ unutar Slavonije.....	26
--	----

Turističke brojke	27
-------------------------	----

Smještajni kapaciteti.....	27
----------------------------	----

Turistička zajednica PSŽ	28
--------------------------------	----

PSŽ i resursi kulturnog turizma	28
---------------------------------------	----

Materijalna baština i kulturna infrastruktura.....	28
--	----

Nematerijalna baština.....	30
----------------------------	----

Prirodna baština.....	31
-----------------------	----

Manifestacije i događanja	31
---------------------------------	----

Zaključak analize postojećeg stanja	33
---	----

Zlatno tkanje Zlatne Slavonije	35
--------------------------------------	----

Stručno-metodološki okvir.....	36
--------------------------------	----

Kultura	36
---------------	----

Kulturna baština.....	36
-----------------------	----

Prirodna baština.....	37
-----------------------	----

Turizam posebnih interesa	37
---------------------------------	----

Kulturni turizam	39
------------------------	----

Integrirani kulturno-turistički proizvod	40
--	----

Interpretacija baštine.....	41
-----------------------------	----

Participacija.....	41
--------------------	----

Praktična primjena stručno-metodološkog okvira.....	41
---	----

Ciljana publika	42
-----------------------	----

Generacijska segmentacija	42
---------------------------------	----

Geografska segmentacija.....	42
------------------------------	----

Segmentacija prema interesima	44
-------------------------------------	----

Profili kulturnih turista	45
---------------------------------	----

Dionici	46
Primarni dionici	46
Sekundarni dionici	48
Tercijarni dionici.....	48
Participativni doprinosi	49
Analiza i zaključak mapiranja.....	49
Analiza i zaključak ankete	49
Temeljne izjave.....	51
Vizija	51
Vrijednosti	51
Tkanje doživljaja	53
Nit Zlatne žice	54
Nit Zlatni gradovi	60
Nit Zlatni vinogradi.....	71
Nit Zlatna dolina.....	79
Nit Zlatni kalež	87
Nit Zlatni ratnici	93
Nit Zlatna scena	101
Strateški prioriteti	107
1. Suradničko planiranje i upravljanje	108
2. Pozicioniranje brenda.....	109
3. Razvoj tkanja doživljaja.....	110
Izvori	111

Uvod

Plan razvoja kulturnog turizma PSŽ donosi okvir za razvoj autentičnih kulturno-turističkih doživljaja utemeljenih na baštinskim i kulturnim resursima, lokalnom identitetu i svakodnevnom životu prostora. Polazi od razumijevanja duha mjesta, jedinstvene kombinacije povijesnih slojeva, krajolika, živih tradicija, suvremenih kulturnih praksi i iskustava lokalne zajednice, te ih promatra kao međusobno povezanu mrežu vrijednosti i baštinskih doživljaja.

Cilj ovog dokumenta (u nastavku Plan ili Plan razvoja) je razviti održiv, integrirani kulturno-turistički proizvod koji proizlazi iz stvarnih potencijala i potreba PSŽ (u nastavku PSŽ) te doprinosi dugoročnoj dobrobiti lokalnih zajednica. Plan razvoja izrađuje se na razini županije, što znači da se naglasak ne stavlja na pojedinačne, usko lokalne inicijative već na mrežu doživljaja koja ima značenje za identitet i brend cijele PSŽ. Plan prepoznaje i povezuje niz postojećih i budućih doživljaja, oblikujući ih u koherentnu cjelinu.

Na taj se način kulturni turizam promatra kao proces tkanja, povezivanja doživljaja utemeljenih na materijalnoj i nematerijalnoj baštini, prirodnim fenomenima, gastronomiji, manifestacijama, kreativnim praksama i suvremenom načinu života u prepoznatljivo i smisljeno iskustvo destinacije koje nadilazi administrativne granice pojedinih gradova i općina te doprinosi snažnijem pozicioniranju PSŽ u cjelini.

Plan razvoja kulturnog turizma PSŽ ujedno je alat za koordinirano djelovanje ključnih dionika, jedinica regionalne i lokalne samouprave, turističkih zajednica, kulturnih i obrazovnih institucija, poduzetnika, udruga i lokalnih stanovnika. Njegova je svrha usmjeriti razvoj prema kvaliteti,

održivosti, ravnomjernijem razvoju teritorija i cjelogodišnjoj ponudi, uz očuvanje resursa i jačanje lokalne ekonomije.

Plan postavlja temelje za dugoročno pozicioniranje PSŽ kao autentične kontinentalne destinacije kulturnog turizma, destinacije prepoznatljive po snažnom identitetu, raznolikosti doživljaja i održivom upravljanju baštinom, u kojoj su baština, suvremene kulturne prakse i zajednica nerazdvojni nositelji razvoja.

Plan razvoja kulturnog turizma PSŽ sadrži sljedeća poglavlja:

- **Analiza strateškog konteksta** - donosi pregled relevantnih globalnih, europskih, nacionalnih i regionalnih strateških dokumenata koji definiraju razvojni okvir kulturnog turizma na području PSŽ;
- **Analiza postojećeg stanja** – donosi pregled stanja turizma, baštinskih i kulturnih resursa te postojećih aktivnosti;
- **Zlatno tkanje Zlatne Slavonije** – ključno poglavlje koje donosi koncept razvoja kulturnog turizma na području PSŽ. U ovom je poglavlju opisan stručno-metodološki okvir, definirane su ciljne skupine i temeljne izjave, te glavne niti tkanja, odnosno mreža doživljaja kulturnog turizma.
- **Strateški prioriteti i ciljevi** – definira glavne prioritete i ciljeve potrebne za ostvarenje postavljene vizije, odnosno dugoročno održivo upravljanje razvojem kulturnog turizma na području PSŽ koje će se operacionalizirati kroz akcijski plan u sljedećoj fazi.

Analiza strateškog i planskog konteksta

Analiza strateškog i planskog konteksta važan je korak u razumijevanje okruženja u kojem se razvija kulturni turizam PSŽ. Ovdje se uspostavlja okvir unutar kojeg je moguće donositi utemeljene i održive strateške odluke te osigurava jasno pozicioniranje županije na turističkoj karti u regionalnom, nacionalnom i međunarodnom kontekstu.

Cilj analize strateškog konteksta je sagledati razvojne mogućnosti i ograničenja kroz pregled relevantnih strateških razvojnih politika i planskih dokumenata na međunarodnoj, nacionalnoj i lokalnoj razini koji izravno utječu na razvoj kulturnog turizma PSŽ. Riječ je o strateškim dokumentima koji se odnose na područje kulture, zaštite i valorizacije baštine te razvoja turizma, a koji određuju smjernice i prioritete relevantne za održivo upravljanje razvojem destinacije.

Analitički okvir strateškog konteksta omogućuje usklađivanje razvoja kulturnog turizma s politikama očuvanja kulturne baštine, osnaživanja lokalnog identiteta i održivosti. Time se stvara čvrsta podloga za definiranje strateških ciljeva i razvojnih smjernica u nastavku dokumenta.

Međunarodni okvir

Ciljevi održivog razvoja UN-a

Ciljevi održivog razvoja Ujedinjenih naroda (*Sustainable Development Goals* – SDGs) predstavljaju globalni okvir usvojen 2015. godine s namjerom da se do 2030. potakne razvoj pravednijih, otpornijih i održivijih društava. Ukupno ih je 17 te obuhvaćaju ključna razvojna područja, od društvene jednakosti i gospodarskog rasta do zaštite okoliša, upravljanja resursima i jačanja partnerstava.

Njihova je svrha:

- usmjeriti vlade, institucije, gospodarstvo i zajednice prema dugoročno održivom razvoju;
- povezati gospodarski napredak s društvenom pravednošću i očuvanjem prirode;
- potaknuti međunarodnu suradnju i odgovorno upravljanje baštinom, prostorom i resursima;
- omogućiti praćenje napretka kroz mjerljive pokazatelje.

SDG ciljevi djeluju kao zajednički jezik i metodologija koju države, gradovi, organizacije i projekti koriste za planiranje i evaluaciju razvojnih politika u skladu s globalnim standardima održivosti.

Za razvoj kulturnog turizma PSŽ posebno su relevantni ciljevi koji povezuju baštinu, lokalni identitet, održivi turizam, uključiv gospodarski rast i zaštitu okoliša:

SDG 8 – Dostojanstven rad i gospodarski rast: Odnosi se na održivi turizam koji stvara kvalitetna radna mjesta i doprinosi lokalnoj ekonomiji. Ključan je za razvoj poslovnih modela vezanih uz gastronomiju, vodičke usluge i kreativne industrije.

SDG 11 – Održivi gradovi i zajednice: Najvažniji cilj za kulturni turizam, jer uključuje očuvanje materijalne i nematerijalne baštine, jačanje lokalnog identiteta, sudjelovanje zajednice i razvoj održive kulturne infrastrukture.

SDG 15 – Život na kopnu: Povezan s očuvanjem krajobraza, ruralnog karaktera i prirodne raznolikosti, koji su važni elementi identiteta šireg područja Slavonije.

Dodatno su relevantni i SDG 4 (kvalitetno obrazovanje), SDG 5 (rodna ravnopravnost) te SDG 13 (djelovanje u području klime), osobito u kontekstu edukacije, uključivanja lokalne zajednice i dugoročne održive prakse.

Razvoj kulturnog turizma UN-a

UN Tourism (prije: *United Nations World Tourism Organization*, UNWTO) specijalizirana je agencija Ujedinjenih naroda zadužena za globalni razvoj turizma. Djeluje kao vodeće međunarodno tijelo koje promiče održiv, odgovoran i inkluzivan turizam te pruža smjernice, standarde i istraživanja koja državama članicama pomažu u oblikovanju razvojnih politika.

U svom djelovanju *UN Tourism* naglašava turizam kao važan pokretač održivog razvoja u skladu s Ciljevima održivog razvoja Ujedinjenih naroda (SDGs), osobito kroz doprinosi gospodarskom razvoju, zaštiti kulturne baštine i očuvanju okoliša. Organizacija okuplja države članice, pridružene članove i privatni sektor s ciljem jačanja međunarodne suradnje i razvoja kvalitetnih turističkih modela.

UN Tourism izdaje dokumente kojima se donosi formalna definicija kulturnog turizma, kao i smjernice za razvoj kulturno-turističkih politika.

Definicija kulturnog turizma

Publikacija *Tourism and Culture Synergies* (2018.) donosi formalnu definiciju kulturnog turizma, usvojenu na Generalnoj skupštini UNWTO-a 2017. godine:

“Kulturni turizam oblik je turističke aktivnosti u kojoj je osnovna motivacija posjetitelja učiti, otkrivati, doživjeti i konzumirati materijalne i nematerijalne kulturne atrakcije/proizvode u turističkoj destinaciji. Te atrakcije/proizvodi odnose se na skup prepoznatljivih materijalnih, intelektualnih, duhovnih i emocionalnih značajki društva koje obuhvaćaju umjetnost i arhitekturu, povijesnu i kulturnu baštinu, gastronomsku baštinu, književnost, glazbu, kreativne industrije te žive kulture sa svojim načinima života, sustavima vrijednosti, vjerovanjima i tradicijama.”ⁱ

UN Tourism prepoznaje kulturni turizam kao jedno od ključnih turističkih tržišta u budućnosti. Širenje raspona kulturnih sadržaja koje posjetitelji konzumiraju povećava i broj dionika uključenih u razvoj kulturnih doživljaja, pri čemu lokalne zajednice postaju jedan od glavnih čimbenika održivog razvoja destinacije. Za učinkovito oblikovanje kulturno-turističkih politika naglašava se potreba za kvalitetnijim istraživanjima o profilu, motivacijama i potrebama kulturnih turista, kao preduvjet za strateško planiranje.

Preporuke za razvoj kulturnog turizma

UN Tourism preporučuje da se u razvoju kulturnog turizma posebno osigura:

- oblikovanje zajedničke vizije kulturnog turizma koja povezuje i motivira dionike,
- razvoj kvalitetnijih podataka i analitičkih podloga,
- izrada specifičnih politika kulturnog turizma,
- provedba ciljanih marketinških aktivnosti,
- zaštita kulturne baštine i lokalnog identiteta,
- učinkovito korištenje novih tehnologija,
- sustavna suradnja svih dionika u destinaciji.

Deklaracija iz Kyota

Kyoto Declaration on Tourism and Culture: Investing in Future Generations usvojena je 2019. godine u okviru suradnje *UN Tourism*-a i UNESCO-a. Potvrđuje zajedničku obvezu država članica da turizam i kulturu razvijaju kroz održive, inovativne i inkluzivne modele upravljanja koji doprinose ciljevima održivog razvoja. Naglašava potrebu za politikama koje jačaju zaštitu materijalne i nematerijalne baštine, potiču partnerstva te smanjuju negativne učinke turizma, osobito u osjetljivim područjima pod UNESCO-ovom zaštitom.

Deklaracija definira četiri ključna područja djelovanja:

- razvoj inovativnih politika i modela upravljanja koji štite baštinu i ublažavaju negativne učinke turizma,
- jačanje međukulturnog razumijevanja i aktivne uloge lokalnih zajednica u očuvanju tradicije i kulturne raznolikosti,
- osnaživanje zajednica kroz suvremeno upravljanje destinacijom, unapređenje iskustva posjetitelja i poticanje lokalnog poduzetništva,

- ulaganje u ljudske kapacitete kroz obrazovanje, istraživanje i nove tehnologije, uz važnu ulogu kulturnih institucija u jačanju lokalnog identiteta.

Okvir Europske unije

Prioriteti Europske unije 2024.-2029.

Opći politički smjer i razvojne prioritete Europske unije određuje **Europsko vijeće**, koje okuplja čelnike država članica EU-a te predsjednike Europskog vijeća i Europske komisije.

Nakon europskih izbora u lipnju 2024. godine, Europsko vijeće usvojilo je **Strateški program Europske unije za razdoblje 2024.-2029.**, kojim se definiraju ključna područja djelovanja institucija EU-a u nadolazećem petogodišnjem mandatu. Program predstavlja odgovor na klimatske, gospodarske, tehnološke i geopolitičke izazove te postavlja okvir za politike koje izravno utječu i na razvoj kulturnog turizma, održivih destinacija i upravljanje baštinom.

Strateški program definira tri prioritetna područja:

- 1. Slobodna i demokratska Europa:** jačanje europskih vrijednosti, demokracije i kulturnog identiteta
- 2. Snažna i sigurna Europa:** stabilnost, otpornost zajednica i sigurnost građana u promjenjivom globalnom okruženju
- 3. Prosperitetna i konkurentna Europa:** zelena i digitalna tranzicija, inovacije i održivi gospodarski razvoj

Ovi prioriteti stvaraju širi politički okvir unutar kojeg se razvijaju i politike usmjerene na održivi turizam, zaštitu kulturne baštine, jačanje lokalnih zajednica i konkurentnost europskih destinacija.

Prioriteti Europske komisije, 2024.-2029.

Strateški program Europske unije ujedno predstavlja temelj za prioritete **Europske komisije, glavnog izvršnog tijela EU-a**, koja kroz mandat oblikuje konkretne politike, mjere i programe financiranja.

Aktualni prioriteti Europske komisije za razdoblje 2024.-2029. uključuju:

- Novi plan za održiv napredak i konkurentnost Europe
- Jačanje europske sigurnosti i otpornosti
- Potporu društvenoj koheziji, kvaliteti života i socijalnom modelu
- Zaštitu prirodnih resursa i održivost okoliša
- Očuvanje demokracije i europskih vrijednosti
- Jačanje globalnih partnerstava i uloge Europe u svijetu
- Pripremu Unije za buduće proširenje i zajednički razvoj

U tom okviru kulturna baština sve se više prepoznaje kao strateški resurs europske otpornosti, identiteta i održivog regionalnog razvoja.

Nova europska agenda za kulturu

Europska komisija usvojila je Novu europsku agendu za kulturu 2018. godine kao ključni okvir za kulturne politike na razini Europske unije i država članica. Agenda naglašava ulogu kulture kao strateškog resursa za jačanje kulturne raznolikosti, razvoj kulturnih i kreativnih sektora te njihov doprinos društvenoj koheziji i gospodarskom razvoju. Njome se nastoji iskoristiti puni potencijal kulture u izgradnji uključivije i pravednije Unije, kroz poticanje inovacija, kreativnosti, održivih radnih mjesta i rasta. Agenda definira tri strateška cilja:

Socijalna dimenzija – iskoristiti snagu kulture i kulturne raznolikosti za socijalnu koheziju i dobrobit

- Poticanje kulturnog kapaciteta svih Europljana stavljanjem na raspolaganje niza kulturnih aktivnosti i pružanjem prilika za aktivno sudjelovanje.
- Poticanje mobilnosti stručnjaka u kulturnim i kreativnim sektorima te

- uklanjanje prepreka njihovoj mobilnosti.
- Zaštita i promicanje kulturne baštine Europe kao zajedničkog resursa kako bi se podigla razina svijesti o našoj zajedničkoj povijesti i vrijednostima te osnažio osjećaj zajedničkog europskog identiteta.

Gospodarska dimenzija – podupiranje kreativnosti u obrazovanju i inovacijama koja se temelji na kulturi te one u pogledu radnih mjesta i rasta

- Promicanje umjetnosti, kulture i kreativnog razmišljanja u formalnom i neformalnom obrazovanju i osposobljavanju na svim razinama te u cjeloživotnom učenju.
- Poticanje pogodnih ekosustava za kulturne i kreativne industrije, pristupa financiranju, inovacijskog kapaciteta, pravednih naknada za autore i stvaraocima te međusektorske suradnje.
- Promicanje vještina u kulturnim i kreativnim sektorima, uključujući digitalne, poduzetničke, tradicionalne i specijalizirane vještine.

Vanjska dimenzija – jačanje međunarodnih kulturnih odnosa

- Podupiranje kulture kao pokretača društvenog i gospodarskog razvoja.
- Promicanje kulture i međukulturnog dijaloga radi miroljubivih odnosa među zajednicama.
- Osnaživanje suradnje u području kulturne baštine.

Plan rada za kulturu 2023.-2026.

Plan rada za kulturu 2023.-2026. strateški je dokument kojim se oblikuje suradnja u području kulture u četverogodišnjem razdoblju. Usvojilo ga je Vijeće ministara kulture i audiovizualnih djelatnosti EU 2022. godine, kao odgovor na ključne suvremene izazove kulturnih i kreativnih sektora.

Određuje prioritete koji odgovaraju na ključne izazove kulturnih i kreativnih sektora te zahtijeva blisku suradnju država članica, Komisije i predsjedavajućih članica Vijeća EU-a. U njegovu izradu ugrađeni su geopolitički i društveni konteksti: rat u Ukrajini, posljedice pandemije, potreba za djelovanjem protiv klimatskih promjena, ubrzana digitalizacija i nesigurni uvjeti rada kulturnih djelatnika. Plan se temelji na načelima da kultura i baština jačaju europski identitet, da su kulturna i jezična raznolikost temeljne vrijednosti te da sloboda umjetničkog izražavanja potiče kritičko

mišljenje i inovacije. Kultura istovremeno doprinosi održivom razvoju, gospodarstvu, socijalnoj uključenosti i borbi protiv diskriminacije.

Rezolucijom su definirana četiri komplementarna prioriteta:

- 1. Umjetnici i kulturni profesionalci:** osnaživanje kulturnih i kreativnih sektora kroz pravednije radne uvjete, otpornost i inovacije.
- 2. Kultura za ljude:** povećanje kulturne participacije i jačanje uloge kulturnih institucija kao prostora uključenosti, dijaloga i demokratskog sudjelovanja.
- 3. Kultura za planet:** uključivanje kulture u zelenu tranziciju, razvoj održivih praksi i promicanje kvalitetnog životnog okruženja u skladu s načelima Novog europskog Bauhauusa.
- 4. Kultura za suradnička partnerstva:** jačanje međunarodne dimenzije kulture kroz kulturnu diplomaciju, partnerstva i promicanje vrijednosti.

U okviru svakog prioriteta Plana definirano je ukupno 21 područje djelovanja, koja obuhvaćaju zajedničke zadatke Europske komisije, država članica i predsjedništava Vijeća. Plan također ističe središnju ulogu digitalne i zelene tranzicije u kulturnom sektoru, jačanje otpornosti kulturnih ustanova u kontekstu klimatskih izazova te razvoj kulturne participacije, kao i jačanje međunarodne suradnje u očuvanju baštinskih resursa, osobito u kriznim kontekstima.

Kulturni kompas za Europu

Kulturni kompas za Europu **strateški je okvir** koji će u narednim godinama usmjeravati kulturnu politiku Europske unije. Njime Komisija prepoznaje puni potencijal kulture i kulturne baštine kao resursa europske otpornosti, identiteta, društvene kohezije i održivog razvoja.

Kompas polazi od vizije: „**Europa za kulturu, kultura za Europu**“, naglašavajući da kultura mora biti uključena u sve relevantne politike i financijske instrumente EU-a, uz priznanje njezine društvene, građanske i gospodarske vrijednosti. Četiri su ključna smjera koja podržava Kompas:

1. Jačanje europskih vrijednosti i kulturnih prava: Kulturni kompas polazi od kulture kao temelja demokracije, slobode i društvene otpornosti. Naglašava zaštitu umjetničke slobode kao mjerila demokratskog zdravlja te potiče mehanizme podrške umjetnicima izloženima cenzuri ili prijetnjama, uključujući razvoj „sigurnih utočišta“. Poseban naglasak stavlja se na očuvanje kulturne i jezične raznolikosti Europe te na uklanjanje ekonomskih, geografskih i digitalnih prepreka sudjelovanju u kulturi, osobito za mlade i ranjive skupine.

2. Osnajivanje umjetnika, kulturnih profesionalaca i građana: Kompas prepoznaje da kulturni život može napredovati samo uz pravedne i stabilne uvjete rada za umjetnike i kulturne profesionalce. Najavljuje se jačanje socijalne zaštite, rodne ravnopravnosti i uključivosti, kao i izrada buduće **Povelje EU-a o umjetnicima** koja bi uspostavila zajedničke standarde u području statusa, ugovornih odnosa i intelektualnog vlasništva. Mobilnost kulturnih profesionalaca promatra se kao ključ europske kulturne povezanosti, uz najavu Paketa za pravednu mobilnost radne snage te snažnu podršku mladima kroz programe Kreativna Europa i Erasmus+.

3. Kultura i baština kao resurs konkurentnosti, otpornosti i kohezije: Kulturni i kreativni sektori prepoznaju se kao pokretači inovacija, radnih mjesta i atraktivnosti europskih regija, pri čemu **održivi kulturni turizam** dobiva sve važniju ulogu u lokalnom razvoju. Putem Kohezijske politike, Zajedničke poljoprivredne politike, Novog europskog Bauhausa, programa Europska prijestolnica kulture i drugih instrumenata nastojat će se smanjiti teritorijalne razlike i ojačati lokalni identitet. Kompas naglašava potrebu dugoročne potpore kulturi u kontekstu zelene i digitalne tranzicije, uključujući razvoj digitalnih kompetencija i odgovorno korištenje umjetne

inteligencije u kulturnim sektorima. **Baština** se promatra kao ključan resurs teritorijalne kohezije, zaštite identiteta i otpornosti zajednica, uz jačanje mehanizama upravljanja rizicima u kontekstu klimatskih promjena i kriznih situacija.

4. Međunarodni kulturni odnosi i partnerstva: Kompas ističe kulturu kao strateški alat međunarodnog dijaloga, očuvanja mira i jačanja globalne sigurnosti. EU želi sustavnije uključiti kulturu u svoje vanjsko djelovanje kroz kulturnu diplomaciju, partnerstva i programe poput strategije *Global Gateway*. Posebno se naglašava kulturna suradnja s državama kandidatkinjama i susjednim regijama, kao i aktivna uloga EU-a u multilateralnim forumima poput UNESCO-a, G7 i G20. Kultura se pritom promatra kao prostor oblikovanja narativa, jačanja europskih vrijednosti i međunarodne vidljivosti.

Za ostvarenje vizije Kulturnog kompasa potrebno je mobilizirati postojeće i buduće izvore financiranja na svim razinama te pojačati ulogu privatnih ulaganja i filantropije. Kultura se promatra kao dugoročno strateško ulaganje u društveni razvoj, inovacije, globalnu konkurentnost i društvenu koheziju.

EU će osigurati stabilnu i namjensku financijsku podršku kulturnim i kreativnim sektorima kroz programe Kreativna Europa te novi program AgoraEU za razdoblje 2028.–2034., koji će objediniti područja kulture, medija, vrijednosti i prava. Planira se dodatna integracija kulture u sve relevantne financijske instrumente EU-a, uz smjernice za strateška ulaganja usklađena s glavnim smjerovima Kompasa. Dugoročna održivost sektora poticat će se inovativnim modelima financiranja i javno-privatnim partnerstvima.

Novi europski Bauhaus 2021.-2027.

Novi europski Bauhausⁱⁱ interdisciplinarna je inicijativa EU pokrenuta 2021. godine kojom se nastoji povezati Europski zeleni plan sa svakodnevnim životom građana EU-a. Inicijativa se temelji na suradnji građana, stručnjaka, poduzeća i institucija s ciljem korištenja kulturne i kreativne dimenzije u oblikovanju održivih inovacija koje pridonose pozitivnim iskustvima u svakodnevnom životu pojedinaca i zajednica.

Novi europski Bauhaus izražava ambiciju EU-a za stvaranjem lijepih, održivih i uključivih mjesta, proizvoda i načina života. Vrijednosti su:

- **Održivost** - klimatski ciljevi, cirkularnost, nulta stopa zagađenja, bioraznolikost
- **Estetika** - kvaliteta iskustva i stila povrh funkcionalnosti
- **Uključivost** - valorizacija raznolikosti, osiguravanje dostupnosti i priuštivosti

Ostvarenju ciljeva inicijativa pristupa kroz tri glavna principa:

- **Višerazinsku perspektivu**, koja uključuje globalno i lokalno;
- **Participaciju**, sudionički pristup koji uključuje civilno društvo, ljude svih dobnih uzrasta i podrijetla, uključujući i skupine u nepovoljnom položaju;
- **Transdisciplinarnost**, jer su za rješavanje složenih problema s kojima se suočavaju društvo i planet potrebni pristupi koji uključuju mnogo različitih kompetencija i znanja.

Četiri su glavne tematske osi inicijative:

1. **Ponovno povezivanje s prirodom** – za dobrobit prirode te ljudskog tjelesnog i mentalnog zdravlja.
2. **Vraćanje osjećaja pripadnosti** – poticanje međugeneracijske solidarnosti, razvijanje poveznica između obrazovanja i umjetnosti, podizanje kvalitete zajedničkih prostora i mjesta susreta.
3. **Davanje prioriteta mjestima i ljudima koji to najviše trebaju** – atraktivna i održiva rješenja moraju biti priuštiva i pristupačna svima, a digitalno povezivanje ljudi ključno je za neovisan život.
4. **Dugoročno razmišljanje o životnom ciklusu u industrijskom ekosustavu** – rješavanje pitanja neodržive upotrebe resursa.

Europski okvir za djelovanje u području kulturne baštine

Europski okvir za djelovanje u području kulturne baštine strateški je dokument Europske unije koji promiče integrirani i participativni pristup kulturnoj baštini te njezino sustavno uključivanje u sve relevantne politike EU-a.ⁱⁱⁱ

Dokument polazi od suvremenog razumijevanja baštine kao **aktivnog resursa**, a ne isključivo područja zaštite: kulturna baština promatra se kao temelj identiteta, kvalitete života i otpornosti zajednica, ali i kao pokretač inovacija, regeneracije prostora i održivog gospodarskog razvoja.

Temeljna načela

1. Cjeloviti pristup: Baština se promatra kroz materijalnu, nematerijalnu i digitalnu dimenziju kao međusobno povezanu cjelinu. Naglašava se važnost interpretacije, edukacije i prijenosa vrijednosti baštine, uz poticanje sinergija između očuvanja i suvremenog stvaralaštva.

2. Uključivanje baštine u javne politike: Kulturna baština prepoznaje se kao relevantna za regionalni, urbani i ruralni razvoj, obrazovanje, socijalnu koheziju, digitalnu transformaciju, zaštitu okoliša i turizam. Time baština postaje dio šireg razvojnog planiranja, a ne izdvojeni sektor.

3. Oblikovanje politika na temelju dokaza: Okvir naglašava potrebu donošenja odluka utemeljenih na podacima, uz razvoj kulturne statistike i metodologija Eurostata te suradnju s međunarodnim institucijama poput UNESCO-a. Time se jača sposobnost mjerenja učinaka kulturnih politika i ulaganja u baštinu.

4. Suradnja više dionika: Upravljanje baštinom zahtijeva kontinuiranu suradnju javnog sektora, stručnjaka, zajednica i mreža. Europska komisija stoga uspostavlja Forum za kulturnu baštinu kao platformu za razmjenu iskustava, praćenje provedbe Okvira i razvoj održivih modela upravljanja.

Europski akcijski plan za medijski i audiovizualni sektor

Europska komisija usvojila je Europski akcijski plan za medijski i audiovizualni sektor 2020. godine kao strateški okvir za oporavak, transformaciju i jačanje otpornosti europske medijske industrije nakon krize uzrokovane pandemijom COVID-19. Medijski i audiovizualni sektori prepoznati su kao ključni za njegovanje europske kulturne raznolikosti, jačanje demokratskih društava te razvoj konkurentnih kreativnih industrija.

Akcijski plan obuhvaća sektor informativnih medija (tiskane i online medije, radio i audiovizualne usluge) te širi audiovizualni sektor, uključujući film, televiziju, *video streaming*, videoigre i inovativne formate poput virtualne stvarnosti. Plan definira tri međusobno povezana područja djelovanja:

- 1. Oporavak:** Naglasak je na financijskoj potpori i jačanju kapaciteta sektora kako bi se osigurao oporavak nakon krize, potaknula nezavisna produkcija te razvili održiviji poslovni modeli i bolja uporaba intelektualnog vlasništva.
- 2. Transformacija:** Plan potiče prilagodbu sektora digitalnoj i zelenoj tranziciji kroz inovacije, razvoj novih tehnologija (VR/AR), podatkovne infrastrukture i sinergiju s drugim područjima poput kulture, obrazovanja i turizma. Cilj je smanjiti fragmentiranost europskog tržišta i povećati konkurentnost na globalnoj razini.
- 3. Pružanje mogućnosti i osnaživanje:** Poseban fokus stavlja se na razvoj talenata, raznolikost i uključivost u medijskoj produkciji, dostupnost kvalitetnog sadržaja te jačanje medijske pismenosti i zaštite ranjivih skupina, osobito mladih.

Strategija EU za održivi turizam

U tijek je izrada nove Strategije EU za održivi turizam čija se objava očekuje tijekom 2026. godine. Strategija će predstavljati višegodišnji okvir koji će državama članicama, javnim tijelima i dionicima pružiti smjernice i podršku za transformaciju turističkog sektora prema održivijem, zelenijem, otpornijem i digitalno razvijenom modelu.

Nova strategija oslanja se na postojeće ključne europske inicijative, osobito:

- **Tranzicijski put za turizam (*Transition Pathway for Tourism – TPT*)** iz 2022. godine, koji usmjerava turistički ekosustav prema zelenoj i digitalnoj tranziciji te jačanju otpornosti,
- **Europski program turizma do 2030.**, koji kroz akcijski okvir definira korake za održivost, uključivost i konkurentnost europskih destinacija.

Strategija nastoji odgovoriti na izazove s kojima se turizam suočava posljednjih godina, uključujući klimatske promjene, pritiske na okoliš i prostor, neuravnotežen razvoj destinacija, geopolitičke nestabilnosti, rast troškova te manjak kvalificirane radne snage. Posebna pažnja posvećuje se mikro, malim i srednjim poduzećima, koja čine okosnicu europskog turističkog sektora.

Utjecaj na razvoj kulturnog turizma PSŽ

Međunarodne i europske kulturne i turističke politike pružaju važan okvir za razvoj ovog Plana, osobito u kontekstu valorizacije slojevite kulturne i prirodne baštine kroz suvremene modele interpretacije, participacije i održivog upravljanja destinacijom.

Usklađivanje s relevantnim strateškim dokumentima na međunarodnoj razini omogućuje PSŽ jasnije pozicioniranje unutar prostora europskog kontinentalnog i kulturnog turizma, pristup razvojnim resursima te dugoročnu održivost utemeljenu na povezivanju lokalnog identiteta s univerzalnim vrijednostima poput održivosti, uključivosti i otpornosti.

Usklađivanje razvoja kulturnog turizma s međunarodnim i europskim smjernicama omogućuje:

- **Razvoj kulturnog turizma koji baštinu promatra kao aktivan razvojni resurs**, temelj regionalnog identiteta, edukacije, kreativnosti i gospodarske diversifikacije.
- **Pristup europskim fondovima, programima i međunarodnim partnerstvima** koji podupiru projekte u području kulture, turizma, održivog razvoja i regionalne kohezije.
- **Razvoj inovativnih i iskustvenih programa** u skladu s europskim prioritetima zelene i digitalne tranzicije.
- **Umrežavanje dionika** na regionalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini, čime se povećava vidljivost i konkurentnost destinacije.
- **Poticanje ravnomjernijeg teritorijalnog razvoja** kroz disperziju posjetitelja i razvoj sadržaja izvan glavnih urbanih središta.
- **Uspostavu sustava praćenja učinaka i evaluacije** u skladu s europskim pokazateljima kvalitete, održivosti i društvenog utjecaja.
- **Jačanje društvene kohezije i lokalnog identiteta** kroz participativne projekte, edukativne programe i poticanje međugeneracijskog dijaloga.

Nacionalni okvir

Nacionalna razvojna strategija RH do 2030. godine

Nacionalnu razvojnu strategiju RH do 2030. donio je Hrvatski sabor u veljači 2021. godine. Strategija postavlja viziju Hrvatske kao konkurentne, kreativne i sigurne zemlje prepoznatljivog identiteta i kulture, visokih životnih uvjeta te očuvanih prirodnih resursa i jednakih prilika za sve.

Razvoj se usmjerava kroz četiri temeljna razvojna smjera: održivo gospodarstvo i društvo, otpornost na krize, zelenu i digitalnu tranziciju te ravnomjeran regionalni razvoj. Iako kultura i turizam nisu definirani kao zasebni strateški ciljevi, Strategija ih prepoznaje kao važne razvojne poluge unutar više strateških ciljeva. Posebno su relevantna prioritetna područja:

- Razvoj održivog, inovativnog i otpornog turizma te poticanje kulture i medija (Strateški cilj 1 – Konkurentno i inovativno gospodarstvo)
- Jačanje znanja, kompetencija i tržišta rada, uključujući kapacitete u kulturnom i turističkom sektoru (SC 2 – Obrazovani i zaposleni ljudi)
- Jačanje međunarodne prepoznatljivosti Hrvatske u europskom i mediteranskom prostoru (SC 4 – Globalna prepoznatljivost i jačanje međunarodnog položaja RH)
- Unapređenje kvalitete života, zdravih životnih navika i društvene solidarnosti u lokalnim zajednicama (SC 5 – Zdrav, aktivan i kvalitetan život)
- Zaštita prirodnih resursa i borba protiv klimatskih promjena kao temelj održivog razvoja (SC 8 – Ekološka i energetska tranzicija za klimatsku neutralnost)
- Razvoj digitalnih kompetencija i alata važnih za suvremene kulturne i turističke modele (SC 11 – Digitalna tranzicija društva i gospodarstva)
- Jačanje regionalne konkurentnosti i pametne specijalizacije kroz održive razvojne projekte (SC 13 – Jačanje regionalne konkurentnosti).

Nacionalni plan razvoja kulture i medija od 2023. do 2027. godine

Nacionalni plan razvoja kulture i medija za razdoblje od 2023. do 2027. godine^{iv} predstavlja prvi sveobuhvatni strateški dokument za kulturni i medijski sektor u Hrvatskoj nakon Strategije kulturnog razvitka iz 2003. godine. Plan naglašava važnost otpornosti na krizne situacije te potrebu za osiguranjem dodatnih financijskih sredstava za spas kulturnih djelatnosti i obnovu kulturne baštine.

Vizija Nacionalnog plana do 2027. uključuje snažnije kulturno stvaralaštvo i dostupnost sadržaja, očuvanje i održivo korištenje baštine te jačanje kapaciteta kulturnih institucija kao nositelja razvoja. Nacionalni plan strukturiran je kroz pet posebnih ciljeva i pripadajućih mjera:

- **Razvoj kulturnog stvaralaštva, produkcije i distribucije** – naglasak je na podršci umjetničkom stvaralaštvu i poticanju produkcije i distribucije kulturnih sadržaja.
- **Očuvanje i održivo korištenje kulturne baštine** – naglasak je na podršci valorizaciji, interpretaciji, promociji i održivom upravljanju kulturnom baštinom
- **Razvoj sustava arhiva, knjižnica i muzeja** – naglasak je na razvoju kapaciteta i unapređenju upravljanja građom
- **Unapređenje statusa novinarske profesije, medijskog sektora i poticanje pluralizma** – naglasak je na unapređenju uloge medija i statusu novinara, obrazovanju i stjecanju vještina za digitalno okruženje.
- **Učinkovita podrška kulturnom i medijskom sektoru** – naglasak je na unapređenju ljudskih potencijala, sustava podrške i otpornosti.

Provedbu Nacionalnog plana podupire **Akcijski plan razvoja kulture i medija 2025.–2027.**, kao kratkoročni provedbeni dokument koji unutar navedenih posebnih ciljeva definira ukupno 14 konkretnih mjera. Akcijski plan osigurava operativni okvir za provedbu strateških smjernica, osobito u području zaštite i interpretacije baštine te jačanja kapaciteta kulturnih ustanova.

Strategija razvoja održivog turizma do 2030. godine

Strategija razvoja održivog turizma do 2030. ključni je nacionalni dokument za usmjeravanje turističkih politika Republike Hrvatske, usklađen s europskim razvojnim smjernicama i širim gospodarsko-društvenim ciljevima. Strategiju je u prosincu 2022. godine usvojio Hrvatski sabor, a njezin je temeljni cilj prijelaz s modela intenzivnog i sezonskog turizma prema održivom turizmu visoke dodane vrijednosti.

Vizija Strategije glasi: *Poštujući prirodno i kulturno nasljeđe i jedinstveni identitet svih regija, stvorit ćemo održiv cjelogodišnji turizam poželjan za investicije, rad i život, koji doprinosi skladnom gospodarskom razvoju Hrvatske.*

Razvojne potrebe i potencijali objedinjeni su u četiri strateška cilja:

1. Cjelogodišnji i regionalno uravnoteženiji turizam: Usmjeren je na razvoj uravnoteženijeg i uključivog turizma kroz stvaranje turističkih proizvoda više dodane vrijednosti te prostorno ravnomjerniji raspored turističkog prometa. Naglasak je na razvoju posebnih oblika turizma i strukturiranom razvoju proizvoda, uz istodobno unaprjeđenje domaće i međunarodne prometne povezanosti. Time se Hrvatska nastoji repositionirati kao cjelogodišnja autentična destinacija održivog turizma, pri čemu turizam treba pridonositi i stvaranju boljih uvjeta života i rada za lokalno stanovništvo.

2. Turizam uz očuvan okoliš, prostor i klimu: Fokusiran je na očuvanje okoliša i prostora kroz smanjenje opterećenja koje turizam stvara na prirodne sastavnice okoliša. Strategija naglašava potrebu smanjenja negativnog utjecaja turizma na prostor, kao i smanjenja njegova doprinosa klimatskim promjenama, čime se turizam usmjerava prema odgovornijem i dugoročno održivom razvoju.

3. Konkurentan i inovativan turizam: Usmjeren je na jačanje konkurentnosti kroz ulaganje u ljudske potencijale u turizmu, unaprjeđenje strukture i kvalitete smještajnih kapaciteta te osiguranje poticajnog poslovnog okruženja. Posebno se ističe poticanje inovacija i digitalne transformacije turizma kao ključnih preduvjeta za razvoj suvremene, otpornije i tržišno relevantne turističke ponude.

4. Otporan turizam: Odnosi se na jačanje otpornosti turističkog sustava kroz unaprjeđenje zakonodavnog okvira i učinkovitije funkcioniranje sustava turističkih zajednica. Naglasak je i na razvoju sustava praćenja podataka, sposobnosti odgovora na promjene trendova i potreba te jačanju mehanizama koji osiguravaju sigurnost i stabilnost turističkog razvoja u kriznim okolnostima.

Utjecaj na razvoj kulturnog turizma PSŽ

Analiza strateškog okvira na nacionalnoj razini pokazuje da Republika Hrvatska do 2030. godine usmjerava razvoj prema otpornom, konkurentnom i održivom društvu u kojem kultura, turizam i baština imaju važnu ulogu u regionalnom razvoju i jačanju identiteta.

Nacionalni strateški dokumenti naglašavaju potrebu za cjelogodišnjim i regionalno uravnoteženim turizmom, održivim upravljanjem baštinom, jačanjem kapaciteta kulturnog i turističkog sektora te integracijom zelene i digitalne tranzicije u sve razvojne procese.

U tom okviru, Plan razvoja kulturnog turizma PSŽ usklađen je s nacionalnim prioritetima kroz sljedeće mogućnosti:

- **Razvoj kulturnog turizma i drugih selektivnih oblika turizma** temeljenih na autentičnim lokalnim resursima, u skladu je s ciljem repositioniranja Hrvatske prema održivom turizmu visoke dodane vrijednosti.
- **Jačanje prepoznatljivosti i identiteta destinacije** kroz jasno definiranu narativnu okosnicu i integrirani pristup interpretaciji.
- **Jačanje kontinentalnog turizma** i doprinos regionalnoj ravnoteži turističkog razvoja.
- **Održivo upravljanje kulturnom i prirodnom baštinom** kroz valorizaciju, interpretaciju i odgovorno korištenje resursa, u skladu je s nacionalnim smjernicama očuvanja prostora, identiteta i prilagodbe klimatskim izazovima.
- **Poticanje lokalnog gospodarstva, kreativnih i kulturnih sektora** kroz uključivanje OPG-ova, obrtnika, poduzetnika, udruga i obrazovnih institucija u razvoj doživljaja i usluga kulturnog turizma.
- **Jačanje ljudskih potencijala** kroz edukaciju, profesionalizaciju i razvoj kompetencija u području kulture, turizma i interpretacije baštine.
- **Integraciju digitalnih rješenja i inovativnih modela prezentacije baštine** u skladu s prioritetima digitalne transformacije.

Županijski okvir

Plan razvoja PSŽ za razdoblje 2021.-2027. godine

Plan razvoja PSŽ za razdoblje 2021. – 2027. srednjoročni je strateški dokument kojim se utvrđuju strateški pravci, prioriteti, posebni ciljevi i mjere usklađeni s Nacionalnom razvojnom strategijom Republike Hrvatske do 2030. godine. Temeljna svrha dokumenta je definirati razvojne potrebe i potencijale PSŽ te postaviti strateške smjernice za unapređenje gospodarstva, kvalitete života, javnih usluga, upravljanja prostorom i ravnomjernog regionalnog razvoja.

Plan donosi viziju razvoja: *PSŽ je zelena županija s bogatom kulturnom i prirodnom baštinom, visoke kvalitete života i uravnoteženim održivim razvojem.*

Prioritet 1: Razvoj konkurentnoga inovativnog gospodarstva kroz zeleni i pametni razvoj

Uloga turizma u razvoju županije istaknuta je odmah već u ovom prioritetu, kroz **poseban cilj 1.3. Razviti održiv, inovativan i otporan turizam** – ovaj je cilj usmjeren je na jačanje konkurentnosti kontinentalnog turizma kroz ulaganja u javnu turističku infrastrukturu, brendiranje destinacije te valorizaciju kulturne i prirodne baštine i eno-gastronomije. Poseban naglasak stavlja se na razvoj ruralnog turizma.

Prioritet 2: Povećati kvalitetu življenja

Dva se cilja koja podupiru drugi prioritet posebno ističu u kontekstu razvoja kulturnog turizma:

PC 2.4. Očuvati i promovirati kulturu i kulturnu baštinu – cilj je usmjeren na sustavna ulaganja u kulturnu infrastrukturu, programe i rad kulturno-umjetničkih organizacija radi zaštite i valorizacije bogate materijalne i nematerijalne baštine PSŽ. Naglasak je na uključivanju baštine u turističku ponudu, poticanju nositelja kulturnih sadržaja te jačanju multikulturalnosti kao važnog obilježja identiteta županije.

PC 2.5. Osažiti organizacije civilnog društva - usmjeren je na poticanje razvoja i jačanje kapaciteta udruga kroz financijsku i programsku podršku te uključivanje građana u participativne procese, volontiranje i međusektorsku suradnju

Prioritet 3: Učinkovita javna uprava i upravljanje imovinom, prostorno i strateško planiranje

Prioritet 4: Ravnomjerni regionalni razvoj

Provedbeni program PSŽ 2025.- 2029. godine

Provedbeni program PSŽ 2025.-2029. godine kratkoročni je strateški dokument koji konkretizira provođenje posebnih ciljeva iz Plana razvoja županije za razdoblje 2021.-2027. Program definira mjere, ključne aktivnosti i pokazatelje rezultata usmjerene prema razvoju konkurentnog, inovativnog i održivog gospodarstva, povećanju kvalitete života, jačanju javnih usluga, infrastrukturnih ulaganja te ravnomjernom teritorijalnom razvoju.

Vizija: *PSŽ je županija koja čuva tradiciju i ostvaruje europske ciljeve.*

Misija: *Misija PSŽ je usmjeriti razvojne politike prema jačanju gospodarstva i kvalitete života svih stanovnika, kroz ulaganja u obrazovanje, zdravstvo, turizam, poljoprivredu, prometnu povezanost i dostupne javne usluge s ciljem ravnomjernog razvoja svakog dijela županije i stvaranja zajednice u kojoj ljudi žele ostati živjeti i raditi.*

Plan upravljanja destinacijom PSŽ 2025.-2029.

Plan upravljanja destinacijom PSŽ za razdoblje 2025. – 2029. operativni je dokument kojim se usmjerava dugoročni razvoj destinacije na načelima održivosti, kvalitete i suradnje svih dionika. Plan obuhvaća analizu stanja, resursnu osnovu, pokazatelje održivosti, razvojni smjer s mjerama i projektima te smjernice za unapređenje destinacije. Svrha Plana je odrediti smjer razvoja destinacije s ciljem poboljšanja iskustva posjetitelja, zaštite prirodnih i kulturnih dobara i dobrobiti lokalne zajednice.

U Planu su definirana načela razvoja turizma PSŽ.

Načela okolišne održivosti odnose se na smjernice i vrijednosti koje osiguravaju očuvanje prirodnih resursa, odnosno usmjeravaju na okolišno odgovorne prakse u turizmu:

- Poštivanje nosivog kapaciteta prostora, odnosno razvoja turizma unutar granica prihvatljivih promjena kvalitete okoliša, bioraznolikosti i izgleda krajolika
- Primjenu 'zelene' prakse u turističkom poslovanju kroz aktivnosti upravljanja nabavom, energijom, vodom, otpadom i dekarbonizacijom

Načela društvene održivosti su smjernice i vrijednosti koje pridonose izgradnji pravednog i inkluzivnog društva, uz poštivanje ljudskih prava i društvenih vrijednosti, odnosno usmjeravaju na društveno odgovorne prakse u turizmu:

- Poštivanje 'duha mjesta' (*genius loci*) u oblikovanju turističkih objekata, sadržaja i iskustava
- Zaštitu kvalitete života lokalne zajednice kroz poticanje lokalnog poduzetništva u turizmu i uključenost turističkog sektora u aktivnosti osiguranja visokog društvenog standarda zajednice.

Načela ekonomske održivosti odnose se na aktivnosti koje omogućuju dugoročnu stabilnost i rast gospodarstva bez ugrožavanja prirodne ili društvene ravnoteže. Temelj su stvaranja tržišno održivog turističkog sektora koji pridonosi prosperitetu županije:

- Poticanje partnerstva i koordinacije dionika u stvaranju suradničke

- destinacije s bogatim lancem vrijednosti u turizmu
- Osiguranje visoke kvalitete i inovativnosti turističke ponude prilagođene tržišnim trendovima kao ključnih pokretača konkurentnosti.

Glavni cilj postavljen u Planu upravljanja glasi: *Jačanje tržišne pozicije PSŽ kao profilirane destinacije održivog turizma.*

U Planu su istaknuti aduti koji PSŽ omogućuju stratešku prednost u razvoju turizma u kontekstu suvremenih turističkih potreba - promjene u potrebama i interesima turista danas se očituju u povećanoj želji za boravkom u prirodi, istraživanju lokalnog, autohtonog, „neotkrivenog“, konzumaciji lokalnog, svježeg i domaćeg – sve što PSŽ može ponuditi.

Glavni postavljeni cilj podržavaju sljedeći operativni ciljevi:

- Povećanje kapaciteta i unapređenje kvalitete ponude smještaja
- Obogaćivanje destinacijskog lanca vrijednosti
- Unapređenje destinacijskog menadžmenta
- Podizanje tržišne prepoznatljivosti županije kao turističke destinacije

Plan je usklađen s Planom razvoja PSŽ i Provedbenim programom PSŽ.

Strateški i operativni plan razvoja održivog turizma PSŽ do 2030. g.

Strateški i operativni plan razvoja održivog turizma PSŽ do 2030. godine razvojni je dokument kojim se uspostavlja okvir za sustavno, koordinirano i održivo upravljanje turizmom na području Županije. Dokument obuhvaća analizu postojećeg stanja, tržišta i dionika, SWOT analizu te definira viziju, načela i ciljeve razvoja turizma, s naglaskom na jačanje tržišne pozicije Županije kao profilirane destinacije održivog turizma.

Plan utvrđuje koncepciju turističkog razvoja, ključne proizvode (vinski, *outdoor*, kulturni i zdravstveni turizam) te operativne projekte koje je potrebno realizirati do 2030. godine, uz model upravljanja i praćenja provedbe. Poseban naglasak stavljen je na načela okolišne, društvene i ekonomske održivosti, uključujući poštivanje duha mjesta, partnerstvo dionika i inovativnost ponude, čime se turizam promatra kao razvojni alat za podizanje kvalitete života lokalne zajednice.

Dokument donosi sljedeću viziju razvoja održivog turizma: *Održivim upravljanjem prirodnim i kulturnim naslijeđem i razvojem vinske, gastro, outdoor i zdravstvene ponude, PSŽ biti će prepoznata kao cjelogodišnja destinacija tematskih druženja.*

Konkretan plan usmjeren je na jedan glavni cilj: **jačanje tržišne pozicije PSŽ kao profilirane destinacije održivog turizma**, a glavni cilj podržavaju tri operativne razvojne strategije.

- 1. Povećanje kapaciteta i unapređenje kvalitete ponude smještaja i ugostiteljstva:** aktivnosti, odnosno projekti, usmjereni su na povećanje broja i kvalitete smještajnih jedinica i unapređenje enogastronomske ponude.
- 2. Obogaćivanje destinacijskog lanca vrijednosti:** odnosi se na unapređenje posjetiteljske infrastrukture i razvoj turističkih proizvoda.
- 3. Unapređenje destinacijskog menadžmenta:** usmjerena je na osiguranje održivosti razvoja turizma, očuvanje i podizanje ambijentalnosti destinacije te unapređenje upravljanja i interni marketing.

Marketinški plan turizma za PSŽ do 2027. godine

Marketinški plan turizma za PSŽ do 2027. godine predstavlja operativni dokument usmjeren na jačanje vidljivosti, prepoznatljivosti i tržišne pozicije destinacije Zlatna Slavonija. Nastavlja se na Strateški i operativni plan razvoja održivog turizma PSŽ do 2030. godine.

Dokument definira ciljana tržišta i segmente posjetitelja, komunikacijske smjernice, brend-poruke i promotivne aktivnosti s ciljem pozicioniranja županije kao atraktivne kontinentalne destinacije temeljene na autentičnosti, eno-gastro ponudi, prirodnim vrijednostima i kulturnoj baštini.

Tri su glavne odrednice pozicioniranja PSŽ na turističkom tržištu:

- Krovni brend koncept turizma Slavonije koji u svojoj jezgri nosi poruku 'široke slavonske duše'
- Županijski brend koncept turizma, izveden iz krovnog regionalnog brend koncepta, iskazan u poruci 'zlatna Slavonija' koju koristi Turistička zajednica PSŽ u svojoj tržišnoj komunikaciji
- Pozicioniranje PSŽ kao 'destinacije za druženje i uživanje' u skladu sa županijskom strateškom dokumentacijom u turizmu

Marketinški plan donosi konkretne smjernice i implementacijske aktivnosti za promociju i pozicioniranje destinacije na turističko tržište.

Utjecaj na razvoj kulturnog turizma PSŽ

Analiza strateškog okvira na županijskoj razini pokazuje da PSŽ već raspolaže jasno postavljenim razvojnim smjernicama u kojima su kultura, baština, turizam, održivost i kvaliteta života prepoznati kao međusobno povezane razvojne poluge. Županijski strateški i operativni dokumenti naglašavaju važnost održivog i otpornog turizma, valorizacije kulturne i prirodne baštine, jačanja identiteta Zlatne Slavonije, partnerstva dionika, ravnomjernog teritorijalnog razvoja i usmjerenosti na kvalitetu iskustva posjetitelja.

Plan razvoja kulturnog turizma PSŽ usklađuje se sa županijskim prioritetima omogućujući:

- **Razvoj kulturnog turizma kao sastavnog dijela šire vizije PSŽ** kao zelene županije bogate kulturnom i prirodnom baštinom, visoke kvalitete života i uravnoteženog razvoja.
- **Jačanje kulturnog turizma kao jednog od ključnih selektivnih oblika turizma**, u skladu s opredjeljenjem županije prema održivom, inovativnom i otpornom kontinentalnom turizmu.
- **Sustavnu valorizaciju, očuvanje i uključivanje baštine u turističku ponudu**, uz razvoj kulturne infrastrukture, programa i interpretacijskih sadržaja.
- **Jačanje identiteta i tržišne prepoznatljivosti destinacije** kroz usklađeno brendiranje i pozicioniranje Zlatne Slavonije kao autentične kontinentalne destinacije.
- **Primjenu načela održivosti u razvoju kulturnog turizma**, osobito kroz očuvanje duha mjesta, odgovorno upravljanje resursima i zaštitu kvalitete života lokalne zajednice.
- **Jačanje suradnje i partnerstva** među javnim sektorom, turističkim zajednicama, ustanovama u kulturi, organizacijama civilnog društva, lokalnim proizvođačima i poduzetnicima, čime se kulturni turizam razvija kao zajednički županijski projekt.
- **Ravnomjerniji teritorijalni razvoj kroz povezivanje baštinskih resursa** na području cijele županije te oblikovanje doživljaja koji nadilaze administrativne granice pojedinih gradova i općina.

Strateški baštinski projekti Županije

Svijet graševine

Strateški i akcijski plan razvoja destinacije turizma vina: Svijet graševine

Naručitelj: PSŽ / Regionalni koordinator razvoja PSŽ (PANORA)

Godina: 2021.

Brend strategija Svijeta graševine, IC Muzeja bećarca i Spahijskog podruma

Naručitelj: PSŽ / Regionalni koordinator razvoja PSŽ (PANORA)

Godina: 2021.

Marketing plan Svijeta graševine, IC Muzeja bećarca i Spahijskog podruma

Naručitelj: PSŽ

Godina: 2022.

Kuća graševine Kutjevo

Kuća graševine Kutjevo – Interpretacijski centar: Interpretacijska strategija

Naručitelj: Regionalni koordinator razvoja PSŽ – PANORA

Godina: 2021.

Kuća graševine – Interpretacijski centar – Preliminarni muzeološki

program i vizualni dizajn Kuće graševine i Gretinog parka

Naručitelj: Grad Kutjevo

Godina: 2023.

Kuća graševine i Gretin park – Definirana muzeološka koncepcija i plan razvoja sadržaja (DMK)

Naručitelj: Grad Kutjevo

Godina: 2021.

Županijska palača Požega

Vinski podrum Županijske palače – Interpretacijski plan – Idejno rješenje uređenja

Naručitelj: TZ PSŽ

Godina: 2017.

Putevima legende (Trenk)

Interpretacijski plan: Kompleks Trenkovog dvorca

Naručitelj: PSŽ / Regionalni koordinator razvoja PSŽ (PANORA)

Godina: 2020.

Plan brendiranja ostavštine baruna Trenka u Požeško-slavonskoj županiji

Naručitelj: PSŽ

Godina: 2023.

Glavna muzeološka koncepcija stalnog postava Dvorca i parka u Trenkovu

Naručitelj: PSŽ

Godina: 2023.

Priručnik za izradu suvenira Trenkovog dvorca u Trenkovu

Naručitelj: PSŽ

Godina: 2023.

Stari grad Kaptol

Interpretacijski plan: Stari grad Kaptol

Naručitelj: Požeška biskupija, Stolni kaptol sv. Petra

Godina: 2017.

Preliminarni muzeološki program: Stari grad Kaptol

Naručitelj: Požeška biskupija, Stolni kaptol sv. Petra

Godina: 2017.

Knjiga standarda vizualnog identiteta: Stari grad Kaptol

Naručitelj: Požeška biskupija, Stolni kaptol sv. Petra

Godina: 2017.

Halštatska kultura Kaptol

Idejni muzeološki program: Interpretacijski centar halštatske kulture

Naručitelj: PSŽ / Regionalni koordinator razvoja PSŽ (PANORA)

Godina: 2023.

Krovni interpretacijski plan: Arheološki lokalitet Kaptol

Naručitelj: PSŽ / Regionalni koordinator razvoja PSŽ (PANORA)

Godina: 2023.

Lokalni okvir

Požega

Provedbeni program Grada Požege za razdoblje od 2025. do 2029. godine

Nositelj: Grad Požega
Godina: 2025.

Plan upravljanja destinacijom Grada Požege 2025.-2029.

Nositelj: TZ Grada Požege
Godina: 2025.

Pleternica

Plan razvoja Grada Pleternica 2021.-2027.

Nositelj: Grad Pleternica
Godina: 2021.

Provedbeni program Grada Pleternice za razdoblje 2025.-2029.

Nositelj: Grad Pleternica
Godina: 2025.

Plan upravljanja destinacijom Pleternica za razdoblje 2025.-2029.

Nositelj: TZ Grada Pleternice
Godina: 2025.

Kutjevo

Provedbeni program Grada Kutjeva za razdoblje 2025.-2029.

Nositelj: Grad Kutjevo
Godina: 2025.

Lipik

Strategija razvoja Grada Lipika do 2030. godine

Nositelj: Grad Lipik
Godina: 2025.

Provedbeni program Grada Lipika za razdoblje 2026.-2029.

Nositelj: Grad Lipik
Godina: 2025.

Plan upravljanja destinacijom Grada Lipika 2025.-2029.

Nositelj: TZ Grada Lipika
Godina: 2025.

Pakrac

Provedbeni program Grada Pakraca 2025.-2029.

Nositelj: Grad Pakrac
Godina: 2025.

Plan upravljanja destinacijom Pakrac za razdoblje 2025.-2029.

Nositelj: TZ Grada Pakraca
Godina: 2025.

Kaptol

Provedbeni program Općine Jakšić za razdoblje od 2025. do 2029. godine

Nositelj: Općina Kaptol
Godina: 2025.

Velika

Provedbeni program Općine Velika za razdoblje 2025.-2029.

Nositelj: Općina Velika
Godina: 2025.

Čaglin

Provedbeni program za mandatno razdoblje 2025.-2026.

Nositelj: Općina Čaglin

Godina: 2025.

Brestovac

Provedbeni program Općine Brestovac za razdoblje od 2025.-2029. godine

Nositelj: Općina Brestovac

Godina: 2025.

Jakšić

Provedbeni program Općine Jakšić za razdoblje 2025.-2029.

Nositelj: Općina Jakšić

Godina: 2025.

TZ Zlatni Papuk

Plan upravljanja destinacijom Zlatni Papuk

Nositelj: TU Zlatni Papuk

Godina: 2025.

Analiza postojećeg stanja

Analiza postojećeg stanja stoga predstavlja temelj za sljedeće korake – oblikovanje niti tkanja doživljaja, odnosno inventarizaciju i kategorizaciju doživljaja te njihovo povezivanje u cjelovito, prepoznatljivo i održivo tkanje kulturnog turizma duha mjesta PSŽ.

Svrha ovog poglavlja je sagledati turističke, baštinske i kulturne resurse na razini županije kako bi se jasno prepoznali njihovi razvojni potencijali i odredile smjernice za daljnje oblikovanje održivog kulturnog turizma. U nastavku su sažeto opisane turističke smjernice te ključne baštinske teme, manifestacije i događanja. Mapiranje postojećeg stanja služi kao podloga za daljnje razvijanje mreže kulturno-turističkih doživljaja.

PSŽ obiluje bogatom i slojevitom baštinom koja svjedoči o dugom kontinuitetu života, susretu različitih kulturnih utjecaja i snažnoj povezanosti čovjeka i krajolika. Povijesne gradske jezgre, sakralna i fortifikacijska baština, arheološki lokaliteti, tradicija vinogradarstva i podrumarstva, ruralni krajolici, običaji, folklor, glazbena i gastronomska baština – svi ti elementi čine raznoliku osnovu za razvoj autentičnih doživljaja. Uz to, suvremene kulturne inicijative, kreativne prakse i lokalna poduzetnička scena dodatno obogaćuju kulturnu sliku županije.

Turistički pokazatelji potvrđuju da ova osnova već privlači posjetitelje: PSŽ bilježi kontinuiran rast dolazaka i noćenja, s izraženim oporavkom i ubrzanjem nakon 2020. godine. Ipak, geografska distribucija posjeta ostaje neravnomjerna, a dominacija domaćeg tržišta upućuje na još uvijek neiskorišten potencijal šire kulturno-turističke ponude. Upravo taj raskorak između baštinske gustoće i turističke aktivacije čini analizu postojećeg stanja neophodnim korakom.

PSŽ i turizam

PSŽ smještena je u središnjem dijelu istočne Hrvatske, u zapadnom dijelu Slavonije, s administrativnim sjedištem u gradu Požegi. Županija obuhvaća površinu od 1823 km² i sastoji se od pet gradova i pet općina te 277 naselja. Bogata povijest i živa tradicija oblikovali su slojeviti kulturni pejzaž koji se nadovezuje na istaknute prirodne vrijednosti prostora.

Geografski, županija obuhvaća plodnu Požešku kotlinu okruženu brežuljcima slavonskog gorja: Psunjem, Papukom, Krndijom, Diljem i Požeškom gorom te Pakračko-lipički kraj. Ovaj reljef čini dinamiku krajolika i doprinosi raznolikosti prirodnih uvjeta, od šumovitih padina i vinogradarskih obronaka do ravničarskih poljoprivrednih površina.

Položaj županije omogućuje dobru cestovnu povezanost s područjima središnje i istočne Hrvatske: kroz njezin prostor prolaze važne državne prometnice poput ceste D38 koja povezuje Pakrac, Požegu i Pleternicu, a južno od županije prolazi autocesta A3 koja povezuje središnju Hrvatsku s istočnom Hrvatskom. U tijeku je provedba projekta gradnje brze ceste koja će grad Požegu povezati s autocestom A3, čime će se olakšati pristup središtu županije. Županija je povezana i željezničkom infrastrukturom.

PSŽ pripadaju sljedeće jedinice lokalne samouprave, gradovi Požega, Pleternica, Pakrac, Kutjevo, Lipik i općine Kaptol, Velika, Jakšić, Čaglin, Brestovac.

Demografski kontekst

Demografska slika PSŽ ključan je kontekstualni okvir za razumijevanje razvojnih mogućnosti i ograničenja kulturnog turizma. Prema popisu stanovništva iz 2021. godine, u PSŽ živi 64.084 stanovnika, što je pad od čak 17,9 % u odnosu na 2011. godinu, kada je Županija imala 78.034 stanovnika. Taj udio depopulacije drugi je najveći u cijeloj Hrvatskoj, odmah iza Sisačko-moslavačke županije, i zahvatio je sve jedinice lokalne samouprave bez iznimke.

Usprkos negativnim demografskim trendovima, dobna je struktura 2021. godine bila nešto povoljnija od prosjeka Hrvatske: udio mlade populacije do

14 godina (16,8 %) jedan je od najviših u Hrvatskoj i znatno iznad nacionalnog prosjeka (15,2 %). Međutim, obrazovna struktura izrazito je nepovoljna, a nedostatak radne snage i osposobljenih kadrova za destinacijski menadžment identificiran je kao jedno od ključnih ograničenja turističkog razvoja. Depopulacija i iseljavanje posebno su izraženi u manjim općinama, što izravno utječe na mogućnosti razvoja i održavanja kulturno-turističke infrastrukture na tim područjima.

Ovaj demografski kontekst čini kulturni turizam ne samo ekonomskom mogućnošću, već i strateškim razvojnim instrumentom, alatom koji može pridonijeti zaustavljanju negativnih trendova privlačenjem investicija, otvaranjem novih radnih mjesta i jačanjem identitetske vezanosti lokalnog stanovništva za vlastiti prostor.

Regionalni kontekst: PSŽ unutar Slavonije

PSŽ djeluje unutar šireg slavonskog turističkog prostora koji obuhvaća pet županija na istoku Hrvatske. Percepcija Slavonije na domaćem tržištu svedena je pretežito na pojmove „ravnice“ i „hrane“, dok strana tržišta ovu regiju u velikoj mjeri ne poznaju. Takvo stanje identificirano je kao ključni izazov za brendiranje, ali i kao iznimna razvojna prilika. Slavonija je, prema ocjeni stručnjaka, turistički „neotkrivena regija“ koja suvremenim turistima može ponuditi ono što sve više traže: zeleno, mirno, autentično i „turistički nepotrošeno“.

PSŽ unutar tog okvira ima posebnu poziciju zahvaljujući svom brežuljkastogorskom reljefu, bogatoj baštini i razvijenom sustavu turističkih zajednica. Kulturni turizam može biti ključni razlikovni element kojim se PSŽ pozicionira kao distinktivna destinacija unutar slavonskog klastera, ne kao dio generičke „ravničarske Slavonije“, već kao prostor s jedinstvenim baštinskim slojevima i autentičnim doživljajima duha mjesta.

Turističke brojke

Turistički promet PSŽ u kontinuiranom je rastu i potvrđuje sve jasniju profilaciju županije kao atraktivne destinacije kontinentalnog turizma. Uz prekid rasta tijekom pandemijske 2020. i 2021. godine, podaci od 2022. godine pokazuju kontinuirani rast dolazaka:

Godina Dolasci Noćenja

2018.	16.465	37.108
2019.	20.727	46.257
2020.	10.875	28.288
2021.	16.331	44.063
2022.	23.826	64.855
2023.	26.212	69.203
2024.	28.007	73.939
2025.	28.982	66.511

Izvor: TZ PSŽ.

Iako broj dolazaka bilježi značajan porast od 2021. godine, indikativan je pad broja noćenja za 10% tijekom 2025. godine u odnosu na 2024. Ipak, **struktura noćenja po JLS (2025.)** pokazuje promijenjenu i uravnoteženiju geografsku distribuciju turističkog prometa u odnosu na prethodna razdoblja. Najveći udio noćenja ostvaruje se u Požezi (oko 32 %), dok značajan udio bilježi i područje Zlatnog Papuka (oko 26 %), čime ove dvije destinacije zajedno generiraju više od polovice ukupnih noćenja u županiji. Slijede Lipik (oko 17 %), Kutjevo (oko 11 %) i Pakrac (oko 9 %), dok Pleternica sudjeluje s oko 4 %, a Čaglin s približno 1 %. Ovakva distribucija upućuje na smanjenje dominantne uloge Lipika i jačanje drugih destinacija, osobito Požege i područja Zlatnog Papuka, što odražava širenje turističke aktivnosti izvan tradicionalno najrazvijenijih središta te postupnu diverzifikaciju turističke ponude u županiji.

Omjer domaćih i stranih turista u 2025. godini iznosi približno 70 naprema 30 posto prema ostvarenim noćenjima, što potvrđuje da PSŽ i dalje svoju primarnu snagu crpi iz domaćeg i regionalnog tržišta. Najbrojniji strani gosti dolaze iz Njemačke (oko 24 % stranih noćenja), dok značajan udio ostvaruju i gosti iz Bosne i Hercegovine, Mađarske, Slovenije, Srbije, Nizozemske, Austrije i Italije.

Takva struktura potražnje potvrđuje da destinacija ima snažnu poziciju na bližim europskim tržištima, osobito onima srednje i jugoistočne Europe, dok je prisutnost udaljenijih tržišta još uvijek ograničena. To ujedno predstavlja razvojnu priliku za daljnje povećanje udjela inozemnih posjetitelja kroz ciljanu internacionalizaciju i diversifikaciju turističke ponude.

Slojevita povijest, izvorni krajolik, bogata eno-gastronomska baština, zdravstveni turizam i neprocjenjiva nematerijalna baština glavni su turistički aduti PSŽ, ujedno i snažan potencijal za daljnje razvijanje kulturnog turizma i privlačenje šire i raznolikije skupine posjetitelja.

Smještajni kapaciteti

Smještajna infrastruktura PSŽ nastavlja trend rasta u 2025. godini. Prema dostupnim podacima, u županiji je evidentirano ukupno 1.614 ležajeva, što predstavlja porast od 3,79 % u odnosu na 2024. godinu te čak 57,31 % više nego 2018. godine. Struktura smještaja i dalje pokazuje izraženu dominaciju manjih, privatnih kapaciteta: najveći udio kreveta nalazi se u objektima u domaćinstvu (30,17 %), zatim u prenočištima (20,32 %) i sobama za iznajmljivanje (12,08 %). Ovakva struktura potvrđuje nastavak trenda usitnjavanja smještajne ponude, odnosno rasta broja objekata manjeg kapaciteta.

Prema ostvarenim noćenjima u 2025. godini, najviše prometa ostvaruju objekti u domaćinstvu (34,2%), zatim prenočišta (21,3%) i sobe za iznajmljivanje (18,6%), što dodatno potvrđuje ključnu ulogu privatnog smještaja u turističkoj strukturi županije. Istovremeno, hotelski kapaciteti i objekti više kategorije i dalje čine manji dio ukupne ponude, što upućuje na ograničenu zastupljenost smještaja više kvalitativne razine. Ovaj podatak i dalje predstavlja jedno od ključnih razvojnih ograničenja, budući da nedostatak objekata više kategorije smanjuje mogućnosti privlačenja zahtjevnijih segmenata potražnje.

Planirana ulaganja u smještajnu infrastrukturu, uključujući projekte viših kategorija u Lipiku, Požegi i na području Zlatnog Papuka, imaju potencijal u narednom razdoblju značajno unaprijediti kvalitetu i konkurentnost smještajne ponude županije.

Turistička zajednica PSŽ

Turistička zajednica PSŽ (TZ PSŽ) krovna je organizacija zadužena za koordinaciju, promociju i razvoj turizma na području županije, upisana u Upisnik Ministarstva turizma i sporta 2013. g. Djeluje u području strateškog planiranja i razvoja, upravljanja sustavom turizma, istraživanja i informiranja te marketinga, odnosno brendiranja županije kao poželjne destinacije kontinentalnog turizma.

Djeluje i kao poveznica između lokalnih turističkih zajednica, jedinica lokalne samouprave i drugih dionika u turizmu. Tijela TZ-a su Skupština, Turističko vijeće i Predsjednik, a Skupštinu čine predstavnici članova lokalnih turističkih zajednica na području županije: TZG Požega, TZG Pakrac, TZG Lipik, TZG Pleternica, TZG Kutjeva i TZ Zlatni Papuk.

Jedna od strateških prednosti PSŽ identificiranih u dosadašnjim istraživanjima jest upravo aktivan i funkcionalan sustav turističkih zajednica te dobra suradnja između turističkih zajednica, jedinica lokalne samouprave i dionika u turizmu što je rijetka prednost u odnosu na mnoge kontinentalne destinacije.

PSŽ i resursi kulturnog turizma

Materijalna baština i kulturna infrastruktura

Požega

U središtu grada nalazi se **povijesna urbana jezgra** s reprezentativnim baroknim i klasicističkim građevinama, među kojima su **Trg Svetog Trojstva, Zavjetni spomenik Presvetog Trojstva (Kužni pil), Gradska kuća, Palača PSŽ i Biskupski dvor**, koji zajedno oblikuju vizuru grada i predstavljaju važne kulturno-povijesne točke okupljanja i identiteta. Snažan sakralni sloj baštine čine **Katedrala sv. Terezije Avilske, crkva Duha Svetoga i franjevački samostan, crkva sv. Lovre** te manji sakralni objekti koji svjedoče o vjerskim običajima i arhitektonskoj tradiciji kroz stoljeća. U gradu se nalaze i objekti drugih zajednica, poput **crkve sv. Georgija (Sv. Jurja)**, koji upotpunjuju multikulturni sloj lokalne baštine.

Kulturni identitet i kolektivno pamćenje njeguju kulturni prostori: **Gradski muzej Požega** s arheološkom, povijesnom, etnografskom i likovnim zbirkom, **Dijecesanski muzej Požeške biskupije** s umjetničkim i sakralnim zbirkama, te **Požeška kuća** kao suvremeni centar za posjetitelje. Memorijalni i simbolički elementi poput **spomenika fra Luki Ibrišimoviću, Trga Matka Peića** s bistama i skulpturama te spomenika poginulim braniteljima oblikuju sloj kolektivne memorije i društvenih identiteta, povezujući priče o lokalnim osobama s većim povijesnim i kulturnim kontekstima. Požega je u neposrednoj vezi s prirodnim okolišem i povijesnim krajolikom – **park-šuma Stari grad** s ostacima srednjovjekovne utvrde nudi spoj prirodnih i povijesnih vrijednosti, dok položaj u **Požeškoj kotlini**, okruženoj Papukom, Psnjem i Požeškom gorom, čini krajolik integralnim dijelom baštinskog doživljaja.

Pleternica

Grad Pleternica profilirao se kao važno središte interpretacije nematerijalne baštine i suvremenog predstavljanja slavonske tradicije. Središnji javni prostor grada, **Trg bećarca**, oblikovan je kao simboličko i funkcionalno središte kulturnog života. Na njemu se nalazi **Muzej bećarca**, interpretacijski centar posvećen bećarcu, fenomenu upisanom na UNESCO-ov Reprezentativni popis nematerijalne kulturne baštine čovječanstva. Kulturnom životu grada pridonosi i Hrvatska knjižnica i čitaonica Pleternica.

Interpretacijski centar Terra Panonica posvećen je interpretaciji geološke prošlosti područja koja je ključna za razumijevanje suvremenog slavonskog krajolika. Pleternica je povezana i s vinskom tradicijom, a poseban doživljaj vinske kulture posjetitelji mogu doživjeti na **Cesti ruža i vina**. Poučna staza Starac vodi do vidikovca Bačva s kojega se pruža pogled na Zlatnu dolinu, a na području Pleternice nalazi se i **Stari grad Viškovci**, ostaci utvrde o kojoj se danas ne zna mnogo. U Pleternici se nalazi i važno vjersko središte, Svetište Gospe od Suza.

Pakrac

Stari grad Pakrac bio je jedan od najvećih utvrđenih gradova zapadne Slavonije. Unutar utvrde je početkom 13. stoljeća djelovala vjerojatno prva hrvatska kovnica novca u kojoj se kovao čuveni **slavonski banovac**. Kasnije je Pakrac postao vlastelinstvo, a **kompleks vlastelinstva Janković** i danas dominira središtem grada. U njemu se, u Malom dvoru Janković, nalazi **Muzej grada Pakraca**, a unutar kompleksa se nalaze i osnovna glazbena škola, gradska vijećnica te Dom hrvatskih branitelja.

Obnovljeni **Spahijski podrum** jedinstveni je kulturno-turistički centar u kojem djeluju Muzej grada Pakraca i **Gradska knjižnica Pakrac**, a stalna izložba posjetiteljima približava povijest ovoga kraja. Pakrac je i važna točka interpretacije vojne i ratne povijesti - **Muzej vojne i ratne povijesti Pakrac** posvećen je dokumentiranju i prezentaciji ratnih događanja, osobito razdoblja Domovinskog rata. O vojnoj povijesti svjedoči i **Trenkov dvorac**, povezan s pričom o Trenkovim pandurima.

Kutjevo

Grad Kutjevo jedan je od najznačajnijih vinogradarskih centara kontinentalne Hrvatske. Grad je poznat kao „*glavni grad vina*“ zahvaljujući gotovo osam stoljeća dugoj tradiciji uzgoja vinove loze i proizvodnje vrhunskih vina, osobito graševine. Jedan od glavnih baštinskih resursa Kutjeva je **Kutjevački podrum**, danas jedno od najstarijih kontinuirano aktivnih vinskih poduzeća u Hrvatskoj. **Trg graševine** u gradu doslovno i simbolički povezuje tradiciju vinarstva sa suvremenim životom lokalne zajednice.

Kutjevački dvorac, izgrađen na mjestu cistercitske opatije, kao povijesna rezidencija i upravna točka regije dodatno naglašava plemićku i agrikulturnu povijest Kutjeva, dok **Vila Vinkomir** i vidikovac pružaju panoramske poglede na vinograde i krajolik koji povezuju kulturnu i prirodnu baštinu. **Izvor Matičevac**, smješten u podnožju vinorodnih brežuljaka, poznato je lokalno izletišta i mjesto okupljanja. Od sakralnih se objekata ističe **crkva Rođenja Blažene Djevice Marije**.

Lipik

Grad Lipik u svojoj baštinskoj ponudi spaja dugotrajnu tradiciju lječilišnog turizma, prirodne vrijednosti i kulturno-povijesne znamenitosti. Poznat kao lječilišna destinacija, tradicija korištenja termalne vode u svrhu zdravlja na ovom području potječe još iz rimskog vremena. **Toplice Lipik i perivoj** oko njih čine središnji element identiteta grada. Novootvoreni **Interpretacijski centar termalne baštine „Vila dobre vode“** posjetiteljima otkriva više o dugoj termalnoj povijesti područja. Vila dobre vode smještena je u takozvanoj Ulici vila, glavnoj lipičkoj ulici u kojoj se nalaze ostaci nekadašnjih vila.

Jedna od najreprezentativnijih građevina Lipika je **Kursalon**, nekadašnje društveno i kulturno središte lječilišnog života iz razdoblja austro-ugarske monarhije. Građevina danas simbolizira „zlatno doba“ Lipika kao mondene europske toplice, kada su se ovdje održavali koncerti, plesovi i društvena okupljanja. Iz istog razdoblja potječe **Wandelban**, natkriveno šetalište koje je vodilo do kupališta. Trenutno su obje građevine izvan funkcije zbog oštećenja, no predstavljaju važan potencijal za razvoj. **Državna ergela Lipik** nastavlja dugu tradiciju uzgoja lipicanaca (zaštićene UNESCO baštine) i

predstavlja važan dio kulturnog identiteta grada, a u tijeku je i izgradnja novih zgrada ergele. Toranj **crkve svetog Franje Asiškog** ujedno je **vidikovac** s kojeg se pruža pogled sve do Pakraca. **Vidikovac Jelkin brijeg** u lipičkom perivoju poznata je lokalna znamenitost, a resursi prirodne baštine, poput **jezera Raminac i Pjeskare, parkovnih površina i obronaka Psunja** omogućuju aktivan boravak na otvorenom te dodatno obogaćuju turističku ponudu grada.

Velika

Općina Velika odlikuje se prirodnim ljepotama i vrijednom kulturno-povijesnom baštinom. **Stari grad Velika** srednjovjekovna je utvrda koja svjedoči o obrambenom sustavu podpapučkog područja i višestoljetnoj strateškoj ulozi ovoga prostora. **Trenkov dvorac**, smješten u naselju Trenkovo, koje nosi ime po vlasniku dvorca barunu Trenku, podsjeća na razdoblje 18. stoljeća i plemićke posjede koji su oblikovali gospodarski i društveni život ovoga kraja. Dvorac je okružen parkom koji je danas zaštićen kao spomenik parkovne arhitekture.

Kaptol

Prostor općine Kaptol svjedoči o dugom kontinuitetu života u Požeškoj kotlini. **Prapovijesno arheološko nalazište Kaptol** jedno je od najvažniji nalazišta u Hrvatskoj. Nalazi bogatih tumula halštatske kulture upućuju na postojanje moćne ratničke elite na ovom području prije više od 2500 godina, čime Kaptol zauzima važno mjesto i u europskoj prapovijesnoj arheologiji. Lokalitet je uvršten na kulturnu rutu Vijeća Europe Staza željeznog doba Podunavlja.

Srednjovjekovni sloj baštine predstavlja **Stari grad Kaptol**, utvrda izgrađena krajem 15. stoljeća uz Zborni kaptol sv. Petra. Danas se nalazi u središtu naselja Kaptol, a nekoć je bila opasana opkopom i snažnim zidinama s kulama te je tijekom povijesti imala važnu upravnu i obrambenu funkciju u ovom dijelu Slavonije.

Brestovac

Najpoznatiji baštinski lokalitet na području općine Brestovac je **arheološko nalazište Rudina**. Na njemu se nalaze ostaci benediktinske opatije sv.

Mihovila iz 13. stoljeća, jednog od najvažnijih srednjovjekovnih samostanskih kompleksa u Slavoniji. Osim sačuvanih temelja bazilike, nalazište je poznato i po tzv. rudinskim glavama, dekorativnim konzolama koje prikazuju stilizirana lica. Na području općine Brestovac nalaze se i ostaci **Dolačkog starog grada**, srednjovjekovne utvrde podignute za vrijeme osmanlijskih napada.

Jakšić

Na području općine Jakšić pronađeni su brojni ulomci keramike iz perioda lasinjske kulture. U središtu naselja danas se nalazi barokna **crkva sv. Barbare**, a područje općine karakteriziraju očuvani krajolik i ruralno nasljeđe.

Čaglin

Područje općine Čaglin odlikuje se očuvanom prirodom i ruralnim nasljeđem, što predstavlja značajan potencijal za razvoj izletničkog, ruralnog i doživljajnog turizma temeljenog na boravku u prirodi i autentičnom slavonskom krajoliku.

Nematerijalna baština

Nematerijalna baština PSŽ obuhvaća raznolike tradicije, običaje, znanja i vještine koje su se prenosile kroz generacije. Ona se očituje u svakodnevnom životu, načinima proizvodnje hrane i vina, glazbi, običajima, proslavama i drugim sferama života. Ti su elementi danas važan dio identiteta Zlatne Slavonije.

Vinogradarstvo i proizvodnja vina zauzimaju posebno mjesto u ovoj priči. Kutjevačko, požeško i pakračko vinogorje među najpoznatijim su vinogradarskim područjima u Hrvatskoj, a sorta graševina postala je prepoznatljiv simbol Zlatne Slavonije prezentiran kroz brend Svijet graševine. Duga tradicija vinogradarstva i vinarstva vidljiva je u brojnim vinskim podrumima, obiteljskim vinarijama i vinskim cestama, a Požeški vinogradarski običaj Grgurevo – zaštićeno kulturno dobro upisano u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske – svjedoči o tome da ova tradicija nije samo gospodarska, već i duboko ritualna i identitetska.

Plodna tla Požeške kotline i sunčani obronci slavonskih gora stoljećima su omogućavali razvoj vinogradarstva, voćarstva i poljoprivrede, što je oblikovalo bogatu i prepoznatljivu gastronomsku kulturu ovoga kraja. Lokalna kuhinja temelji se na domaćim, svježim i sezonskim namirnicama s obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava i farmi, a karakteriziraju je jela od mesa, suhomesnati proizvodi, jela na žlicu i specijaliteti od slatkovodne ribe. I sama priprema tradicijskog slavonskog kulena zaštićeno je nematerijalno kulturno dobro, prepoznavanje da određena znanja i vještine nose identitetsku vrijednost koja nadilazi recept.

Nematerijalnu baštinu ovoga prostora čine i tradicijska glazba, folklor i običaji koji su duboko ukorijenjeni u društveni život slavonskih sela i gradova. Kroz djelovanje kulturno-umjetničkih društava, folklornih skupina i brojnih manifestacija, od umijeća sviranja tambure samice do tradicijskih ženskih frizura, ovi oblici nematerijalne baštine i danas ostaju živi dio identiteta Zlatne Slavonije te važan element kulturno-turističkog doživljaja županije. Na nacionalnoj razini, u Registru kulturnih dobara Republike Hrvatske zaštićeno je 14 nematerijalnih dobara vezanih uz ovo područje i širu slavonsku regiju. Iznimnu međunarodnu prepoznatljivost ovom sloju baštine daju dva fenomena upisana na UNESCO-ov Reprezentativni popis nematerijalne kulturne baštine čovječanstva: **bećarac** (2011.), čije je simboličko središte grad Pleternica, te **tradicija uzgoja lipicanaca** (2022.), čiji je jedini hrvatski nositelj Državna ergela Đakovo i Lipik, zajedno svjedoče o iznimnoj gustoći žive nematerijalne baštine koja PSŽ čini jednom od najreprezentativnijih županija kontinentalne Hrvatske u ovom pogledu.

Prirodna baština

Područje PSŽ obuhvaća dvije geografske cjeline: Požešku kotlinu i pakračko-lipički kraj. Geološka prošlost ovoga kraja rezultirala je spojem planinskih i nizinskih prostora u kojima su se razvili različiti ekosustavi. Na području županije nalazi se 19 područja uključenih u ekološku mrežu Natura 2000. To potvrđuje visoku razinu bioraznolikosti i očuvanosti prirode. Uz brojna izletišta, parkove i šume, na razini županije potrebno je istaknuti dva fenomena prirodne baštine koja su ujedno najsnažniji turistički resursi.

Park prirode Papuk

Park prirode Papuk jedno je od najvrjednijih prirodnih područja istočne Hrvatske i važan dio prirodne baštine PSŽ. Prostire na oko 330 km² te, uz PSŽ, obuhvaća područje Virovitičko-podravske županije. Papuk je 1999. godine proglašen parkom prirode zbog iznimne geološke, biološke i krajobrazne raznolikosti, a 2007. godine postao je prvi hrvatski UNESCO geopark. Njegova geološka baština obuhvaća stijene stare više stotina milijuna godina te brojne fosilne ostatke koji svjedoče o razdoblju kada je ovo područje bilo dio Panonskog mora.

Područje parka prekrivaju guste bukove i hrastove šume, a livade, potoci i slapovi čine ovaj krajolik atraktivnom destinacijom za *outdoor* turizam. Među poznatijim prirodnim atrakcijama unutar parka su park-šuma Jankovac te geološke spomenik prirode Rupnica. Glavno polazište za istraživanje PP Papuk je općina Velika u kojoj se nalazi i posjetiteljski centar **Kuća Panonskog mora**.

Sovsko jezero

Sovsko jezero smješteno je na šumovitim padinama Dilj gore, u blizini naselja Sovski Dol u općini Čaglin. Specifično je po tome što ima vlastiti izvor vode nastao kao posljedica geomorfoloških procesa u prošlosti. Jezero je okruženo šumama hrasta kitnjaka, graba i bukve te močvarnom vegetacijom poput trske i rogoza, zbog čega predstavlja važno stanište brojnih biljnih i životinjskih vrsta. Jezero se često se naziva „Modrim okom Slavonije“ jer oblikom i bojom podsjeća na oko. Danas je Sovsko jezero popularno izletišta i mjesto za boravak u prirodi koje posjetiteljima na raspolaganje pruža šetnice, vidikovce, poučnu stazu i mir.

Manifestacije i događanja

U nastavku su istaknute manifestacije i događanja koja se održavaju na području PSŽ. Popis je preuzet iz Plana upravljanja destinacijom PSŽ za razdoblje 2025.-2029. (str. 16.-18.) te ažuriran.

Požega:

- **Požeško kulturno ljeto** - festival koji okuplja brojne umjetnike, glazbenike i kazališne trupe.
- **Hrvatski festival jednogminutnih filmova** – najstariji je međunarodni filmski festival koji se održava u Hrvatskoj.
- **Zlatne žice Slavonije** - tamburaški festival posvećen promociji tamburaške glazbe i kulturne baštine Slavonije.
- **Grgurevo** – tradicijski događaj kojim se obilježava Dan Grada Požege.
- **Kulenijada u Požegi** – manifestacija natjecateljskog karaktera koja okuplja najbolje proizvođače kulena.
- **Ivanjski krijes** – manifestacija povezana s drevnim običajima obilježavanja ljetnog solsticija.
- **Orguljaške večeri** – kulturno-duhovni program koji se održava prigodom blagdana sv. Terezije Avilske.
- **Požega Urban Fest** – glazbeni festival urbane, alternativne i progresivne glazbe.
- **HOPA – Hill Open Air Fest** – punk-rock festival koji se održava na otvorenom i okuplja izvođače i publiku alternativne glazbene scene.

Pleternica:

- **Devetnica Gospi od Suza** – vjerski događaj tijekom kojeg se organiziraju molitve, procesije i mise u znak pobožnosti i zahvalnosti.
- **LIDAS (Lipanski dani amaterskog stvaralaštva)** – kulturna manifestacija čiji je središnji događaj smotra folklor, uz brojne popratne programe.
- **Cvjetići glazbe** – dječji tamburaški festival.
- **Ljetni tamburaški kamp** – namijenjen mladim tamburašima.
- **Advent u bečarskom šoru** – adventska manifestacija u sklopu koje se odvijaju brojna kulturna i zabavna događanja.

Kutjevo:

- **Festival graševine** – obuhvaća ocjenjivanje vina sorte graševina, vinske degustacije, eno-gastronomске događaje te kulturno-zabavni program.
- **Kulturno ljeto u Kutjevu** – obuhvaća raznolika događanja koja se odvijaju tijekom ljetnih mjeseci.
- **Etno susreti Požeštine u Vetovu** – manifestacija koja okuplja kulturno-umjetnička društva, zavičajne i lovačke udruge, vinare, restorane, seoska turistička imanja te druge pojedince i organizacije koji njeguju tradicijske

običaje.

- **Duhovni vikend u Kutjevu** – manifestacija vjerskog karaktera.

Pakrac:

- **Slavonski banovac** – povijesno-gastronomska manifestacija koja tematizira slavonsku baštinu s naglaskom na razdoblje srednjeg vijeka.
- **Tragom Jankovića** – manifestacija oživljene povijesti.
- **Pakračko ljeto** – krovni naziv za brojne manifestacije koje se održavaju tijekom ljetnih mjeseci na širem pakračkom području. Završava programom „Pozdrav ljetu“ na Omanovcu.
- **Multipak** – multimedijalni festival.

Lipik:

- **Franciškovo u Lipiku** – višednevna manifestacija povodom Dana grada koja obuhvaća različita kulturna, sportska i zabavna događanja.
- **Dan kulture nacionalnih manjina Grada Lipika** – manifestacija posvećena kulturi, običajima i identitetu nacionalnih manjina.
- **Ajvarfest** – natjecanje u pripremi ajvara.
- **Lipanj u Lipiku** – niz događanja koji se održavaju tijekom lipnja.
- **Dan zdravlja, rekreacije i zdrave prehrane** – tematska manifestacija usmjerena na promicanje zdravlja, kretanja i pravilne prehrane (održava se periodično).
- **Sajam cvijeća i ukrasnog bilja** – u sklopu manifestacije održavaju se različite radionice i nastupi.
- **Lađarski kup Grada Lipika** – natjecanje okuplja lađarske ekipe iz cijele Hrvatske, a održava se na jezeru Raminac.

Kaptol:

- **Halštatski dani** – događaj posvećen halštatskoj kulturi.
- **Ideš i piješ** – Wine & Walk manifestacija u sklopu koje posjetitelji kušaju vina malih lokalnih proizvođača i druge lokalne specijalitete.
- **Tambura za dušu** – manifestacija koja okuplja ljubitelje tamburaške glazbe i tradicijskih običaja.

Velika:

- **Papučki jaglaci** – planinarska manifestacija
- **Najduži stol** – manifestacija koja okuplja udruge, obiteljska gospodarstva, vinare i izlagače koji predstavljaju domaće proizvode.

- Čuvajmo običaje zavičaja – Međunarodna smotra folklor.
- Advent Ninina čarobna Shhhuma – božićni sajam u sklopu Aquaparka Shhhuma.

Jakšić:

- Pjesmom u jesen – tradicionalna folkloriška manifestacija.

Čaglin:

- Iššijada u Ruševu – gastronomska manifestacija.
- Sajam udruga – manifestacija koja okuplja i prezentira rad lokalnih udruga.

Brestovac:

- Brestovačka fišijada – natjecanje u pripremi fiša uz zabavni program.

Diljem županije:

- Vincelovo – tradicionalne proslave vinogradara i vinara.
- Fišijada – gastro manifestacija i natjecanje u pripremi fiš paprikaša.
- Martinje – manifestacije krštenja mošta i kušanja vina.

Zaključak analize postojećeg stanja

Analiza baštinskih i kulturnih resursa PSŽ otkriva prostor koji je bogatiji nego što ga njegova turistička vidljivost odražava. Povijesni slojevi sežu od halštatske kulture Kaptola i benediktinske opatije Rudina do baroknih jezgri Požege i Pakraca, od vinogorja Kutjeva do termalne tradicije Lipika. Svi ti slojevi žive u zajedničkom krajoliku okruženi gorjima koja čine i fizičku i simboličku granicu jedinstvenog prostora.

Ono što analiza pokazuje nije tek popis lokaliteta i manifestacija, već pokazuje sustavni obrazac. PSŽ raspolaže s više tematski koherentnih baštinskih tema koje se prirodno grupiraju: ratničko-obrambena baština, sakralna i duhovna tradicija, eno-gastronomska kultura, tradicija termalnog lječilišta, živa nematerijalna baština glazbe i folklor, arheološka baština, a svaka od tih tema ima svoje uporište na više mjesta unutar županije. Radi se, dakle, ne o rasutim i nepovezanim točkama, nego o latentnoj mreži koja već postoji, ali još nije aktivirana kao cjelovit doživljajni sustav.

Turistički podaci potvrđuju da ova mreža počinje privlačiti posjetitelje: rast od 41,3 % noćenja između 2019. i 2022. godine, kontinuirani porast prosječnog boravka i procijenjenih 29.000 dolazaka u 2025. godini znakovi su destinacije koja je prešla prag anonimnosti. Istodobno, izrazita koncentracija posjeta u Lipiku i Požegi (zajedno više od 60 % noćenja), skromni udjeli ostatka županije i dominacija domaćeg tržišta (77 % noćenja) pokazuju da je razvojna asimetrija i dalje značajna i da ostaje velik prostor za ravnomjerniji i kvalitetniji turistički razvoj.

Kontekst brendiranja slavonske regije dodatno naglašava stratešku važnost ovog koraka. Slavonski turistički klaster trenutno djeluje bez koordiniranog identitetskog okvira: slogani pet županija i krovnog klastera jezično se preklapaju – *Zlatna Slavonija* PSŽ-a i *Protkani zlatom* Vukovarsko-srijemske županije dijele isti semantički teritorij unutar iste regije, dok se drugi oslanjaju na geografske metafore koje nehotice reproduciraju stereotipe koje žele nadići ("*nema joj ravne*"), ili ostaju na razini generičkih obećanja bez specifičnog identitetskog sadržaja. Rezultat je klaster bez koordinacije i županije bez razlikovnosti.

Ključna razvojna ograničenja, demografski pad, nedostatak kadrova za destinacijski menadžment, nedovoljno smještajnih kapaciteta visoke kategorije ne dovode u pitanje temeljne razvojne pretpostavke, već definiraju okvir unutar kojeg se mora planirati pametno, selektivno i s jasnim prioritetima.

Upravo iz ovog stanja, bogatog resursa, neravnomjerne aktivacije, rastućeg interesa, jasnih ograničenja i brendovski nekoordiniranog regionalnog okruženja, proizlazi logika sljedećeg koraka: nije dovoljno promovirati pojedine lokalitete ili manifestacije. Potreban je zajednički okvir koji disperzirane resurse PSŽ povezuje u prepoznatljivo, koherentno i emocionalno uvjerljivo iskustvo destinacije, okvir koji "Zlatna Slavonija" kao brend još uvijek nema, ali koji ovim Planom počinje dobivati svoj sadržaj i strukturu.

Zlatno tkanje Zlatne Slavonije upravo je taj okvir, metodološki i konceptualni odgovor na ono što analiza postojećeg stanja sugerira: da PSŽ ima sve niti za tkanje, i da je jedino što nedostaje sam čin tkanja.

Zlatno tkanje Zlatne Slavonije

strukturiran na razini PSŽ, oblikovan kao mreža postojećih, unaprijeđenih i novih doživljaja koji zajedno stvaraju koherentno i prepoznatljivo iskustvo Zlatne Slavonije. Istaknuti su oni doživljaji koji nadilaze lokalnu razinu te imaju potencijal doprinijeti prepoznatljivosti županije kao jedinstvene destinacije kulturnog turizma Hrvatske i Europe.

Poglavlje *Zlatno tkanje Zlatne Slavonije* predstavlja središnji konceptualni okvir ovog Plana. Naziv se oslanja na postojeći brend Županije Zlatna Slavonija, dok pojam tkanja upućuje na metodologiju razvoja kulturnog turizma duha mjesta, na proces povezivanja različitih elemenata u smislenu i prepoznatljivu mrežu doživljaja.

Riječ zlato u ovom nazivu, osim povezanosti s postojećim brendom, simbolizira bogatstvo, slojevitost, izvrsnost i identitetsku snagu prostora, plodnost krajolika, vrijednost tradicije i toplinu zajednice. Riječ tkanje upućuje na proces u kojem se različite niti, doživljaji materijalne i nematerijalne kulture, kulturni krajolici, vinogradarska i gastronomska tradicija, manifestacije, snažne povijesne priče i ličnosti, umjetničke i kreativne prakse, međusobno isprepliću i zajedno stvaraju smislenu, dinamičnu i vibrantnu mrežu doživljaja. Pojedinačni doživljaji dobivaju puni smisao tek kada su povezani u strukturu koja nadilazi administrativne granice i podržava vrijednosti koje čine brend cijele PSŽ.

Polazeći od razumijevanja koncepta duha mjesta, ovo poglavlje uspostavlja model kojim se pojedinačni doživljaji ne promatraju izolirano, već kao niti iste strukture. Upravo to povezivanje, tkanje, omogućava da raznolikost postane snaga, a disperzirani potencijali koherentna destinacijska priča.

Poglavlje na početku donosi stručno-metodološki okvir, zatim razrađuje ciljne skupine i dionike te donosi temeljne izjave koje usmjeravaju kulturni identitet i pozicioniranje brenda na turističkoj karti kontinentalne Hrvatske. Ključni dio poglavlja čini prijedlog doživljaja kulturnog turizma, promišljen i

Stručno-metodološki okvir

Uvid u stručna područja i glavne strukovne trendove ključan je za razvoj cjelovite vizije pozicioniranja PSŽ na kulturno-turističkoj karti kontinentalne Hrvatske. Razumijevanje koncepata poput interpretacije baštine, duha mjesta, turizma posebnih interesa i integriranog kulturno-turističkog proizvoda, omogućuje jasno i usklađeno oblikovanje baštinskih doživljaja, osiguravajući im pritom kvalitetu i održivost.

Kultura

UNESCO u svom članku iz 2002. godine citira definiciju kulture velškog pisca i kritičara Raymonda Williama iz 1958. godine: kultura je "skup karakterističnih duhovnih, materijalnih, intelektualnih i emocionalnih osobina društva ili društvenih skupina, a to obuhvaća, uz umjetnost i književnost, stil života, zajednički način života, vrijednosne sustave, tradicije i vjerovanja."^v

Druga je poznata definicija kulture ona engleskog antropologa Edwarda Burnetta Tylora, koji je 1871. godine kulturu definirao kao „složenu cjelinu koja uključuje znanje, vjerovanje, umjetnost, moral, pravo, običaje i sve druge sposobnosti i navike koje je čovjek dobio kao član društva“.^{vi}

Kultura se, stoga, u kontekstu ovog Plana razvoja kulturnog turizma, razumijeva u najširem mogućem smislu; nije isključivo visoka umjetnost, već cjelokupan način života. Ona podrazumijeva gastronomiju, tradicijske običaje, zanate, vjerovanja, osobe koje su ostavile trag u povijesti, suvremenu umjetnost, jezik, arhitekturu, značajne krajolike, odnosno sve što prenosi temeljne vrijednosti lokalne zajednice.

Kulturna baština

Ministarstvo kulture RH definira kulturna baštinu kao „zajedničko bogatstvo čovječanstva u svojoj raznolikosti i posebnosti“. Njena je zaštita jedan od važnih čimbenika za prepoznavanje, definiranje i afirmaciju kulturnog identiteta, a čine ju materijalna i nematerijalna kulturna dobra.^{vii}

Kulturna dobra jedan su od glavnih segmenata kulture na kojem se temelji ponuda kulturnog turizma. Prema Zakonu o očuvanju i zaštiti kulturnih dobara Republike Hrvatske^{viii}: "... kulturna su dobra pokretne i nepokretne stvari od umjetničkoga, povijesnog, paleontološkog, arheološkog, antropološkog i znanstvenog značenja, arheološka nalazišta i arheološke zone, krajolici i njihovi dijelovi koji svjedoče o čovjekovoj prisutnosti u prostoru, a imaju umjetničku, povijesnu i antropološku vrijednost. To su i nematerijalni oblici i pojave čovjekova duhovnog stvaralaštva u prošlosti kao i dokumentacija i bibliografska baština te zgrade, odnosno prostori u kojima se trajno čuvaju ili izlažu kulturna dobra i dokumentacija o njima."

Materijalna kulturna baština

Materijalna kulturna baština uključuje sva dobra koja su na neki način materijalna utjelovljenja određenih kulturnih vrijednosti, poput povijesnih gradova, građevina, arheoloških nalazišta, kulturnih krajolika i predmeta.

Zbog svoje se raznolikosti dijele na nepokretna dobra, odnosno ona koja se ne mogu izmjestiti iz svog izvornog okruženja i pokretna dobra, koja nisu fizički vezana uz izvorno okruženje u kojemu su nastala.

Nepokretna kulturna dobra

Nepokretno kulturno dobro može biti grad, selo, naselje ili njegov dio, građevina ili njezini dijelovi, građevina s okolišem, elementi povijesne opreme naselja, područje, mjesto, spomenik ili obilježje koje je povezano s povijesnim događajima i osobama, arheološko nalazište i arheološka zona, uključujući i podvodna nalazišta i zone, područje i mjesto s etnološkim i toponimskim sadržajima, krajolik ili njegov dio koji sadrži povijesno karakteristične strukture, koje svjedoče o čovjekovoj nazočnosti u prostoru, vrtovi, perivoji i parkovi, tehnički objekt s uređajima i drugi slični objekti^{ix}, kao i povijesni gradovi, odnosno povijesne cjeline te kulturni putovi i kulturni krajolici koji objedinjuju različite aspekte kulturne baštine s prirodnom baštinom na određenom području, a često su isprepleteni s nekim autentičnim oblikom nematerijalne kulturne baštine.^x

Pokretna kulturna dobra

Pokretno kulturno dobro može biti zbirka predmeta u muzejima, galerijama, knjižnicama i drugim ustanovama, kao i u drugim pravnim osobama te državnim i upravnim tijelima uključujući i kod fizičkih osoba, crkveni

inventar i predmeti, arhivska građa, zapisi, dokumenti, pisma i rukopisi, filmovi, arheološki nalazi, antologijska djela likovnih i primijenjenih umjetnosti i dizajna, etnografski predmeti, stare i rijetke knjige, novac, vrijednosni papiri, poštanske marke i druge tiskovine, dokumentacija o kulturnim dobrima, kazališni rekviziti, skice, kostimi i sl., uporabni predmeti (namještaj, odjeća, oružje i sl.), prometna i prijevozna sredstva i uređaji te predmeti koji su značajna svjedočanstva razvitka znanosti i tehnologije.^{xi}

Nematerijalna kulturna baština

Prema UNESCO-ovoj Konvenciji o očuvanju nematerijalne kulturne baštine^{xii}, nematerijalna baština obuhvaća načine djelovanja, predstavljanja, izražavanja, znanja, umijeća, kao i instrumente, alate, predmete, umjetnine i kulturne prostore povezane s njima, a koje zajednice, skupine, i u ponekim slučajevima pojedinci, prepoznaju kao dio svoje kulturne baštine.

Nematerijalna kulturna baštine, prenošena s generacije na generaciju, svaki se put iznova ponovno stvara od strane zajednica i skupina u odnosu prema okolini, interakciji s prirodom i lokalnom povijesti i daje im osjećaj identiteta i kontinuiteta, promovirajući poštivanje kulturne raznolikosti i ljudske kreativnosti. Nematerijalna kulturna baština manifestira se u sljedećim područjima: oralne tradicije i ekspresije, uključujući jezik kao glavno sredstvo prenošenja nematerijalne kulturne baštine; izvođačke umjetnosti, socijalne prakse, rituali i svečanosti; znanja i djelovanja povezana s prirodom i svemirom; tradicionalni obrti.

Prirodna baština

Prema UNESCO-ovoj Konvenciji o Svjetskoj kulturnoj i prirodnoj baštini, prirodna baština označava spomenike prirode koji se sastoje od fizičkih ili bioloških formacija ili grupa takvih formacija, a imaju svjetski izuzetnu vrijednost s estetskog ili znanstvenog gledišta. U prirodnu se baštinu ubrajaju geološke, fizičko-geografske i točno određene površine koje predstavljaju staništa ugroženih vrsta životinja i biljaka od svjetski izuzetne vrijednosti s gledišta znanosti te zaštite i očuvanja prirode.

Razumijevanje prirodne baštine važno je u kontekstu kulturnog turizma jer kulturni identitet nekog prostora nastaje unutar određenog prirodnog

okruženja. Krajolik, reljef, klima i prirodni resursi oblikuju način života zajednice, stoga je nužno prostor sagledavati kao cjelinu, odnosno međuodnos prirodnih i kulturnih slojeva. Prirodni su fenomeni ujedno i motiv putovanja pojedinih skupina turista, a doživljaji prirode dio su ponude različitih specifičnih oblika turizma.

Turizam posebnih interesa

Turizam je društvena, kulturna i ekonomska pojava koja uključuje putovanja ljudi izvan njihova uobičajenog okruženja, s ciljem rekreacije, poslovnih aktivnosti, obrazovanja ili istraživanja.

Obuhvaća različite vrste i podvrste turizma, a u nastavku se izdvajaju oblici relevantni za kontekst razvoja kulturnog turizma PSŽ. To su oblici turizma usmjereni na specifične interese posjetitelja koji ne privlače prevelik broj turista, čime doprinose održivosti lokalnih resursa. Zajednička su im načela održivosti, autentičnosti i povezivanja s lokalnom zajednicom.

Kreativni i uranjajući turizam

Kreativni turizam naglašava "značaj kreativnosti u planiranju i razvoju kulturnog turizma"^{xiii}. On nudi nov način redizajniranja kulturnog turizma koji se najčešće svodi na pasivno razgledavanje. Ključ je u interakciji, odnosno angažiranom i autentičnom doživljaju lokalne baštine koji je stvoren između posjetitelja i lokalnih stanovnika. Na taj se način osnažuju autentičnost i živa kultura, a posjetitelji grade jake emocionalne veze s mjestom koje posjećuju i ljudima koji ondje žive.

Uz kreativni turizam veže se i pojam **uranjajući turizam** – riječ je o doživljajima u destinaciji koji podrazumijevaju participaciju posjetitelja. Doživljaji proizlaze iz lokalnih potreba prema kojima posjetitelji s lokalnim stanovnicima razvijaju inicijative i projekte koji na kraju imaju izravnu korist za lokalnu zajednicu. Na taj način, osim što se ljudi međusobno povezuju, posjetitelji uče o lokalnim znanjima i običajima kroz neposredno iskustvo.

Iskustveni turizam

Iskustveni turizam temelji se na aktivnom sudjelovanju posjetitelja u lokalnim aktivnostima, umjesto na pasivnom razgledavanju. Usredotočen je na osobna, autentična i često interaktivna iskustva koja stvaraju dublje razumijevanje lokalne kulture, prirode ili načina života.

Aktivnosti mogu uključivati radionice, susrete s lokalnim stanovnicima, sudjelovanje u svakodnevnim poslovima ili sezonskim običajima. Važna komponenta je interpretacija, jer turisti žele razumjeti kontekst, a ne samo konzumirati sadržaj. Iskustveni turizam može doprinijeti lokalnoj ekonomiji ako se planira u suradnji sa zajednicom i provodi na održiv način.

Turizam na otvorenom

Turizam na otvorenom (eng. *outdoor tourism*) obuhvaća aktivnosti koje se odvijaju u prirodnom okolišu, a glavni motiv putovanja je boravak na svježem zraku i fizička aktivnost. U ovaj oblik turizma ubrajaju se planinarenje, biciklizam, penjanje, kajak, kampiranje, promatranje prirode i druge rekreativne aktivnosti.

Ključna vrijednost ovog oblika putovanja je izravni kontakt s prirodom i aktivan način provođenja slobodnog vremena. Kako bi se izbjegla degradacija okoliša, preopterećenost staza i narušavanje staništa, važno je održivo upravljanje prostorima za aktivnosti na otvorenom.

Ruralni turizam i agroturizam

Ruralni turizam temelji se na boravku i aktivnostima u ruralnim područjima, obično u manjim mjestima ili selima. Obuhvaća širok spektar aktivnosti: boravak u seoskim domaćinstvima, upoznavanje s lokalnim običajima, prirodom i tradicionalnim načinom života.

Agroturizam je njegov specifičniji oblik i odnosi se na turističke aktivnosti vezane uz poljoprivredna gospodarstva, poput sudjelovanja u berbi, proizvodnji hrane, degustacijama ili edukativnim turama. Ovi oblici turizma mogu potaknuti razvoj ruralnih zajednica, diversifikaciju prihoda i očuvanje tradicijskih praksi, ali zahtijevaju odgovorno upravljanje kako bi se spriječila prekomjerna komercijalizacija i gubitak autentičnosti.

Ekoturizam

Ekoturizam je oblik turizma usmjeren na prirodna područja, pri čemu je naglasak na očuvanju okoliša, smanjenju negativnih utjecaja i edukaciji posjetitelja o prirodnim vrijednostima. Podrazumijeva jasno definirane standarde održivosti, uključujući odgovorno upravljanje resursima, kontroliran broj posjetitelja i minimalan utjecaj na ekosustav.

Aktivnosti mogu uključivati promatranje divljih vrsta, posjete zaštićenim područjima, edukativne ture, sudjelovanje u programima očuvanja prirode ili boravak u ekološki certificiranim smještajima.

Eno-gastro turizam

Eno-gastro turizam oblik je turizma u kojoj je doživljaj hrane i pića središnji motiv putovanja. Posjetitelji istražuju lokalne okuse i gastronomske običaje destinacije, a enoturizam je usmjeren na vinsku kulturu. Aktivnosti uključuju konzumaciju hrane i pića, sudjelovanje u pripremi, posjete proizvođačima i gastronomskim manifestacijama, degustacije, radionice kuhanja i slično.

Vjerski turizam

Vjerski turizam uključuje putovanja motivirana duhovnim, religijskim ili hodočasničkim razlozima. Obuhvaća posjete svetištima, hodočašća, sudjelovanje u vjerskim obredima i posjete mjestima važnima za pojedinu religiju. To je jedan od najstarijih oblika turizma i danas ima globalnu važnost.

Motivacija može biti iskreno religiozna, ali i kulturna ili povijesna, jer vjerska mjesta često imaju iznimnu baštinsku vrijednost. Ovaj oblik turizma zahtijeva posebno upravljanje jer se odvija u osjetljivim, često sakralnim prostorima. Potrebno je balansirati duhovnu funkciju prostora i turističku prisutnost kako bi se izbjegla komercijalizacija i narušavanje svetosti mjesta.

Kulturni turizam

Kulturni turizam je oblik turizma u kojoj je osnovna motivacija posjetitelja učiti, otkrivati, iskusiti i konzumirati materijalne i nematerijalne kulturne atrakcije/proizvode u turističkoj destinaciji.

Obuhvaća široki spektar aktivnosti i doživljaja vezanih uz kulturnu baštinu, odnosno materijalna, intelektualna, duhovna i emocionalna obilježja društva koja obuhvaćaju povijesnu i kulturnu baštinu, umjetnost i arhitekturu, kulinarsku baštinu, književnost, glazbu, kreativne industrije te životne stilove, vrijednosti, vjerovanja i tradicije živućih kultura.^{xiv}

U kontekstu baštinskih doživljaja, kulturni se turizam shvaća kao ponuda pomoću koje posjetitelji dolaze u kontakt s jedinstvenim socijalnim, povijesnim i baštinskim karakteristikama destinacije koju posjećuju, njezinim lokalnim stilom života koji posjetiteljima pomažu sagledavanje sadašnjosti mjesta kroz slojevitiju i bogatiju prizmu.^{xv}

Europska unija i kulturni turizam

Kultura je jedna od najvažnijih motivacija turista koji posjećuju Europu. Europa je ključna globalna destinacija kulturnog turizma zahvaljujući količini i vrijednosti kulturne baštine koja uključuje muzeje, arheološke lokalitete, povijesne gradove, industrijska mjesta, kazališta, glazbu, gastronomiju te različite lokalne tradicije i običaje. Najmanje 40% svih turista diljem svijeta može se smatrati kulturnim turistima. To znači da čak 4 od 10 turista biraju svoju destinaciju na temelju kulturne ponude.

Zbog toga Europska unija prepoznaje važnost kulture kao dijela europskog turističkog iskustva i elementa koji može osnažiti profil Europe kao globalne destinacije, a Europska komisija podupire područja kulturnog turizma koja imaju najveći potencijal za rast. Europska Unija promiče uravnotežen pristup između potrebe za poticanjem rasta s jedne strane i očuvanja artefakata, povijesnih mjesta i lokalnih tradicija s druge.

Vijeće Europske Unije u prosincu 2022. usvojilo je „Program EU-a za turizam do 2030.“ koji je usredotočen na pet prioriteta: zelenu i digitalnu tranziciju, otpornost i uključivost, vještine i podršku te okvir za upravljanje i poticanje politika.^{xvi}

Kulturni turizam u RH

Kulturni turizam unazad dvadesetak godina na strateškoj razini postaje jedna od ključnih odrednica razvoja hrvatskog turizma. Prvi službeni podaci zabilježeni su 2003. godine kada je prihvaćena prva Strategija razvoja kulturnog turizma u Hrvatskoj za razdoblje do 2009. godine. Početkom 2008. godine provedeno je prvo sveobuhvatno istraživanje stavova i potrošnje posjetitelja kulturnih atrakcija i događanja u Hrvatskoj (Institut za turizam, 2009). U to se vrijeme razvijaju prve strategije na lokalnim razinama. Jedna od uspješno provedenih strategija prema nezavisnoj evaluaciji bila je i Strategija kulturnog turizma Grada Ogulina „Ogulin, zavičaj bajke“ iz 2006. godine za razdoblje do 2020. godine.^{xvii}

Iako je Hrvatska turistička zemlja, turisti u nju još uvijek prvenstveno dolaze zbog mora i sunca. Kulturni se turizam kontinuirano razvija, no još uvijek izostaje snažnije partnerstvo između triju ključnih institucija – Ministarstva kulture i medija, Ministarstva turizma i Hrvatske turističke zajednice.

Brojni dionici na lokalnim razinama prepoznali su vrijednost svojih kulturnih resursa, stoga su baština i kultura i dalje snažan razvojni potencijal. Razvoju kulturnog turizma potrebno je pristupiti strateški promišljenije, oblikovno inovativnije i operativno efikasnije.

Održivi kulturni turizam

Turizam potiče i omogućava pristup kulturnoj baštini, ali sa sobom donosi izazove kao što su prenapučenost i napuštenost, kulturno prisvajanje i gubitak autentičnosti. Turizam donosi novac i radna mjesta, ali ujedno može nanijeti štetu svakodnevnom životu stanovnika, kulturi i baštini određenog područja.

Održivi kulturni turizam nudi novu perspektivu tako da u središte donošenja odluka stavlja kulturnu baštinu i lokalne zajednice. Uključivanje zajednica i drugih dionika u donošenje odluka ključno je za osiguravanje rezultata koji donose pozitivnu korist. Cilj održivog kulturnog turizma je osigurati dobre prakse očuvanja kojima se podržava lokalno gospodarstvo.

Kulturni turizam duha mjesta

Na sve zasićenijem (masovnom) turističkom tržištu posjetitelji traže priču, jedinstvenost i autentične doživljaje. Po čemu se kulturni turizam utemeljen u duhu mjesta razlikuje od turizma temeljenog na atrakcijama?

Dovoljno je pogledati turističku brošuru iz gotovo bilo koje hrvatske destinacije. Na njoj se najčešće vidi široki slogan koji promiče neki aspekt destinacije, a zatim niz zasebnih reklama za različite atrakcije, hotele, ljetovališta; svaka atrakcija djeluje kao "samostalna" i neovisna u odnosu na destinaciju. Cijela destinacija ovisi o snazi pojedinačnih atrakcija kako bi privukle posjetitelje.

Duh mjesta

Prema definiciji Međunarodnog vijeća za spomenike i spomeničke cjeline ICOMOS (*International Council on Monuments and Sites*) **duh mjesta** (*spirit of place*) sastoji se od materijalne (građevine, lokaliteti, pejzaži, rute, predmeti...) i nematerijalne supstance (memorije, usmena predaja, pisani dokumenti, obredi, festivali, tradicionalna znanja, vrijednosti, mirisi, okusi...), kao i od fizičkih i duhovnih obilježja koja pridaju značenja, vrijednosti, emocije i začudnost određenom mjestu.

To je atmosfera, ambijent, „amalgam krajolika, sela ili grada i njihovih stanovnika, izražen kroz jedinstvene prizore, zvukove i događanja koja nas intrigiraju i očaravaju.”^{xviii} Upravo je autentična atmosfera mjesta ono što suvremeni turisti žele „osjetiti”. Razumijevanje i osjećanje duha mjesta omogućuje bogatiju, dinamičniju i sveobuhvatnu viziju razvoja kulturnog turizma. Tri su glavne prednosti turizma temeljnog na duhu mjesta u odnosu na kulturni turizam temeljen na atrakcijama:

1. Za razliku od kulturnog turizma temeljenog na atrakcijama, kulturni turizam koji se temelji na duhu mjesta ne fokusira se samo na glavni potpis destinacije ili na jednu vrstu atrakcije. Umjesto toga, sva kulturna iskustva destinacija obilježena su zajedno, stvarajući kritičnu masu doživljaja čiji volumen daleko premašuje istaknutu atrakciju destinacije ili nekoliko atrakcija koje pripadaju jednoj vrsti. Ova kritična masa doživljaja privlači više kulturnih turista, potiče veću potrošnju i produljuje boravak posjetitelja izvan onoga što se može ostvariti kroz kulturni turizam temeljen na atrakcijama, a posebno atrakcija priobalnih destinacija: suncu i moru.

2. Marketingom svih kulturnih doživljaja destinacije zajedno, kulturni turizam utemeljen na duhu mjesta kapitalizira višestruki entuzijizam kulturnih turista, koji obično pripadaju više nego jednom profilu. Opet, služi i za privlačenje više kulturnih turista, za poticanje veće potrošnje i za produženje boravka posjetitelja.

3. Kulturni turizam utemeljen na duhu mjesta ima treću, stratešku prednost u odnosu na kulturni turizam utemeljen na atrakcijama: on kapitalizira duh i osjećaj mjesta – privlačnost koja leži u srcu žive i pulsirajuće destinacije kulturnog turizma.

Integrirani kulturno-turistički proizvod

Integrirani kulturno-turistički proizvod, prema strategijama Hrvatske turističke zajednice (HTZ), predstavlja koncept koji usklađuje različite resurse i aktivnosti unutar jedne destinacije kako bi se stvorila jedinstvena ponuda koja privlači posjetitelje i doprinosi razvoju održivog turizma. U ovaj su koncept integrirani različiti aspekti:

- **Sinergija kulturnih i turističkih elemenata:** Spoj kulturne i prirodne baštine, povijesnih lokaliteta, gastronomije, lokalnih tradicija i modernih turističkih usluga.
- **Proširena ponuda destinacije:** Objedinjuje sve aspekte destinacije – od lokalnih priča i iskustava do smještajnih kapaciteta, aktivnosti na otvorenom i kulturnih manifestacija.
- **Brendiranje i promocija:** Razvoj i promocija jedinstvenog identiteta destinacije kroz povezanost svih sudionika (lokalnih zajednica, turističkih djelatnika i kulturnih institucija).
- **Održivi razvoj:** Fokus na očuvanju kulturne i prirodne baštine uz aktivno uključivanje lokalne zajednice i korištenje resursa na održiv način.
- **Podrška HTZ-a:** Kao dio politike HTZ-a, ovaj koncept služi za strateško pozicioniranje Hrvatske kao autentične i atraktivne destinacije, kroz razvoj selektivnih oblika turizma poput kulturnog, ruralnog, eno-gastro i kreativnog turizma.

Integrirani kulturno-turistički proizvod povezuje niz pojedinačnih doživljaja u koherentnu cjelinu koja donosi dodatnu vrijednost i omogućuje bogatije iskustvo posjetitelja.

Interpretacija baštine

Svako mjesto nosi svoje priče koje obogaćuju lokalni duh i identitet. Kako bi priče PSŽ bile prenesene na jedinstven i zanimljiv način, ključno je osigurati njihovu kvalitetnu interpretaciju.

Interpretacija nije samo prenošenje činjenica – to je obrazovna aktivnost koja otkriva značenja i odnose kroz originalne predmete, izravan kontakt i ilustrativne medije. Umjesto suhoparnih činjenica, fokus je na prenošenju dubljeg smisla i emocionalne vrijednosti određenog fenomena.

Kao suštinski element stvaranja doživljaja, interpretacija obogaćuje razumijevanje kulturnih vrijednosti i promovira kulturna iskustva unutar lokalne zajednice. Kvalitetna interpretacija izaziva snažne emocije, aktivira sva osjetila i osigurava jedinstvene doživljaje koji se pamte.^{xix}

Participacija

Participacija s jedne strane podrazumijeva uključivanje lokalnih dionika u kreiranje ponude kulturnog turizma, a s druge aktivno uključivanje posjetitelja u proces otkrivanja, učenja i stvaranja iskustva. U provedbi programa i doživljaja participacija potiče znatiželju, produbljuje razumijevanje i stvara osjećaj pripadnosti. Umjesto da budu samo promatrači, posjetitelji sudjeluju kroz zadatke, igre, radionice, programe, interakciju s prostorom ili pričama. Takav pristup obogaćuje kulturno-turistički proizvod destinacije, jer omogućuje da se sadržaj doživi osobno, kroz vlastitu akciju i angažman.

Praktična primjena stručno-metodološkog okvira

Praktična primjena opisanog stručno-metodološkog okvira doprinijet će operativnim smjernicama za planiranje, upravljanje, oblikovanje i realizaciju baštinskih doživljaja na području PSŽ. To konkretno znači:

- Sagledavanje cjelokupnog prostora **PSŽ kao jedinstvene cjeline u kojoj se isprepleću kulturna i prirodna baština**, povijesni slojevi, krajolici i suvremeni život zajednica. To je koherentan interpretacijski okvir koji omogućava razvoj smislenih i prepoznatljivih doživljaja.
- **Razvijanje turizma posebnih interesa** usmjerava razvoj prema kvaliteti, a ne kvantiteti. Umjesto masovnih i generičkih sadržaja, potiče se razvoj kulturnog, eno-gastro, ruralnog, kreativnog i *outdoor* turizma prilagođenog specifičnostima županije. Takav pristup omogućava ravnomjerniji teritorijalni razvoj, disperziju posjetitelja i produljenje boravka, uz očuvanje prostora i autentičnosti.
- Kreiranje mreže doživljaja za razvoj **Kulturnog turizma duha mjesta** – umjesto izoliranih atrakcija, kreiraju se tematske cjeline i narativi koji stvaraju snažniji identitet destinacije.
- **Integrirani kulturno-turistički proizvod** u praksi znači umrežavanje dionika – jedinica lokalne samouprave, ustanova u kulturi, turističkih zajednica, OPG-ova, poduzetnika, udruga i obrazovnih institucija – u zajednički razvojni okvir. Time se pojedinačni sadržaji povezuju u doživljajne cjeline koje nadilaze administrativne granice i stvaraju prepoznatljivu regionalnu ponudu.
- Integracija **interpretacije baštine** kao ključnog alata - svaki doživljaj razvija se uz jasnu interpretacijsku poruku koja educira, potiče emocionalnu povezanost i produbljuje razumijevanje identiteta prostora, čime se kulturni resursi pretvaraju u autentična iskustva.
- **Uključivanje stanovnika** u kreiranje sadržaja, interpretaciju i provedbu programa omogućava da razvoj kulturnog turizma ne bude nametnut izvana, već da proizlazi iz potreba i potencijala lokalne zajednice. Time se jačaju društvena kohezija, osjećaj pripadnosti i autentični duh mjesta.

Ciljana publika

Prilikom strateškog planiranja, ključno je znati kome je kulturno-turistička ponuda namijenjena. Ponuda PSŽ namijenjena je širokom dobnoj, geografskom i interesnom rasponu posjetitelja. Segmentacija publike pomaže u oblikovanju privlačnih i relevantnih doživljaja koji su u skladu s temeljnim vrijednostima integriranog kulturno-turističkog proizvoda.

Generacijska segmentacija

Skupina	Obilježja	Doživljaji u PSŽ
Silent generacija (rod. do 1945.)	Cijene tradiciju, umirovljenici	Tradicionalni programi, programi uz vodiče, interes za tešku baštinu
Baby boomeri (rod. 1946.-1964.)	Financijski stabilni, ljubitelji kulturnih doživljaja	Tematske manifestacije, umjetnički doživljaji, doživljaji prirode
Generacija X (rod. 1965.-1980.)	Obitelji i izletnici, pragmatični	Obiteljski programi, doživljaji na otvorenom, edukativne radionice
Milenijalci (Gen Y) (rod. 1981.-1996.)	Traže interaktivne i inovativne sadržaje	Digitalni sadržaji, interaktivni doživljaji, outdoor aktivnosti
Generacija Z (rod. 1997.-2012.)	Dinamični, digitalno orijentirani mladi	Interaktivni i participativni doživljaji, digitalni sadržaji, doživljaji na otvorenom
Generacija Alfa (rod. 2013.-danas)	Djeca osnovnoškolskog i predškolskog uzrasta	Edukativne igre, interaktivne radionice, sadržaji u prirodi prilagođeni djeci

Geografska segmentacija

Lokalni posjetitelji

Obuhvat:

- Lokalna zajednica koja živi na području PSŽ te gradova i općina u neposrednoj blizini.

Razlozi za ciljanje ove skupine:

- Lokalno stanovništvo prirodni je prvi korisnik kulturno-turističke ponude te ključan partner u njezinu razvoju i dugoročnoj održivosti
- Uključivanje lokalne zajednice jača osjećaj pripadnosti, ponosa i identiteta te potiče aktivno sudjelovanje u interpretacijskim programima i inicijativama
- Lokalni posjetitelji često sudjeluju u ponudi više puta godišnje, što osigurava stabilnu bazu publike
- Aktivna lokalna zajednica pridonosi očuvanju duha mjesta i autentičnosti

Pristup i kanaliziranje ponude:

- Razvoj participativnih i edukativnih programa (tematske šetnje, radionice, lokalne manifestacije, programi za djecu i mlade)
- Uključivanje stanovnika u prikupljanje priča, interpretaciju lokalne baštine i sukreiranje sadržaja
- Suradnja s lokalnim kulturnim i obrazovnim institucijama te udrugama
- Promocija putem lokalnih medija, društvenih mreža i kanala komunikacija JLS-ova

Regionalni posjetitelji

Obuhvat:

- Posjetitelji iz susjednih županija

Razlozi za ciljanje ove skupine:

- Regionalni posjetitelji često su motivirani vikend izletima, kulturnim manifestacijama i kratkim turističkim rutama
- Ova skupina ima interes za selektivne oblike turizma
- Mogućnost ponovnih dolazaka i sezonskog sudjelovanja u programima doprinosi stabilnosti i rastu destinacije

Pristup i kanaliziranje ponude:

- Razvoj tematskih ruta i vikend-programa koji se povezuju sa širom regionalnom ponudom
- Suradnja s regionalnim turističkim zajednicama i uključivanje u postojeće promotivne kampanje i tematske projekte
- Promocija putem regionalnih medija, digitalnih platformi i specijaliziranih portala za kulturu, putovanja i aktivni odmor
- Kreiranje doživljaja koji kombiniraju kulturnu baštinu, prirodu i eno-gastro ponudu, prilagođenih kraćim boravcima i vikend-posjetima

Nacionalni posjetitelji

Obuhvat:

- Posjetitelji iz svih dijelova Republike Hrvatske, posebno posjetitelji s interesom za kontinentalni turizam

Razlozi za ciljanje ove skupine:

- Jačanje prepoznatljivosti PSŽ kao atraktivne kulturno-turističke destinacije na nacionalnoj razini doprinosi njezinom pozicioniranju kao relevantne baštinske destinacije kontinentalne Hrvatske
- Nacionalni posjetitelji pokazuju rastući interes za autentične, manje destinacije koje nude odmak od masovnog turizma
- Ova skupina često kombinira kulturne sadržaje s eno-gastro, *outdoor* i ruralnim turizmom, što omogućuje integrirani razvoj ponude

Pristup i kanaliziranje ponude:

- Uključivanje u nacionalne kulturne i turističke mreže
- Razvoj ponude koja podjednako zadovoljava obitelji, kulturne turiste, škole i ostale posjetitelje u vođenim grupama.
- Promocija putem nacionalnih medija, specijaliziranih portala za kulturu i putovanja te digitalnih platformi

Međunarodni posjetitelji

Obuhvat:

- Posjetitelji iz susjednih zemalja (Mađarske, Bosne i Hercegovine, Srbije, Slovenije)
- Posjetitelji iz ostalih zemalja iz kojih dolazi najviše turista (Njemačke, Austrije, Italije...)
- Ostali kulturni turisti iz inozemstva

Razlozi za ciljanje ove skupine:

- Rastući interes za manje, autentične destinacije otvara prostor za pozicioniranje PSŽ kao atraktivne destinacije kulturnog turizma
- Slojevita baština i prirodno okruženje privlačni su za specifične segmente kulturnih turista
- Posjetitelji iz zemalja s jakim kulturnim turizmom često traže dublje narative i autentične lokalne priče

Pristup i kanaliziranje ponude:

- Promocija putem međunarodnih kulturnih platformi, tematskih portala i suradnje s organizatorima putovanja
- Razvoj višejezičnih interpretacijskih materijala
- Povezivanje s destinacijama koje dijele sličnu povijesnu i kulturnu baštinu

Segmentacija prema interesima

Prema Johnu Falku, ravnatelju Instituta za inovacije u učenju i jednom od vodećih stručnjaka o učenju, posjetitelji u kulturne institucije dolaze s različitim motivacijama povezanih s osobnim identitetom. Falk predlaže sljedeće kategorije^{xx}:

Istraživači (eng. *explorers*) – vođeni su znatiželjom i općim interesom za baštinu. Očekuju da će pronaći nešto novo, što će im privući pažnju i potaknuti učenje.

Facilitatori (eng. *facilitators*; grupni posjetitelji) – društveno su motivirani. Njihov je dolazak fokusiran na omogućavanje iskustva i učenja drugih osoba u njihovom društvu.

Profesionalci/hobisti (eng. *professionals/hobbists*) – motivirani su svojim profesionalnim ili hobističkim interesima.

Tražitelji iskustava (eng. *experience seekers*) – „skupljaju“ doživljaje, motivirani su time da mogu reći da su bili i iskusili.

Rechargeri (eng. *rechargers*) – traže kontemplativno, duhovno i/ili obnoviteljsko iskustvo - bijeg od svakodnevice i priliku za „napuniti baterije“.

Interesna skupina	Doživljaji u PSŽ
Istraživači	Edukativni programi, tematska vodstva, praktične radionice
Facilitatori	Obiteljski programi, radionice i participativni sadržaji
Profesionalci/hobisti	Specijalizirani programi – tematska vodstva, praktične radionice, povijest i interpretacija autentične baštine
Tražitelji iskustava	Društveni i participativni doživljaji, vizualno atraktivni sadržaji
<i>Rechargeri</i>	Kulturno-rekreacijski doživljaji u prirodi, tematske radionice

Profili kulturnih turista

Postoje različiti pristupi klasifikaciji i segmentaciji kulturnih turista. U nastavku je opisana kategorizacija koja uključuje pet profila kulturnih turista koje nazivamo *entuzijastima*.

Entuzijast je osoba koja gaji strast, interes ili ljubav prema određenoj aktivnosti, predmetu ili području. To je individua koja iskazuje duboku motivaciju, užitek i angažman u svemu što radi u vezi s onim što je inspirira.

Tako se entuzijasti za kulturni turizam međusobno razlikuju prema svojim primarnim interesima za određeni tip doživljaja kulture, a različiti entuzijasti mogu se pronaći u svim dobnim skupinama:

1. entuzijasti za kulturnu baštinu
2. entuzijasti za prirodnu baštinu
3. entuzijasti za likovne umjetnosti
4. entuzijasti za izvedbene umjetnosti
5. entuzijasti za eno-gastronomiju

Entuzijasti za kulturnu baštinu

Entuzijasti za kulturnu baštinu traže dublji i autentičan doživljaj destinacije. Motivira ih upoznavanje jedinstvenih aspekata kulture, tradicije i povijesti te iskustvo i razumijevanje lokalnog duha mjesta. Riječ je o znatiželjnim istraživačima koji putovanja doživljavaju kao priliku za učenje. Oni se unaprijed informiraju o destinaciji te žele istražiti njezine manje poznate aspekte. Otvoreni su za susrete s lokalnim stanovništvom te rado sudjeluju u festivalima, predavanjima, radionicama i drugim kulturnim aktivnostima.

Entuzijasti za prirodnu baštinu

Entuzijasti za prirodnu baštinu posebno su zainteresirani za prirodne ljepote nekog kraja. Oni su duboko povezani s prirodnim okolišem, imaju snažan osjećaj odgovornosti prema očuvanju prirode te se aktivno angažiraju u zaštiti prirodnih resursa. Oni rado sudjeluju u izletima, radionicama ili predavanjima o prirodnim znamenitostima neke destinacije te vole izmjenjivati svoja znanja i iskustva. Često i volontiraju, posebno u različitim oblicima ekoloških akcija.

Entuzijasti za likovne umjetnosti

Entuzijasti za likovne umjetnosti imaju specifičnu motivaciju i interese kada posjećuju destinacije kulturnog turizma. Oni gaje duboku strast prema likovnoj umjetnosti (slikarstvu, kiparstvu, grafici, arhitekturi i drugim likovnim izrazima). Zainteresirani su za istraživanje i doživljaj umjetničkih djela. Posjećuju muzeje, galerije, izložbe i ateljee, sudjeluju u radionicama i umjetničkim događanjima, vole raspravljati o umjetnosti i dijeliti svoje viđenje s drugima, uroniti u lokalnu kreativnu atmosferu i pratiti suvremene umjetničke trendove.

Entuzijasti za izvedbene umjetnosti

Entuzijasti za izvedbene umjetnosti strastveni su obožavatelji kazališta, plesa, glazbe, opere, folklora i drugih oblika izvedbene umjetnosti. Njihova je primarna motivacija doživljaj autentičnih izvedbi u destinaciji kulturnog turizma. Oni žele uživati u umjetnosti, upoznati lokalne umjetnike i ansamble, te poticati razvoj i očuvanje izvedbene umjetnosti. Otvoreni su za interakciju s umjetnicima i izvođačima, kao i participaciju, te žele razumjeti kreativne procese.

Entuzijasti za eno-gastronomiju

Entuzijasti za eno-gastronomiju gaje interes prema istraživanju vinarija, vinograda, tradicionalnih jela i autentičnih okusa. Putuju kako bi uživali u okusima i upoznali bogatstvo eno-gastronomске ponude destinacije. Posjećuju restorane, farme, tržnice, sudjeluju u kušanjima i radionicama te posjećuju gastronomске i vinske festivale i događanja. Oni prepoznaju važnost očuvanja lokalne kulinarske baštine, stoga podupiru kuhare, restorane i proizvođače hrane, vinare i vinogradare te svojim posjetima pridonose promociji lokalne eno-gastronomске kulture.

Dionici

Razvoj kulturnog turizma PSŽ oslanja se na suradnju širokog spektra dionika, čija je uloga ključna u različitim fazama planiranja i provedbe.

Dionici su podijeljeni u tri kategorije:

- **Primarni dionici** – lokalni dionici, ključni za upravljanje provedbom aktivnosti vezanih uz razvoj kulturnog turizma, donose ključne odluke i koordiniraju procese.
- **Sekundarni dionici** – dionici na nacionalnoj razini, pružaju stručnu i/ili financijsku podršku, aktivni su kao partneri u provedbi pojedinih aktivnosti.
- **Tercijarni dionici** – međunarodni dionici, uključeni u različite partnerske projekte i aktivnosti.

Primarni dionici

Primarni dionici su lokalni dionici koji imaju središnju ulogu u upravljanju i koordinaciji razvoja kulturnog turizma PSŽ.

Jedinice regionalne i lokalne samouprave

Osiguravaju ključne resurse i koordiniraju aktivnosti u svojoj nadležnosti.

- PSŽ
- Grad Požega
- Grad Pleternica
- Grad Pakrac
- Grad Kutjevo
- Grad Lipik
- Općina Kaptol
- Općina Velika
- Općina Jakšić
- Općina Čaglin
- Općina Brestovac

Turističke zajednice

Kontinuirano promoviraju doživljaje kulturnog turizma, koordiniraju pojedine aktivnosti u svojoj nadležnosti.

- Turistička zajednica PSŽ
- Turistička zajednica grada Požege
- Turistička zajednica grada Pleternice
- Turistička zajednica grada Pakraca
- Turistička zajednica grada Kutjeva
- Turistička zajednica grada Lipika
- Turistička zajednica Zlatni Papuk

Razvojne agencije, poduzetnički inkubatori

Pružaju stručnu i operativnu podršku u pripremi i provedbi projekata, potiču razvoj poduzetničkih inicijativa te olakšavaju pristup financijskim izvorima i programima potpore.

- PANORA – Razvojna agencija PSŽ
- Coworking centar Panora
- Lokalna razvojna agencija Požega
- Lokalna razvojna agencija „PAK-RA“
- Lipička razvojna i turistička agencija Lira d.o.o.
- Europska razvojna agencija Grada Kutjeva
- Poduzetnički centar Pleternica
- Poduzetnički inkubator Pakrac
- Poduzetnički inkubator Lipik
- Poduzetnički inkubator Donji Čaglic

Lokalne akcijske grupe

Svaka u svojoj nadležnosti, djeluju u poticanju ruralnog razvoja i jačanja lokalnih kapaciteta.

- LAG „Barun Trenk“
- LAG „Zeleni trokut“
- LAG „Posavina“

Kulturne ustanove

Imaju ključnu ulogu u očuvanju i interpretaciji baštine te razvoju kulturnih programa.

- Gradski muzej Požega
- Gradska knjižnica i čitaonica Požega
- Gradsko kazalište Požega
- Državni arhiv u Požegi
- Zavod HAZU u Požegi
- Hrvatska knjižnica i čitaonica Pleternica
- Narodna knjižnica i čitaonica Kutjevo
- Gradska knjižnica i čitaonica Lipik
- Muzej grada Pakraca
- Gradska knjižnica Pakrac

Ostale javne ustanove

Sudjeluju u upravljanju prostorom, očuvanju baštine te razvoju infrastrukture i javnih programa važnih za razvoj kulturnog turizma.

- Područna konzervatorska služba Požega
- Zavod za prostorno uređenje PSŽ
- Javna ustanova Pleternica
- Javna ustanova za očuvanje baštine Lipik
- Javna ustanova Park prirode Papuk
- Javna ustanova za upravljanje zaštićenim područjem PSŽ
- Državna ergela Lipik
- Toplice Lipik
- Obrazovne ustanove

Gospodarski subjekti

Čine operativni dio turističke ponude te kroz svoje proizvode i usluge oblikuju i upotpunjuju iskustvo posjetitelja.

- Ugostitelji
- Proizvođači i obrtnici
- Iznajmljivači
- Turističke agencije
- Turistički vodiči
- Poduzetnici u kulturnim i kreativnim industrijama

- Obrtnička komora PSŽ

Kulturno-umjetničke i civilne organizacije

Nositelji kulture i baštine, važni dionici u očuvanju i promociji baštine kroz provedbu različitih programa i aktivnosti.

- Kulturno-umjetnička društva
- Umjetničke organizacije
- Udruge koje djeluju u području kulture
- Udruge koje djeluju u području turizma
- Udruge koje djeluju u području eno-gastronomije
- Volonteri

Vjerske zajednice

Upravljaју sakralnom baštinom i sudjeluju u njezinoj interpretaciji i provedbi tematskih programa.

- Požeška biskupija
- Lokalne župne zajednice

Pojedinci i zajednica

- Pojedinci – stručnjaci i entuzijasti – aktivno sudjeluju u razvoju projekata svojim znanjem i iskustvom
- Umjetnici – pridonose razvoju doživljaja
- Lokalna zajednica – sudjeluje kao provoditelj programa i kao publika
- Lokalni posjetitelji

Mediji

Informiraju javnost o aktivnostima i jačaju prepoznatljivost brenda.

- Lokalni mediji

Sekundarni dionici

Sekundarni dionici su regionalni i nacionalni dionici koji podržavaju provođenje Plana razvoja kulturnog turizma PSŽ i pružaju operativnu podršku u specifičnim aspektima razvoja kulturno-turističkog proizvoda.

Javni sektor na nacionalnoj razini

- **Ministarstvo kulture i medija RH** – podrška projektima valorizacije i prezentacije baštine i kulture
- **Ministarstvo turizma i sporta RH** – promicanje održivog turizma
- **Ministarstvo poljoprivrede RH** – podrška projektima povezanim s lokalnim resursima
- **Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja RH** – podrška projektima koji povezuju gospodarski razvoj s načelima održivosti, zaštite okoliša i kružnog gospodarstva
- **Hrvatska turistička zajednica** – nacionalna i međunarodna promocija
- **Desk Kreativne Europe pri Ministarstvu kulture i medija RH** - stručna podrška u prijavi natječaja Kreativna Europa
- **Agencija za mobilnost i programe EU** - stručna podrška u prijavi natječaja Erasmus+
- **Visokoobrazovne ustanove** – suradnja u području istraživanja baštine

Stručnjaci i konzultanti

- **Stručnjaci iz područja interpretacije baštine, turizma, marketinga, brendiranja, arhitekture i dizajna** – pružaju savjetovanja i inovativna rješenja, sudjeluju u razvijanju pojedinih doživljaja

Gospodarski subjekti

- **Turističke agencije i turistički vodiči** – posrednici između posjetitelja i kulturnog turizma PSŽ

Mediji

- **Mediji na regionalnoj i nacionalnoj razini** – promocija aktivnosti i širenje prepoznatljivosti brenda

Pojedinci

- **Influenceri i blogeri, nacionalni posjetitelji**

Tercijarni dionici

Tercijarni dionici osiguravaju podršku kroz stručnost, materijalne resurse, suradnje i širenje prepoznatljivosti brenda na međunarodnoj razini. To su inozemne institucije, međunarodne organizacije i fondovi koji mogu pridonijeti ostvarenju vizije razvoja kulturnog turizma PSŽ.

Međunarodne organizacije, institucije i mreže:

Obuhvaćaju organizacije koje djeluju u području kulture, baštine, održivog turizma i međunarodne suradnje.

- UNESCO (Organizacija Ujedinjenih naroda za obrazovanje, znanost i kulturu)
- UN Tourism (Svjetska turistička organizacija Ujedinjenih naroda)
- ICOMOS (Međunarodno vijeće za spomenike i spomeničke cjeline)
- ICOM (Međunarodni savjet za muzeje)
- ICCROM (Međunarodni centar za proučavanje očuvanja i restauracije kulturne baštine)
- Europa Nostra (Paneuropska organizacija za kulturnu baštinu)
- Interpret Europe (Europsko udruženje za interpretaciju baštine)
- European Heritage Volunteers
- European Heritage Label
- Europeana (Europska digitalna kulturna platforma)
- Udruga „Staza željeznog doba Podunavlja“
- Međunarodni partneri i gradovi-prijatelji
- Drugi međunarodni dionici koji mogu doprinijeti osnaživanju kulturno-turističkih proizvoda PSŽ

Gospodarski subjekti

- **Turističke agencije i turistički vodiči** – posrednici između posjetitelja i kulturnog turizma PSŽ

Pojedinci

- **Influenceri i blogeri**
- **Strani posjetitelji**

Participativni doprinosi

Analiza i zaključak mapiranja

Radionica mapiranja održala se 9. prosinca 2025. godine, a započela je odabirom vrijednosti koje su sudionici smatrali najrelevantnijima za budući razvoj kulturnog turizma PSŽ. Odabrane su vrijednosti: autentičnost, gostoljubivost, izvrsnost, održivost, priroda, suradnja i tradicija. Na temelju tih vrijednosti, sudionici su, podijeljeni u skupine, mapirali stabla doživljaja: u korijenje su smjestili postojeće baštinske i kulturne resurse, a u krošnju moguće doživljaje i proizvode koji mogu proizaći iz odabrane vrijednosti. Takav je postupak omogućio da se razvoj kulturnog turizma PSŽ promatra kroz dublji vrijednosti okvir koji odražava način na koji sudionici razumiju identitet prostora.

Rezultati mapiranja pokazali su da sudionici razvoj kulturnog turizma PSŽ vide kao proces prevođenja baštine u suvremene, iskustvene i tržišno relevantne doživljaje. U korijenu stabala prepoznati su ključni resursi prostora, povijesne jezgre gradova, arheološki lokaliteti, arhitektura, glazbena i književna tradicija, sakralna baština, vinska baština i gastronomija, lječilišna tradicija, parkovi, voda, Lipicanci, lokalna proizvodnja i prirodni krajolici, dok su u krošnjama ti resursi prevedeni u moguće proizvode i programe poput *storytelling* tura, interpretacijskih centara, tematskih ruta, radionica, festivala, *outdoor* sadržaja, digitalnih aplikacija te participativnih i edukativnih iskustava. Ideje su potvrdile da PSŽ raspolaže velikim potencijalom za razvoj višeslojne mreže kulturno-turističkih doživljaja.

Posebno je vrijedno što su odabrane vrijednosti usmjerile sudionike prema promišljanju kulturnog turizma kao spoja identiteta, doživljaja i odnosa prema prostoru. Predloženi sadržaji pokazuju snažnu usmjerenost na interpretaciju baštine, povezivanje kulture s prirodom, kao i na međusobno povezivanje različitih mjesta unutar županije u zajedničke priče. Takav pristup izravno je usklađen s temeljnim postavkama ovog Plana koji kulturni turizam definira kao integrirani razvojni proces utemeljen na duhu mjesta, suradnji dionika i tkanju doživljaja koje nadilazi administrativne granice pojedinih gradova i općina.

Analiza i zaključak ankete

Za potrebe izrade ovog Plana ispitano je mišljenje dionika u kulturi i turizmu: provedena je anonimna anketa kojoj su doprinos dali dionici različitih dobnih skupina i s područja različitih jedinica lokalne samouprave PSŽ. Anketa je bila dostupna od 23.12.2025. do 16.01.2026. Uzorak čine dionici iz javnog, privatnog i civilnog sektora, iz različitih područja rada povezanih s kulturom, turizmom, ugostiteljstvom, poduzetništvom, ruralnim razvojem, marketingom i lokalnim razvojem. Rezultati ankete prvenstveno su kvalitativni te usmjereni na razumijevanje stavova, iskustava i razvojnih potreba relevantnih aktera uključenih u kulturu i turizam.

Rezultati ankete pokazuju da dionici PSŽ prepoznaju kao prostor izraženog potencijala za razvoj kulturnog turizma. Kao posebno vrijedni elementi ponude učestalo se izdvajaju postojeći posjetiteljski doživljaji (muzeji, interpretacijski centri), manifestacije i festivali (posebno Zlatne žice Slavonije), vinski turizam i gastronomska ponuda, prirodna baština (posebno PP Papuk) te bogatstvo običaja i nematerijalne baštine. Takvi odgovori potvrđuju da PSŽ treba graditi na integriranom doživljaju destinacije, a ne na pojedinačnim, nepovezanim atrakcijama.

Istodobno, odgovori jasno upućuju i na glavne razvojne prepreke. Sudionici najčešće navode ograničena financijska sredstva, nedostatak stručnog kadra, nedostatak suradnje među dionicima, nedovoljnu promociju i marketing, slabu vidljivost manjih sredina te slabu integriranost ponude. U više odgovora naglašena je potreba za boljim povezivanjem lokalnih sadržaja, zajedničkim nastupom na tržištu i oblikovanjem objedinjene turističke ponude na razini cijele županije. Ovakvi rezultati jasno pokazuju da resursna osnova postoji, no da ključni izazovi leže u nedostatku koordinacije, upravljanja i sustavne tržišne artikulacije postojećih resursa.

Nedostatak suradnje kao izazov spominje se u više različitih oblika: kao nedostatak suradnje između javnog, privatnog i civilnog sektora, kao nepovezanost lokalnih ponuda, kao izostanak zajedničkog nastupa na tržištu, ali i kao nedovoljno prepoznavanje i objedinjavanje zajedničkog interesa na razini županije. Više sudionika izričito navodi da se sadržaji trebaju objediniti i predstaviti kao zajednički turistički proizvod županije, a ne ostati razdvojeni po pojedinim mjestima ili sektorima. To je jedan od najvažnijih uvida koje je anketa donijela jer potvrđuje potrebu za

integracijom ponude, kao i ideju da ovaj Plan uspostavi logiku povezivanja dionika, prostora i sadržaja u koherentnu cjelinu.

Značajan uvid odnosi se i na položaj manjih sredina i pojedinih dijelova županije, prvenstveno pojedinih općina te zapadnog dijela županije koji je i fizički odvojen od njezina središta. U odgovorima se navodi da su manje destinacije slabije prepoznate, da njihove specifičnosti često ostaju na margini te da postoji potreba za ravnomjernijim teritorijalnim uključivanjem. Ovaj je uvid važan jer upućuje na potrebu teritorijalno uravnoteženog pristupa, u kojem različite sredine ne konkuriraju jedna drugoj, nego tvore komplementarnu mrežu doživljaja.

Odgovori o osobnoj motivaciji sudionika pokazuju visoku razinu afektivne povezanosti s prostorom, baštinom i lokalnom zajednicom. Sudionike motiviraju očuvanje baštine, razvoj vlastite sredine, želja za popularizacijom kulture, zadovoljstvo gostiju, mogućnost doprinosa zajednici i uvjerenje da županija ima neprepoznat potencijal. Ova emocionalna i vrijednosna komponenta važna je jer pokazuje da u županiji postoji razvojna energija i spremnost za djelovanje. Međutim, odgovori o demotivaciji istodobno upozoravaju na osjećaj frustracije zbog neprepoznavanja potencijala, birokratskih prepreka, nespremnosti na suradnju, nedostatka financija i slabog interesa pojedinih dionika ili lokalne zajednice. To znači da Plan mora djelovati i kao alat za mobilizaciju, osnaživanje i uspostavu povjerenja među dionicima.

Vizija budućnosti koju sudionici iskazuju u posljednjim pitanjima vrlo je konzistentna. PSŽ zamišljaju kao prepoznatljivu kontinentalnu destinaciju koja se ističe autentičnošću i sadržajnošću. U odgovorima se u velikoj mjeri spominje potreba da županija postane destinacija za višednevni boravak, da se doživljaji međusobno povežu te da svaki dio županije doprinese jedinstvenom mozaiku ponude. Kako bi se to postiglo, uz suradnju i smislenu provedbu aktivnosti, potrebno je kontinuirano raditi na jačanju brenda i promociji destinacije. U tom smislu, anketa potvrđuje da je temeljni zadatak ovog Plana povezivanje, usmjeravanje i jačanje onoga što već postoji, ali još nije dovoljno objedinjeno i strateški vođeno.

Temeljne izjave

Temeljne izjave pomažu preciznije artikulirati svrhu i usmjeravaju viziju razvoja kulturnog turizma PSŽ. **Vizija** oblikuje sliku željenog stanja, a **vrijednosti** predstavljaju načela koja vode razvoj i implementaciju svih aktivnosti. Temeljne izjave imaju smisao samo ako se dosljedno provode u svakodnevnim aktivnostima i suradnji svih dionika. Kako bi se to postiglo, ključno je osigurati koordinaciju, aktivno sudjelovanje, kontinuirani napredak i težnju izvrsnosti, uz pridržavanje etičkih standarda i načela održivosti.

Vizija

Ponosni smo na svoju baštinu, prirodne ljepote i način života.

Kulturni turizam naše Zlatne Slavonije razvijamo kao tkanje doživljaja – mrežu autentičnih iskustava koja povezuje baštinu, krajolik i ljude u jedinstvenu destinaciju.

U našoj destinaciji Zlatna Slavonija

- glazbom, folklorom i živom tradicijom budimo osjećaj zajedništva i ritam života
- povijesnim gradovima, kulturnim institucijama i nasljeđem brige o zdravlju otkrivamo slojeve vremena i bogatstvo urbanog nasljeđa
- vinogradima, vinom i gastronomijom budimo osjetila i otkrivamo autentične okuse našeg prostora
- krajolikom, prirodnim ljepotama i njihovim blagodatima produbljujemo doživljaj prostora i povezanost s prirodom
- sakralnom baštinom i duhovnim tradicijama potičemo mir, kontemplaciju i razumijevanje vjerskog i kulturnog kontinuiteta
- utvrdama, arheološkim nalazištima i povijesnim slojevima budimo svijest o snazi i otpornosti našeg prostora
- suvremenom umjetnošću i kreativnim inicijativama potičemo nove poglede i reinterpretacije našeg identiteta

Zlatnu Slavoniju razvijamo kao prepoznatljivu kontinentalnu destinaciju kulturnog turizma, prostor u kojemu se naša baština, krajolik i suvremeni život isprepliću u zlatno tkanje nezaboravnih doživljaja.

Vrijednosti

Temeljne vrijednosti Zlatne Slavonije vodilje su našeg razvoja kulturnog turizma.

One oblikuju način na koji razumijemo baštinu, potičemo stvaralaštvo, surađujemo, stvaramo doživljaje i dočekujemo posjetitelje. Upravo kroz te vrijednosti gradimo identitet Zlatne Slavonije, kao otvorene, autentične i održive destinacije u kojoj su kultura, tradicija, priroda i ljudi nerazdvojno povezani. Vjerujemo da kulturni turizam ima smisla samo ako istodobno čuva baštinu, osnažuje zajednicu i stvara nezaboravne doživljaje za posjetitelje.

Tradicija i autentičnost

Tradicija i autentičnost srce su našeg identiteta.

Slojevita povijest, običaji, glazba, znanja i umijeća prenošena generacijama oblikuju jedinstveni karakter našeg prostora.

Autentičnost za nas znači slavljenje prošlosti i sposobnost da naslijeđene vrijednosti suvremeno interpretiramo i dijelimo s novim generacijama i posjetiteljima.

Upravo u toj ravnoteži između tradicije i suvremenog izraza stvaramo doživljaje koji su autentični jer proizlaze iz stvarnih priča, ljudi i krajolika Zlatne Slavonije.

Suradnja i gostoljubivost

Razvoj kulturnog turizma u Zlatnoj Slavoniji temeljimo na suradnji.

Zajedno svi mi, gradovi i općine, institucije, udruge, poduzetnici i lokalni proizvođači stvaramo mrežu doživljaja koja povezuje cijelu destinaciju.

Gostoljubivost je duboko ukorijenjena u našem slavonskom načinu života. Izražavamo je ne samo u dobrodošlici, nego u iskrenoj želji da s posjetiteljima podijelimo svoje priče, tradicije i svakodnevni život naše zajednice.

U Zlatnoj Slavoniji posjetitelji nisu prolaznici, oni su naši gosti.

Priroda i održivost

Priroda je temelj našeg života i identiteta.

Brežuljci, ravnica, planine, vinogradi, šume, rijeke i ruralni krajolici oblikovali su naš način života, gospodarstvo i kulturu.

Razvoj kulturnog turizma temeljimo na poštivanju tog krajolika i njegovih vrijednosti. Održivost za nas znači odgovorno upravljanje baštinom i prirodnim resursima, ravnotežu između razvoja i očuvanja te brigu o kvaliteti života naše zajednice.

Zlatnu Slavoniju razvijamo u skladu s ritmom prostora, sporije, odgovornije i dugoročno održivo.

Izvrsnost

Izvrsnost je zajednički standard kojemu težimo u razvoju kulturnog turizma Zlatne Slavonije. Očituje se u kvaliteti našeg planiranja, interpretacije baštine, oblikovanja doživljaja i vrhunskih usluga za posjetitelje.

Izvrsnost za nas znači razvijati vrhunske pojedinačne doživljaje ali i stalno podizanje kvalitete cijele destinacije kroz znanje, inovacije i profesionalnost svih nas koji sudjelujemo u razvoju kulturnog turizma.

Upravo takvim pristupom gradimo reputaciju destinacije koja nudi autentična, kvalitetna i nezaboravna iskustva.

Tkanje doživljaja

Zlatna Slavonija ima jedinstvenu ponudu kulturno-turističkih doživljaja. Doživljaji su podijeljeni u tematske okvire, koje u kontekstu tkanja duha mjesta nazivamo nitima. Svaka nit sadrži doživljaje u zatvorenom, doživljaje na otvorenom, manifestacije i događanja, obilaski i ture te edukativne i participativne programe.

Standardi kvalitete

Doživljajima destinacije nazivamo sve doživljaje koji zadovoljavaju standarde kvalitete i koji su utemeljeni na principima održivosti: okolišnoj, gospodarskoj i društvenoj. Standardi kvalitete podrazumijevaju razvijenu infrastrukturu i usluge za posjetitelje s jedne te elemente same interpretacije s druge strane:

- uređeni pristupi
- kvalitetna signalizacija
- urednost i čistoća
- prilagođenost osobama s invaliditetom
- dostupnost informacija
- održavani toaleti
- ponuda za okrpju i druge usluge
- kvalitetna interpretacija doživljaja koji educiraju, stimuliraju i provociraju misaoni i emocionalni odgovor
- autentičnost
- *hands-on*, participativni elementi

Kategorije doživljaja

Svaki doživljaj unutar tkanja kategoriziran je na dva načina. Ovisno o kategorijama, doživljaji imaju veću ili manju ulogu u razvoju destinacije kulturnog turizma, a potom i u marketinškoj kampanji destinacije. Važno je istaknuti da kategorizacija doživljaja ne znači da su neki doživljaji više ili manje vrijedni ili važni od drugih. Svi doživljaji imaju ravnopravnu ulogu u oblikovanju duha i osjećaja mjesta.

Stanje dovršenosti

Postojeći doživljaji - doživljaji koji su već razvijeni i aktivni te posjeduju zadovoljavajuću razinu infrastrukture, organizacije i interpretacije. Oni čine temelj trenutačne ponude kulturnog turizma destinacije i predstavljaju polazišnu točku za daljnje strateško povezivanje.

Unaprijeđeni doživljaji – doživljaji koji postoje, ali zahtijevaju dodatno osnaživanje kroz kvalitetniju interpretaciju, upravljanje ili produkciju, adekvatniju infrastrukturu, snažniju promociju ili obogaćivanje sadržaja. Njihovim unapređenjem podiže se ukupna razina kvalitete doživljaja destinacije.

Novi doživljaji – doživljaji koji se tek planiraju, u inicijalnoj su fazi razvoja ili su predloženi ovim Planom razvoja kulturnog turizma. Temelje se na prepoznatim resursima i predstavljaju razvojni potencijal županije. Njihovo osmišljavanje i implementacija usmjereni su na jačanje brenda Zlatne Slavonije.

Razina produkcije

Razina produkcije odnosi se na kompleksnost doživljaja i njegovu ulogu unutar cjelokupnog tkanja.

Doživljaji prednjeg plana - ovi su doživljaji ikone destinacije. To su najrazvijeniji i najprepoznatljiviji doživljaji. Oni imaju visoke standarde kvalitete, autentičnosti, interpretacije i usluga i najčešće izazivaju „vau“ efekt kod posjetitelja.

Doživljaji srednjeg plana – ovi su doživljaji najčešće, ali ne i nužno, manje razvijeni od glavnih te su manje istaknuti na turističkom tržištu. Imaju prihvatljive standarde kvalitete, autentičnosti, interpretacije i usluga za posjetitelje, no nisu manje značajni od doživljaja prednjeg plana.

Doživljaji pozadinskog plana – doživljaji pozadinskog plana u odnosu na doživljaje prednjeg i srednjeg plana ograničeni su u veličini i dosegu. Oni su često mali biseri, primjerice kreativna radionica, ateljer lokalnog umjetnika ili skriveni kutak prirode kojem nedostaje adekvatna prezentacija. Ovi doživljaji ponekad mogu biti sputani nedostatkom organizacijskih ili financijskih resursa. Bez obzira na to, moraju imati minimalno dobre standarde kvalitete, autentičnosti, interpretacije i usluga za posjetitelje.

Nit Zlatne žice

Zlatne žice utjelovljuju doživljaje glazbene, folklorne i etnografske baštine Zlatne Slavonije kao jednu od njezinih najsnažnijih identitetskih odrednica. Ona izvire iz zvuka tambure i tradicijskih napjeva, ali i bogatstva običaja, rituala i umijeća koja se prenose s generacije na generaciju, oblikujući prepoznatljiv kulturni ritam prostora. Glazba je u ovom kontekstu snažan simbol zajedništva, slavlja i pripadnosti. Ona prati životne cikluse, obilježava važne trenutke i stvara duboku emocionalnu povezanost. Zlatne žice stoga simboliziraju kontinuitet žive tradicije, ali i njezinu sposobnost prilagodbe i razvoja kroz suvremene interpretacije, muzejske izložbe, festivale, radionice, susrete i druge oblike kulturnih izraza.

Ova nit povezuje glazbene manifestacije, kulturno-umjetnička društva, muzeje i nositelje nematerijalne baštine u mrežu doživljaja koja posjetiteljima omogućuje aktivno sudjelovanje: kroz slušanje, učenje, pjevanje, ples i upoznavanje tradicijskih vještina. Zlatne žice su metafora onoga što povezuje zajednicu: zvuka, ritma i emocije koje ostaju u sjećanju dugo nakon posjeta.

Gravitacijsko središte niti je Pleternica, dom IC Muzeja bećarca i UNESCO zaštićenog napjeva kao živog glazbenog izričaja slavonske duše, dok Požega kao sjedište istoimene manifestacije i budućeg Interpretacijskog centra zaokružuje infrastrukturnu os niti. Kaptol, Trenkovo i Vetovo obogaćuju mrežu autentičnim ruralnim doživljajima koji tradiciju prikazuju u njezinom prirodnom, živom okruženju. Cijelu mrežu nekoliko vikenda godišnje aktivira raspršeni festival Zlatnom žicom Zlatne Slavonije koji u zajednički ritam uvlači sva mjesta i kulturno-umjetnička društva županije, pretvarajući cijelu Zlatnu Slavoniju u živu pozornicu tradicije.

Primarne ciljne skupine kulturnih turista:

- entuzijasti za kulturnu baštinu
- entuzijasti za izvedbene umjetnosti

Infrastruktura u zatvorenom

Interpretacijski centar Muzej bećarca

Muzej bećarca središnja je interpretacijska točka niti Zlatne žice. Posvećen bećarcu kao UNESCO nematerijalnoj kulturnoj baštini, muzejska izložba kroz pet tematskih izložbenih cjelina interpretira životni ciklus i univerzalne teme: odrastanje, ljubav i običaje kroz godinu, kao kontekstualni okvir za razumijevanje bećarca kao živog kulturnog izričaja. Uz interpretacijska vodstva, radionice i suradnju s kulturno-umjetničkim društvima, glazbenicima i obrazovnim institucijama, Muzej se treba nastaviti razvijati u smjeru jačanja svoje uloge nacionalnog središta za istraživanje, dokumentiranje i suvremenu interpretaciju bećarca.

Doživljaj prednjeg plana: Muzej bećarca ikona je niti zahvaljujući jedinstvenoj kombinaciji UNESCO statusa bećarca, visokokvalitetnog muzejskog postava i razgranate programske ponude koja bećarac predstavlja kao živu kulturnu praksu. Visoki standardi kvalitete ostvaruju se kroz uređenu infrastrukturu, autentičan interpretacijski okvir i participativne programe koji posjetiteljima omogućuju neposredan i aktivan susret s glazbenim i kulturnim identitetom Zlatne Slavonije.

Lokacija: Pleternica

Stanje dovršenosti: postojeći doživljaj

Razina produkcije: doživljaj prednjeg plana

Nadležna turistička zajednica: TZG Pleternica

Planska dokumentacija: Interpretacijski plan: Pleternica, duša panonske doline, 2018.; Plan upravljanja i akcijski plan: IC Muzej bećarca, 2021.

Interpretacijski centar Zlatne žice Slavonije

Interpretacijski centar Zlatne žice Slavonije u Požegi institucionalni je dom tamburaškoj glazbenoj tradiciji kao jednom od najprepoznatljivijih simbola identiteta Zlatne Slavonije. Smješten u Požegi kao prirodnom gravitacijskom središtu istoimene manifestacije, centar kroz stalnu izložbu i programsku ponudu posjetiteljima omogućuje razumijevanje povijesti, razvoja i žive prakse tamburaškog muziciranja, od njegovih ruralnih korijena do suvremenih glazbenih izričaja. Kao komplementarna točka Muzeju bećarca u Pleternici, IC Zlatne žice zaokružuje infrastrukturnu osnovu niti i osigurava joj ravnomjernu geografsku utemeljenost.

Doživljaj prednjeg plana: IC Zlatne žice ikona je niti koja tamburaškoj tradiciji daje institucionalni dom i interpretacijsku dubinu. Visoki standardi kvalitete ostvaruju se kroz suvremenu interpretacijsku infrastrukturu, autentičan programski okvir i snažnu vezu s manifestacijom Zlatne žice Slavonije koja centru osigurava živu, godišnju kulminaciju i pozicionira ga kao referentnu točku tamburaške tradicije na nacionalnoj razini.

Lokacija: Požega

Stanje dovršenosti: novi doživljaj

Razina produkcije: doživljaj prednjeg plana

Nadležna turistička zajednica: TZG Požega

Planska dokumentacija: /

Muzej zajednice i tradicijska kuća Ive Čakalića

Rekonstruirana tradicijska kuća Ive Čakalića (1889.–1971.), smještena u neposrednoj blizini Starog grada Kaptola, interpretira život i djelo jednoga od najplodnijih zapisivača folklorne baštine Požeštine. Uređena prema njegovim rukopisima i rekonstruiranim elementima slavonske seoske kuće, posjetiteljima kroz inovativni interpretacijski postav omogućuje razumijevanje svakodnevnog života, običaja i kulturnih praksi nekadašnjih stanovnika Kaptola i okolnih sela. Projekt je zasnovan na ekomuzeološkom konceptu koji lokalnu zajednicu pozicionira kao aktivnog čuvara vlastite baštine: domovi lokalnih stanovnika postaju žive prezentacijske točke na kojima posjetitelji neposredno upoznaju zanate, običaje i tradicijske predmete naslijeđene iz Čakalićeva vremena te kušaju i kupuju domaće proizvode.

Doživljaj srednjeg plana: Muzej zajednice i rekonstruirana tradicijska kuća Ive Čakalića kvalitetni je kontekstualni čvor niti koji kroz ekomuzeološki koncept lokalnu zajednicu pretvara u aktivnog nositelja i interpretatora vlastite baštine. Standardi kvalitete ostvaruju se kroz autentičan prostorni okvir rekonstruirane tradicijske kuće, interpretacijski postav utemeljen na Čakalićevoj ostavštini i participativne elemente.

Lokacija: Kaptol

Stanje dovršenosti: novi doživljaj

Razina produkcije: doživljaj srednjeg plana

Nadležna turistička zajednica: TZ Zlatni Papuk

Planska dokumentacija: Interpretacijski plan: Stari grad Kaptol, 2017.

Infrastruktura na otvorenom

Trg bećarca

Trg bećarca suvremeno je oblikovan javni prostor smješten uz Muzej bećarca koji funkcionira kao otvorena pozornica za programe izvedbenih umjetnosti, manifestacije i društvena okupljanja. Prostorno i programski nadopunjuje muzejski sadržaj iskustvom na otvorenom te tradicijskoj glazbi osigurava javnu i svakodnevnu dimenziju koja doprinosi integraciji baštine u život lokalne zajednice.

Doživljaj srednjeg plana: Trg bećarca kvalitetni je kontekstualni čvor niti koji muzejski doživljaj proširuje u javni prostor i tradicijskoj glazbi daje pozornicu izvan institucionalnoga okvira. Standardi kvalitete ostvaruju se kroz uređenu infrastrukturu trga, dostupnost prostora za programske sadržaje i interpretacijske elemente koji posjetiteljima omogućuju razumijevanje veze između fizičkog prostora i žive baštine koju nosi.

Lokacija: Pleternica

Stanje dovršenosti: unaprijeđeni doživljaj

Razina produkcije: doživljaj srednjeg plana

Nadležna turistička zajednica: TZG Pleternice

Planska dokumentacija: Interpretacijski plan: Pleternica, duša panonske doline, 2018.

Šetnica za obilazak Trenkova

Tematska šetnica kroz Trenkovo osmišljena je kao infrastruktura za obilazak pitoresknog sela u okolini Trenkovog dvorca i perivoja. Interpretacijske oznake integriranog sustava signalizacije, zajedno s aplikacijom za pametne telefone, vode posjetitelje od lokalne župne crkve i poklonca do tipičnih slavonskih kuća, omogućujući razumijevanje svakodnevice i kulturnog krajolika ovog ruralnog prostora. Šetnica je umrežena s lokalnim davateljima usluga, čime se obilazak proširuje u sadržajan doživljaj koji nadilazi granice samog dvorca i perivoja.

Doživljaj srednjeg plana: Šetnica za obilazak Trenkova kvalitetni je kontekstualni čvor niti koji kroz interpretacijski osmišljenu rutu posjetiteljima omogućuje razumijevanje autentične svakodnevice slavonskog sela i ruralne baštine ovog prostora. Standardi kvalitete ostvaruju se kroz integriranu signalizaciju, digitalnu podršku aplikacije i

umrežavanje s lokalnim davateljima usluga koji obilazak pretvaraju u zaokružen i sadržajan doživljaj.

Lokacija: Trenkovo

Stanje dovršenosti: novi doživljaj

Razina produkcije: doživljaj srednjeg plana

Nadležna turistička zajednica: TZ Zlatni Papuk

Planska dokumentacija: Interpretacijski plan: Kompleks Trenkovog dvorca, 2020.

Manifestacije i događanja

Zlatne žice Slavonije

Glazbena manifestacija Zlatne žice Slavonije njeguje i promovira tamburašku i glazbenu tradiciju već više od pola stoljeća te je prepoznata kao manifestacija s potencijalom da postane nosivi, reprezentativni doživljaj Zlatne Slavonije na nacionalnoj i međunarodnoj razini. Za takav iskorak nužna je daljnja profesionalizacija: jasno definirana umjetnička direkcija, snažniji produkcijski standardi i međunarodni programski okvir.

Manifestacija treba prerasti okvire tradicionalne smotre i razviti se u pažljivo oblikovan glazbeni događaj s jasnim konceptom, međunarodnim gostovanjima i stručno i umjetnički relevantno razrađenim programom.

Doživljaj prednjeg plana: Zlatne žice Slavonije ikona su niti zahvaljujući višedesetljetnoj tradiciji i poziciji najprepoznatljivijeg glazbenog događaja Zlatne Slavonije. Visoki standardi kvalitete ostvaruju se kroz profesionalizaciju produkcije, jasno definiranu umjetničku direkciju i međunarodni programski okvir koji manifestaciju iz regionalne smotre transformira u glazbeni događaj koji posjetiteljima pruža razlog dolaska u Zlatnu Slavoniju i koji tamburašku tradiciju pozicionira kao živi kulturni kapital destinacije.

Lokacija: Požega

Stanje dovršenosti: unaprijeđeni doživljaj

Razina produkcije: doživljaj prednjeg plana

Nadležna turistička zajednica: TZ Grada Požege

Planska dokumentacija: /

Međunarodni festival bećarca i tradicijskih napjeva čovječanstva

Festival je središnji godišnji događaj koji bećarac kao živu baštinu pod zaštitom UNESCO-a stavlja u dijalog s tradicijskim napjevima drugih kultura. Bećarac, kao i ostali tradicijski napjevi čovječanstva, odraz je načina života ruralnih zajednica i njihovih životnih ciklusa. Festival to nasljeđe reinterpretira kroz izvođačke programe, kreativne i edukativne radionice te susrete s autentičnim nositeljima i izvođačima iz različitih kulturnih sredina. Posjetiteljima omogućuje neposredan doživljaj autentične nematerijalne baštine, potiče međukulturni dijalog i prijenos tradicije na mlađe generacije. Uz lokalne, nacionalne i međunarodne dionike, festival razvija raznolik program i funkcionira kao platforma za stručne konferencije o očuvanju i revitalizaciji nematerijalne kulturne baštine. Predlaže se održavanje u prvoj polovici godine kao komplementarni festival uz Zlatne žice Slavonije koje se održavaju u rujnu.

Doživljaj srednjeg plana: Međunarodni festival bećarca kvalitetni je kontekstualni čvor niti koji UNESCO dimenziju bećarca otvara prema međunarodnoj kulturnoj publici i posjetiteljima pruža interpretacijski okvir za razumijevanje nematerijalne baštine kroz neposredan susret s nositeljima tradicije različitih kultura. Standardi kvalitete ostvaruju se kroz autentičan programski okvir, sudjelovanje međunarodnih nositelja tradicije i stručnu konferencijsku dimenziju koja festivalu daje istraživački i razvojni karakter.

Lokacija: Pleternica

Stanje dovršenosti: novi doživljaj

Razina produkcije: doživljaj srednjeg plana

Nadležna turistička zajednica: TZ Grada Pleternica

Planska dokumentacija: Interpretacijski plan: Pleternica, duša panonske doline, 2018.

Tambura za dušu

Tambura za dušu trodnevna je manifestacija posvećena tamburaškoj tradiciji kao jednom od ključnih simbola slavonskog identiteta. Manifestacija okuplja tamburaške orkestre, pjevače i folklorne skupine iz Hrvatske i inozemstva, a svaki je dan na programu jedno događanje: Tambura bez granica (tamburaški orkestri), Zlatni glas Zlatne doline (tamburaške pjesme), Šokačko se kolo vije (folklorne skupine).

Manifestacija ima potencijal razviti se u reprezentativni doživljaj niti Zlatne žice koji povezuje glazbu, tradiciju i suvremenu produkciju. Za takav iskorak nužno je daljnje jačanje produkcijskih standarda te snažnije međunarodno pozicioniranje, osobito kroz razvoj festivalskog identiteta koji tamburu afirmira kao živi kulturni izraz i suvremeni medij povezivanja različitih kultura.

Lokacija: Kaptol

Stanje dovršenosti: unaprijeđeni doživljaj

Razina produkcije: doživljaj srednjeg plana

Nadležna turistička zajednica: TZ Zlatni Papuk

Planska dokumentacija: /

Etno susreti Požeštine u Vetovu

Manifestacija je posvećena očuvanju i predstavljanju tradicijske kulture Požeštine kroz folklor, običaje i gastronomiju. Program okuplja kulturno-umjetnička društva, tamburaške sastave i lokalne proizvođače te posjetiteljima omogućuje neposredan susret s živim nasljeđem i običajima slavonskog sela. Daljnjim programskim osnaživanjem, manifestacija ima potencijal postati prepoznatljiva točka kulturnog turizma Zlatne Slavonije.

Doživljaj pozadinskog plana: Etno susreti živi su korijen niti Zlatnih žica koji slavonske folklorne i gastronomske tradicije drži ukorijenjene u zajednici koja ih nosi. Standardi kvalitete ostvaruju se kroz autentičan programski okvir, sudjelovanje lokalnih KUD-ova i nositelja tradicije te gastronomsku ponudu utemeljenu na lokalnoj proizvodnji.

Lokacija: Vetovo

Stanje dovršenosti: unaprijeđeni doživljaj

Razina produkcije: doživljaj pozadinskog plana

Nadležna turistička zajednica: TZ Grada Kutjeva

Planska dokumentacija: /

Obilasci i ture

Vikend obilasci: Zlatnom žicom Zlatne Slavonije

Nekoliko vikenda godišnje sve točke niti Zlatne žice istovremeno se aktiviraju u jedinstven raspršeni festival žive baštine. Svaka lokacija, od Požege i Pleternice do Kaptola, Trenkova i Vetova, uz otvorenu mogućnost

uključivanja ostalih središta Zlatne Slavonije, posjetiteljima nudi vođeni interpretacijski obilazak i nastup lokalnog kulturno-umjetničkog društva koje tradicijsku glazbu, ples i običaje izvodi u svom prirodnom okruženju. Format je modularan: posjetitelji mogu provesti dan na jednoj lokaciji ili se kretati između nekoliko, a svaka točka nudi sadržajan i samostalan doživljaj.

Doživljaj prednjeg plana: Vikend obilasci Zlatnom žicom ikona su niti zahvaljujući jedinstvenoj dramaturgiji raspršenog događanja u kojemu cijela mreža istovremeno oživi. Visoki standardi kvalitete ostvaruju se kroz licencirane interpretatore, koordinirane nastupe kulturno-umjetničkih društava i modularan format koji posjetiteljima omogućuje slobodu u oblikovanju vlastitog itinerera unutar zajedničkog programskog okvira.

Lokacija: Zlatna Slavonija

Stanje dovršenosti: novi doživljaj

Razina produkcije: doživljaj prednjeg plana

Nadležna turistička zajednica: TZ PSŽ

Planska dokumentacija: Interpretacijski plan: Pleternica, duša panonske doline, 2018.

Interpretacijske šetnje bečarskom Pleternicom

Interpretacijska šetnja vodi posjetitelje kroz Pleternicu i okolna sela u kojima su bečarac i tradicijska kultura sastavni dio svakodnevice. Uz licenciranog vodiča interpretatora baštine, posjetiteljima se omogućuje razumijevanje tradicijske kulture slavonskog sela kroz neposredan susret s lokalnom zajednicom, posjetima OPG-ovima, kulturno-umjetničkim društvima i nositeljima nematerijalne baštine. Program uključuje demonstraciju tradicijskih vještina: prerađivanje hrane, uzgoj tradicijskih sorti te glazbenu i plesnu tradiciju.

Doživljaj pozadinskog plana: Interpretacijske šetnje onaj su trenutak u itinereru koji posjetitelju pruža neposredan susret s nositeljima bečarske tradicije u njihovom prirodnom okruženju. Standardi kvalitete ostvaruju se kroz stručno vođenje licenciranog interpretatora, participativne elemente koji posjetitelje aktivno uključuju u tradicijske prakse i autentičan kontekst živih seoskih zajednica.

Lokacija: Pleternica i okolica

Stanje dovršenosti: novi doživljaj

Razina produkcije: doživljaj pozadinskog plana

Nadležna turistička zajednica: TZ Grada Pleternice
Planska dokumentacija: Interpretacijski plan: Pleternica, duša panonske doline, 2018.

Edukativni i participativni programi

Programi Muzeja bećarca

Programska djelatnost Muzeja bećarca nadopunjuje stalni postav nizom radionica i edukativnih programa koji bećarac predstavljaju kao živu kulturnu praksu. Posjetiteljima su dostupna interpretacijska vodstva kroz stalni postav, u tematskoj, sezonskoj i kostimiranoj inačici s vodičem u tradicijskoj slavonskoj nošnji, zatim tematski obiteljski vikend-programi, programi vezani uz Devetnicu Gospe od Suza te projekcije Bećarske kinoteke. Interaktivni sadržaji obuhvaćaju AR instalaciju Igra kolo, radionicu izrade rukotvorina Naš bećarski predmet, radionicu kolaža s bećarskim desetercima i obiteljskim stablima te interaktivnu igru sviranja Tamburaški heroj. Posebno su razvijeni Bećarski karaoke s nositeljima tradicije i Mala bećarska škola sviranja namijenjena djeci i odraslima. Susreti Bećarac iz prve ruke posjetitelje povezuju s nositeljima nematerijalne kulturne baštine, dok radionice izvan muzeja, u suradnji s OPG-ovima i udrugama, posjetitelje uvode u tradicijske obrte, vinogradarstvo i preradu hrane.

Doživljaj srednjeg plana: Programi Muzeja bećarca kvalitetni su kontekstualni čvor niti koji iznimnom raznolikošću i participativnom dubinom posjetiteljima pruža aktivan, višeslojan i osoban susret s bećarskom baštinom. Standardi kvalitete ostvaruju se kroz stručno osmišljene interaktivne sadržaje, autentičan ambijent i umrežavanje s nositeljima tradicije koje programe čini sadržajno bogatim i interpretacijski relevantnim doživljajem.

Lokacija: Pleternica

Stanje dovršenosti: unaprijeđeni doživljaj

Razina produkcije: doživljaj srednjeg plana

Nadležna turistička zajednica: TZ Grada Pleternice

Planska dokumentacija: Plan upravljanja i akcijski plan: IC Muzej bećarca, 2021.; Plan razvoja programa: IC Muzej bećarca, 2021.

Zlatne žice	NADLEŽNA TURISTIČK A ZAJEDNICA	STANJE DOVRŠENOSTI			RAZINA PRODUKCIJE		
		POSTOJEĆI	UNAPRIJEĐENI	NOVI	PREDNJI	SREDNJI	POZADINSKI
INFRASTRUKTURA U ZATVORENOM (3)							
1. Interpretacijski centar Muzej bećarca	Pleternica	+			+		
2. Interpretacijski centar Zlatne žice Slavonije	Požega			+	+		
3. Muzej zajednice i tradicijska kuća Ive Čakalića	Zlatni Papuk			+		+	
INFRASTRUKTURA NA OTVORENOM (2)							
4. Trg bećarca	Pleternica		+			+	
5. Šetnica za obilazak Trenkova	Zlatni Papuk			+		+	
MANIFESTACIJE I DOGAĐANJA (4)							
6. Zlatne žice Slavonije	Požega		+		+		
7. Međunarodni festival bećarca i tradicijskih napjeva čovječanstva	Pleternica			+		+	
8. Tambura za dušu	Zlatni Papuk		+			+	
9. Etno susreti Požeštine u Vetovu	Kutjevo		+				+
OBILASCI I TURE (2)							
10. Vikend obilasci: Zlatnom žicom Zlatne Slavonije	PSŽ, lokalne			+	+		
11. Interpretacijske šetnje bećarskom Pleternicom	Pleternica			+			+
EDUKATIVNI I PARTICIPATIVNI PROGRAMI (1)							
12. Programi Muzeja bećarca	Pleternica		+			+	
UKUPNO:		1	5	6	4	6	2

Nit Zlatni gradovi

Nit Zlatni gradovi usmjerava se na urbani identitet Zlatne Slavonije, posebno na doživljaje koji interpretiraju razdoblje 18., 19. i prve polovice 20. stoljeća. To je razdoblje razvoja baroknih gradova, formiranja građanskog društva, jačanja trgovine i obrtništva te uspostave kulturnog i obrazovnog života koji je ostavio dubok trag u prostoru i kolektivnom pamćenju. Vrijeme je to u kojemu se oblikuju urbani identiteti, kulturne institucije i reprezentativna arhitektura koja i danas definira karakter triju zlatnih gradova.

Nit obuhvaća doživljaje povijesnih jezgri s njihovim baroknim i historicističkim slojevima, interpretacijske sadržaje koji to razdoblje posjetiteljima čine razumljivim i dostupnim te doživljaje dvoraca, kurija i priča o lokalnim plemenitaškim i građanskim obiteljima koje su presudno utjecale na razvoj ovoga kraja. Nit pruža okvir za razvoj doživljaja koji arhitekturu, umjetnost i društvenu povijest povezuju u koherentnu mrežu koja posjetiteljima omogućuje razumijevanje razdoblja u kojemu su formirani temelji građanskog identiteta današnje Zlatne Slavonije.

Požega, Pakrac i Lipik, svaki na svoj način čuvaju i interpretiraju to nasljeđe: Požega kroz slojevitom baroknu jezgru i građansku kulturu, Pakrac kroz vlastelinski identitet obitelji Janković i međukulturni dijalog, Lipik kroz lječilišnu tradiciju i mondeni sjaj *Belle Époque* te tradiciju uzgoja lipicanaca, upisanu na listu nematerijalne baštine UNESCO-a. Zajedno tvore koherentnu mrežu doživljaja u kojoj se arhitektura, glazba, interpretacija i živa baština isprepliću u cjelovitu priču o urbanom zlatnom dobu Slavonije.

Unutar ove niti posebno se otvara prostor za interpretaciju razvoja javnog zdravstva i medicinske misli kroz ključne lokalitete poput Memorijalnog centra dr. Andrije Štampara te povijesne ljekarne u Požegi. Ovi doživljaji nadopunjuju sliku građanskog društva prikazujući kako su znanost, medicina i briga za zajednicu oblikovali kvalitetu života i društvene vrijednosti prostora, čime Zlatni gradovi dobivaju dodatnu interpretacijsku dubinu koja povezuje urbani razvoj s humanističkim i znanstvenim nasljeđem.

Primarne ciljne skupine kulturnih turista:

- entuzijasti za kulturnu baštinu
- entuzijasti za likovne umjetnosti

- entuzijasti za izvedbene umjetnosti

Infrastruktura u zatvorenom

Gradski muzej Požega

Gradski muzej Požega ključna je institucija za razumijevanje povijesti i kulturnog razvoja Požeške kotline. Kroz arheološke, kulturno-povijesne, umjetničke i etnografske zbirke muzej prikazuje razvoj grada i okolnog područja od prapovijesti do suvremenog doba, s posebnim naglaskom na razdoblja u kojima se oblikovao urbani i kulturni identitet Požege. Unutar niti Zlatni gradovi, muzejski postav posjetiteljima omogućuje razumijevanje razdoblja 18., 19. i prve polovice 20. stoljeća, procvata građanskog društva, razvoja obrazovanja, umjetnosti i građanske svakodnevice.

Doživljaj prednjeg plana: Gradski muzej Požega ikona je niti Zlatni gradovi zahvaljujući sveobuhvatnom stalnom postavu, stručnoj interpretaciji i etabliranoj poziciji ključne kulturne institucije glavnog grada Županije. Visoki standardi kvalitete ostvaruju se kroz uređenu infrastrukturu, dostupnost informacija i interpretacijski postav koji posjetiteljima omogućuje razumijevanje građanskog zlatnog doba Požege kroz educiranje, stimuliranje i provociranje misaonog i emocionalnog odgovora.

Lokacija: Požega

Stanje dovršenosti: postojeći doživljaj

Razina produkcije: doživljaj prednjeg plana

Nadležna turistička zajednica: TZG Požega

Planska dokumentacija: /

Požeška kuća Požega

Centar za posjetitelje Požeška kuća osmišljen je kao pristupačna ulazna točka za razumijevanje Požege i Zlatne Slavonije. Stalna izložba šetnjom kroz povijest grada posjetiteljima prikazuje razvoj urbanog života, kulture i svakodnevice Požežana kroz stoljeća te im omogućuje uvid u najznačajnije događaje i ličnosti koji su oblikovali županijski glavni grad.

Doživljaj srednjeg plana: Požeška kuća kvalitetni je kontekstualni čvor niti koji kroz interaktivni postav i participativne elemente posjetiteljima pruža pristupačan uvod u povijest Požege i Zlatne Slavonije. Standardi kvalitete ostvaruju se kroz uređenu infrastrukturu centra za posjetitelje, autentičan

sadržaj i *hands-on* elemente koji potiču istraživanje i razumijevanja urbanog razvoja grada na zabavan način.

Lokacija: Požega

Stanje dovršenosti: postojeći doživljaj

Razina produkcije: doživljaj srednjeg plana

Nadležna turistička zajednica: TZG Požega

Planska dokumentacija: /

Spahijski podrum Pakrac

Spahijski podrum u Pakracu reprezentativan je gospodarski objekt nekadašnjeg vlastelinstva Janković i važan svjedok razvoja vinogradarske i gospodarske tradicije ovoga kraja. Danas je obnovljen i prenamijenjen u suvremeni kulturno-turistički centar u kojemu djeluju Muzej grada Pakraca i Gradska knjižnica Pakrac. Unutar niti Zlatni gradovi, stalna izložba Spahijskog podruma posjetiteljima omogućuje razumijevanje povijesti 18. i 19. stoljeća kroz priču o vlastelinstvu, vinogradarskoj tradiciji i razvoju gradskog života u Pakracu, dajući povijesnoj arhitekturi suvremenu kulturnu namjenu.

Doživljaj prednjeg plana: Spahijski podrum ikona je niti za Pakrac zahvaljujući iznimnoj kombinaciji autentične barokne arhitekture, visokokvalitetne stalne izložbe i suvremene kulturno-turističke namjene. Visoki standardi kvalitete ostvaruju se kroz obnovljenu infrastrukturu, autentičan ambijent i interpretacijski postav koji posjetiteljima pruža intelektualni i emocionalni odgovor te osigurava razinu doživljaja koja se pamti i prenosi.

Lokacija: Pakrac

Stanje dovršenosti: postojeći doživljaj

Razina produkcije: doživljaj prednjeg plana

Nadležna turistička zajednica: TZG Pakrac

Planska dokumentacija: Plan upravljanja i akcijski plan: Spahijski podrum, 2021.

Vila dobre vode Lipik

Vila dobre vode smještena je u arhitektonskom primjeru građanske arhitekture izgrađene u vrijeme kada se Lipik razvijao kao značajno lječilište i središte društvenog i kulturnog života. Unutar niti Zlatni gradovi, Vila dobre vode kroz stalnu izložbu posjetiteljima omogućuje razumijevanje

razvoja Lipika kao mondene destinacije u kojoj se spajaju arhitektonski razvoj grada, zdravstvo i društveni život građanskog sloja.

Doživljaj srednjeg plana: Vila dobre vode kvalitetni je kontekstualni čvor niti koji kroz stalnu izložbu i uređeni prostor građanske arhitekture posjetiteljima pruža interpretacijski okvir za razumijevanje lječilišne baštine Lipika i njezine uloge u formiranju urbanog i društvenog identiteta grada. Standardi kvalitete ostvaruju se kroz uređenu infrastrukturu, dostupnost informacija i interpretacijsku ponudu koja razvoj Lipika kao mondene destinacije *Belle Époque* razdoblja smješta u širi urbani i društveni kontekst.

Lokacija: Lipik

Stanje dovršenosti: postojeći doživljaj

Razina produkcije: doživljaj srednjeg plana

Nadležna turistička zajednica: TZG Lipik

Planska dokumentacija: Preliminarni muzeološki program IC termalne baštine Lipik, 2017.

Kursalon i Wandelbahn Lipik

Kursalon je arhitektonski najvrjednija građevina Lipika i neosporan simbol grada. Neorenesansna lječilišna zgrada E-tlocrta izgrađena 1893./1894. prema projektu budimpeštanskog arhitekta Gustava Rátha, smještena je usred perivoja kao privatna investicija vlasnika kupališta Josepha Deutscha i Ernesta Schwimmera. Sa svečanom dvoranom, kavanom, blagovaonicom i lječilišnim sadržajima, Kursalon je na prijelazu 19. u 20. stoljeće bio središte zabave, kulturnih susreta i odmora gostiju koji su u Lipik dolazili zbog ljekovitih termalnih voda. Prepoznatljivo pročelje, koje podsjeća na istoimenu bečku građevinu u Gradskom parku, postalo je zaštitni vizualni identitet grada i dio njegova grba.

U neposrednoj blizini Kursalona nalazi se Wandelbahn, natkriveno šetalište izgrađeno 1893. godine, koje je činilo sastavni dio lječilišnog iskustva – prostor susreta, boravka i svakodnevnog društvenog života gostiju. Obnova ova dva povezana objekta promatra se kao jedinstven zahvat kojim će se ponovno uspostaviti kulturna povijesna cjelina. Oba će prostora dobiti kulturno-društvenog funkciju te će se u njima održavati koncerti, predstave, izložbe i druga događanja. Prostor Wandelbahna dodatno će se obogatiti ugostiteljskim, zabavnim i obrtničkim sadržajima koji će baštini Lipika dodati još jednu živu, doživljajnu dimenziju.

Doživljaj prednjeg plana: Kursalon i Wandelbahn ključni su nosivi doživljaj niti Zlatni gradovi koji kroz obnovu i programsku revitalizaciju reinterpretera lječilišnu i društvenu baštinu Lipika. Standardi kvalitete ostvaruju se kroz cjelovitu obnovu arhitektonskog sklopa, razvoj infrastrukture i uspostavu kontinuiranog kulturnog programa koji prostor pozicionira kao središnje mjesto događanja i boravka u destinaciji. Integracijom smještajnih, kulturnih, ugostiteljskih i javnih sadržaja, ovaj doživljaj ima potencijal postati jedan od glavnih motiva dolaska Lipik te ključna točka njegova urbanog i kulturnog identiteta.

Kursalon je kontekstualni čvor iznimne simboličke i arhitektonske vrijednosti čija planirana obnova podrazumijeva uspostavu visokih standarda kvalitete kroz uređenu infrastrukturu hotela i kulturno-društvenog središta, autentičnu interpretaciju i programsku ponudu koja će Lipiku vratiti prepoznatljiv profil mondene topličke destinacije.

Lokacija: Lipik

Stanje dovršenosti: unaprijeđeni doživljaj

Razina produkcije: doživljaj prednjeg plana

Nadležna turistička zajednica: TZG Lipik

Planska dokumentacija: /

Državna ergela Lipik

Ergelu u Lipik osnovao je 1843. godine grof Izidor pl. Janković. Ergela je status državne ergele dobila 1938. godine. Novi kompleks ergele smješten je uz jezero Raminac na zapadnom ulazu u Lipik, na imanju Izodorovac, unutar urbanističkog zahvata obuhvata oko 90 ha koji uključuje kamp, restoran, hipodrom i rekreacijske sadržaje. Tradicija uzgoja konja lipicanaca upisana je na UNESCO-ovu Reprezentativnu listu nematerijalne kulturne baštine čovječanstva. Ergela broji 60–70 lipicanaca, a posjetiteljima su dostupni obilasci ergele, vožnja fijakerom kroz Lipik i rekreativno jahanje.

Doživljaj prednjeg plana: Državna ergela Lipik ikona je niti zahvaljujući živoj UNESCO baštini uzgoja lipicanaca, reprezentativnom kompleksu i visokom doživljajnom potencijalu koji posjetiteljima omogućuje neposredan susret s nematerijalnom kulturnom baštinom u njezinom autentičnom okruženju. Visoki standardi kvalitete ostvaruju se kroz uređenu infrastrukturu kompleksa, dostupnost usluga i interpretacijski okvir koji tradiciju uzgoja lipicanaca pozicionira kao polazišnu točku lipičke doživljajne priče unutar niti.

Lokacija: Lipik

Stanje dovršenosti: unaprijeđeni doživljaj

Razina produkcije: doživljaj prednjeg plana

Nadležna turistička zajednica: TZG Lipik

Planska dokumentacija: /

Memorijalni centar dr. Andrija Štampar Brodski Drenovac

Memorijalni centar dr. Andrije Štampara u Brodskom Drenovcu razvija se kao interpretacijski i edukativni prostor posvećen životu i djelu jednog od najznačajnijih hrvatskih liječnika i javnozdravstvenih mislilaca. Andrija Štampar, rođen u ovom slavonskom mjestu, bio je jedan od osnivača Svjetske zdravstvene organizacije i jedan od ključnih zagovornika socijalne medicine, čiji je rad bio usmjeren na dostupnost zdravstvene skrbi i prevenciju bolesti. Tijekom svoje je karijere djelovao međunarodno, ostavljajući dubok trag u razvoju javnog zdravstva, znanstvenog i obrazovnog sustava te društvenih politika usmjerenih na kvalitetu života. Projekt memorijalnog centra temelji se na izgradnji suvremenog posjetiteljskog prostora koji će obuhvaćati stalnu izložbu i višenamjensku dvoranu u kojoj će se provoditi programske aktivnosti.

Doživljaj prednjeg plana: Iako ovaj doživljaj geografski ne pripada zlatnim gradovima, Memorijalni centar dr. Andrije Štampara kvalitetan je kontekstualni čvor niti koji interpretira život i djelovanje globalno relevantne povijesne ličnosti. Uređenje Centra doprinosi širenju interpretacijskog okvira niti prema znanstvenom i medicinskom nasljeđu koje povezuje povijest i uvijek aktualne društvene teme. Standardi kvalitete ostvaruju se kroz suvremeno oblikovan prostor i edukativne programe koji posjetiteljima omogućuju razumijevanje razvoja javnog zdravstva. Doživljaj ima potencijal razvoja u prepoznatljivu edukativno-kulturnu točku koja povezuje lokalni identitet s univerzalnim temama zdravlja, solidarnosti i društvene odgovornosti.

Lokacija: Brodski Drenovac

Stanje dovršenosti: novi doživljaj

Razina produkcije: doživljaj srednjeg plana

Nadležna turistička zajednica: TZG Pleternica

Planska dokumentacija: /

Županijska ljekarna Požega

Županijska ljekarna u Požegi povijesni je prostor koji svjedoči o dugoj tradiciji ljekarništva i njegovoj ulozi u razvoju Požege. Smješten u središtu grada, prostor ljekarne iz 18. stoljeća sačuvan je u izvornom obliku, uz pripadajući inventar. Prostor ljekarne trenutno nije u funkciji, no prepoznat je kao vrijedan interpretacijski resurs s potencijalom razvoja u suvremenu posjetiteljsku infrastrukturu posvećenu povijesti ljekarništva. Time se ljekarna pozicionira kao važna točka niti Zlatni gradovi koja nadopunjuje sliku urbanog razvoja kroz znanstvenu i zdravstvenu perspektivu.

Doživljaj srednjeg plana: Županijska ljekarna u Požegi kvalitetan je kontekstualni čvor niti koji kroz autentičan prostor interpretira farmaceutske nasljeđe iz razdoblja urbanog razvoja Požege. Standardi kvalitete ostvaruju se kroz očuvanu arhitekturu i originalni inventar, planirani interpretacijski postav i edukativne programe koji posjetiteljima omogućuju razumijevanje razvoja ljekarništva kao važne komponente urbanog života. Doživljaj ima potencijal razvoja u prepoznatljivu edukativno-kulturnu točku koja povezuje povijest, znanost i suvremeni pristup očuvanju baštine.

Lokacija: Požega

Stanje dovršenosti: novi doživljaj

Razina produkcije: doživljaj srednjeg plana

Nadležna turistička zajednica: TZG Požega

Planska dokumentacija:

Infrastruktura na otvorenom

Središte grada s Trgom Svetog Trojstva Požega

Trg Svetog Trojstva povijesno je središte Požege čiji prepoznatljiv trokutasti oblik odražava organski razvoj grada kroz stoljetne slojeve života, trgovine i zajednice. Ime je dobio u 18. stoljeću po Kužnom pilu, zavjetnom kipu Presvetoga Trojstva podignutom u zahvalnost za prestanak kuge, koji i danas dominira središtem trga kao svjedok kolektivne memorije grada. Uz trg su se kroz povijest nizale najvažnije gradske institucije: Gradska kuća, biskupski dvor, muzej i kazalište, a sakralnu dimenziju prostoru daju dvije zaštićene gotičke crkve, franjevačka crkva sv. Duha, najstarija očuvana građevina u Požegi čiji počeci sežu u 13. stoljeće, te crkva sv. Lovre s

iznimnim zidnim freskama iz 14. i 15. stoljeća. Arhitektonski pečat trga čine barokne katnice s karakterističnim boltama, lukovima u prizemlju koji grad vizualno i funkcionalno povezuju s tradicijom sjeverne Italije. Trg je trenutno u fokusu planske revitalizacije koja ga zamišlja kao suvremeno gradsko središte koje slojeviti povijesni identitet prenosi u oblikovanje javnog prostora za 21. stoljeće.

Doživljaj prednjeg plana: Trg Svetog Trojstva ikona je niti zahvaljujući iznimnoj koncentraciji kulturne baštine, autentičnom urbanom identitetu i živom javnom prostoru koji zajedno posjetiteljima omogućuju neposredan susret s višestoljetnim slojevima povijesti Požege. Visoki standardi kvalitete ostvaruju se kroz uređene pristupe, dostupnost interpretacijskih alata i planiranu revitalizaciju koja će prostoru osigurati suvremenu doživljajnu dimenziju primjerenu njegovoj baštinskoj vrijednosti.

Lokacija: Požega

Stanje dovršenosti: unaprijeđeni doživljaj

Razina produkcije: doživljaj prednjeg plana

Nadležna turistička zajednica: TZG Požega

Planska dokumentacija: /

Središte grada s Perivojem Lipik

Lipik je grad čiji je identitet neodvojiv od termomineralne vode, izvora poznatih još iz rimskog doba. Godine 1760. carica Marija Terezija poklanja vlastelinstvo obitelji Janković, a vrhunac razvoja Lipik doživljava krajem 19. i početkom 20. stoljeća, kada lječilište u vlasništvu peštanskih liječnika Deutscha i Schwimmera postaje jedno od najpoznatijih u ovom dijelu Europe. Središte Lipika oblikovala je logika topličkog turizma s reprezentativnom arhitekturom, alejom i javnim prostorima namijenjenim odmoru, šetnji i društvenom životu gostiju. Srce tog prostora je zaštićeni perivoj, oblikovan kao neobarokni vrt s geometrijskom prostornom organizacijom i kasnoromantičarskim parkovnim površinama, koji posjetiteljima omogućuje razumijevanje i doživljaj povijesnog lječilišnog krajolika. Perivoj je ujedno i prirodni okvir za manifestacije i događanja kojima Lipik oživljava svoju stoljetnu tradiciju mjesta susreta i oporavka.

Doživljaj srednjeg plana: Perivoj Lipik kvalitetni je kontekstualni čvor niti koji kroz zaštićeni lječilišni krajolik i uređenu parkovnu infrastrukturu posjetiteljima pruža neposredan susret s povijesnim topličkim ambijentom kao materijalnim slojem identiteta destinacije. Standardi kvalitete ostvaruju

se kroz uređene staze i pristupe, urednost i čistoću prostora te interpretacijske elemente koji aktiviraju baštinsku vrijednost ovog spomenika parkovne arhitekture.

Lokacija: Lipik

Stanje dovršenosti: unaprijeđeni doživljaj

Razina produkcije: doživljaj srednjeg plana

Nadležna turistička zajednica: TZG Lipik

Planska dokumentacija: /

Središte grada s Trgom Bana Jelačića Pakrac

Trg Bana Josipa Jelačića središte je Pakraca čija povijest seže u 13. stoljeće, kada Ban Slavonije Stjepan osniva prvu kovnicu slavonskog novca, a grad se utvrđuje zidom i kulama. U 18. i 19. stoljeću urbanu sliku Pakraca presudno oblikuje obitelj Janković. Njihov zaštićeni vlastelinski kompleks koji obuhvaća dvor, mali dvor, gospodarske zgrade i Spahijski podrum definirao je strukturu glavnih gradskih ulica i samog trga, a kasnobarokni spoj urbanog i ladanjskog čini ga jednim od vrjednijih primjera vlastelinske arhitekture u Slavoniji. Jankovići su 1761. godine podigli i baroknu crkvu Uznesenja Blažene Djevice Marije smještenu na dominantnom položaju na obroncima Kalvarije, s impozantnim stubištem koje u osi ulice naglašava njezinu monumentalnost. Crkva je sačuvala pretežno barokni inventar iz 18. stoljeća te orgulje iz 1900. godine graditelja Heferera. Uz trg se nalazi i sakralno-rezidencijalni sklop pravoslavne tradicije: Episkopski dvor iz 1732. godine te Episkopska katedralna crkva Sv. Trojice, obje obnovljene krajem 19. stoljeća prema nacrtima Hermana Bolléa, svjedočanstvo prisutnosti pravoslavne eparhije čije je sjedište Pakrac od 1705. godine. Gradsko središte posjetiteljima omogućuje neposredan susret s arhitektonskom baštinom u kojoj se trgovačka, vlastelinska i crkvena povijest čitaju kao jedinstveni i još uvijek vidljivi prostorni zapis.

Doživljaj srednjeg plana: Gradsko središte Pakraca kvalitetni je kontekstualni čvor iznimnog baštinskog potencijala koji kroz koncentraciju zaštićenih kulturnih dobara posjetiteljima omogućuje razumijevanje višestoljetnih slojeva vlastelinske, trgovačke i crkvene povijesti. Standardi kvalitete ostvaruju se kroz uređene pristupe i dostupnost informacija, a razvoj interpretacijske infrastrukture koja će aktivirati puni potencijal prostora prirodno ga pozicionira kao kandidata za prednji plan.

Lokacija: Pakrac

Stanje dovršenosti: unaprijeđeni doživljaj

Razina produkcije: doživljaj srednjeg plana

Nadležna turistička zajednica: TZG Pakrac

Planska dokumentacija: /

Manifestacije i događanja

Vikend manifestacija: U salonima Zlatne Slavonije

Manifestacija oživljava kulturni i društveni život zlatnih gradova iz razdoblja 18. i 19. stoljeća nadovezujući se na tradiciju građanskih salona, mjesta susreta intelektualaca, umjetnika i građanstva na kojima su se razmjenjivale ideje, slušala glazba, čitala književnost i raspravljalo o umjetnosti i društvenim temama. Manifestacija rotira četiri puta godišnje kroz zlatne gradove, stvarajući mrežu kulturnih događanja koja povezuju povijesne gradske jezgre, muzeje, knjižnice i druge kulturne institucije. Program uključuje komorne koncerte, književne večeri, tematska predavanja, interpretacijska vodstva, izložbe i razgovore o umjetnosti, povijesti i društvenom životu Zlatne Slavonije.

Doživljaj srednjeg plana: Manifestacija U salonima Zlatne Slavonije kvalitetni je kontekstualni čvor koji kroz rotacijski format i tematsku ukorijenjenost u tradiciju građanskih salona posjetiteljima pruža živi kulturni most između triju zlatnih gradova. Standardi kvalitete ostvaruju se kroz pažljivo odabrane autentične lokacije, jasnu interpretacijsku nit programa i participativne elemente koji posjetitelje aktivno uključuju u kulturni život Zlatne Slavonije.

Lokacija: Požega, Pakrac, Lipik

Stanje dovršenosti: novi doživljaj

Razina produkcije: doživljaj srednjeg plana

Nadležna turistička zajednica: TZG Požega, TZG Pakrac, TZG Lipik

Planska dokumentacija: /

Glazbeni ciklus: Zlatna klasika

Klasična glazba bila je neodvojiv dio građanskog života zlatnih gradova Slavonije; odjekivala je u salonima, crkvama i lječilišnim dvoranama kao prirodni izraz kulture koja se u 18. i 19. stoljeću ovdje oblikovala. Glazbeni ciklus Zlatna klasika nastavlja tu tradiciju nizom koncerata klasične glazbe koji se održavaju na autentičnim lokacijama diljem Zlatne Slavonije: u

požeškom kazalištu, povijesnim dvoranama, Spahijskom podrumu, Vili dobre vode i drugim prostorima čija arhitektura i povijest glazbi daju poseban rezonantni okvir. Svaki koncert osmišljen je kao iskustvo u kojemu prostor i repertoar zajedno interpretiraju priču zlatnog doba, a limitirani format osigurava razinu intimnosti i ekskluzivnosti koja je distinktivno obilježje ciklusa. Ciklus kulminira trodnevnom festivalom koji okuplja gostujuće glazbenike regionalnog i međunarodnog renomea i pozicionira Zlatnu Slavoniju na široj glazbenoj karti.

Doživljaj prednjeg plana: Zlatna klasika ikona je niti zahvaljujući dramaturgiji godišnjeg ciklusa koji sustavno gradi publiku i festivalskom kulminacijom isporučuje doživljaj koji postaje razlog dolaska iz šire regije i inozemstva. Visoki standardi kvalitete ostvaruju se kroz pažljiv odabir autentičnih lokacija, interpretacijski osmišljen program koji svaki koncert smješta u narativni kontekst mjesta te produkcijsku razradu festivala koja ciklusu osigurava regionalnu i međunarodnu prepoznatljivost.

Lokacija: Požega, Pakrac, Lipik

Stanje dovršenosti: unaprijeđeni doživljaj

Razina produkcije: doživljaj srednjeg plana

Nadležna turistička zajednica: TZG Požega, TZG Pakrac, TZG Lipik

Planska dokumentacija: /

Slavonski KaFe – Festival slavonskih kazališta

Festival slavonskih kazališta Slavonski KaFe natjecateljska je mreža koja povezuje sva slavonska kazališta s ciljem razvoja, održivosti i zajedničkog brendiranja. Na festivalu sudjeluje pet slavonskih kazališta s najboljim predstavama prethodne sezone, a publika i stručni žiri dodjeljuju četiri nagrade, uključujući nagradu publike te nagrade za najbolju predstavu, najboljeg glumca i glumicu. Festival se rotira, no strateška pozicija Požege kao inicijatora mreže, domaćina prvog izdanja i nositelja najstarije dokumentirane kazališne tradicije u regiji (prva predstava odigrana je 27. kolovoza 1715. godine u dvorištu isusovačkog samostana) čine glavni grad PSŽ zaslužnim stalnim sjedištem festivala. Ovaj Plan prepoznaje Požegu kao optimalno gravitacijsko središte Slavonskog KaFea i predlaže aktivno lobiranje za njegovo stalno pozicioniranje u gradu. Za potrebe kulturnog turizma predlaže se uvođenje vikendom dostupnih matinejskih izvedbi koje festivalski program čine dostupnim posjetiteljima koji borave u destinaciji kratkoročno.

Doživljaj srednjeg plana: Slavonski KaFe kvalitetni je kontekstualni čvor niti koji građansku kazališnu tradiciju Požege aktivira kroz živi festivalski format i posjetiteljima pruža interpretacijski susret s izvedbenom kulturom regije. Standardi kvalitete ostvaruju se kroz profesionalnu festivalsku produkciju, natjecateljski program pet slavonskih kazališta i matinejske izvedbe vikendom koje festivalski sadržaj integiraju u turistički ritam destinacije.

Lokacija: Požega

Stanje dovršenosti: unaprijeđeni doživljaj

Razina produkcije: doživljaj srednjeg plana

Nadležna turistička zajednica: TZG Požega

Planska dokumentacija: /

Tragom Jankovića Pakrac

Manifestacija Tragom Jankovića u Pakracu interpretira razdoblje 18. i 19. stoljeća kroz oživljavanje povijesti povezane s plemićkom obitelji Janković, koja je obilježila razvoj grada i šireg područja. Program se odvija u prostoru vlastelinskog kompleksa Janković i gradskim ulicama, gdje se kroz niz kulturnih, edukativnih i izvedbenih sadržaja posjetiteljima približava svakodnevni život, društveni odnosi i kulturne prakse toga razdoblja. Posjetitelji imaju priliku sudjelovati u raznovrsnim aktivnostima poput radionica, tematskih šetnji, društvenih igara, prikaza mačevanja, dvorskih plesova i slično. Manifestaciju upotpunjuju lokalni proizvođači i ugostitelji, kao i gosti iz inozemstva. Ova manifestacija gradi autentičan odnos prema baštini te doprinosi razumijevanju uloge obitelji Janković u oblikovanju urbanog identiteta Pakraca.

Doživljaj srednjeg plana: Tragom Jankovića kvalitetan je kontekstualni čvor niti Zlatni gradovi koji povijesni identitet Pakraca interpretira kroz program oživljene povijesti. Standardi kvalitete ostvaruju se kroz korištenje ambijenta vlastelinskog kompleksa, raznolik i edukativno strukturiran program te snažnu uključenost lokalne zajednice. Doživljaj ima potencijal daljnjeg razvoja u prepoznatljivu povijesno-interpretacijsku manifestaciju koja urbanu baštinu Zlatne Slavonije prevodi u neposredno i iskustveno razumljiv oblik.

Lokacija: Pakrac

Stanje dovršenosti: unaprijeđeni doživljaj

Razina produkcije: doživljaj srednjeg plana

Nadležna turistička zajednica: TZG Pakrac
Planska dokumentacija: /

Obilasci i ture

Vikend obilasci: Kostimirane interpretacijske šetnje u Požegi, Pakracu i Lipiku

Kostimirane interpretacijske šetnje organiziraju se vikendom u središtima triju zlatnih gradova. Kroz susret s povijesnim likovima i pričama iz razdoblja vrhunca urbanog razvoja, posjetiteljima se omogućuje razumijevanje svakodnevnog i javnog života u vrijeme kada su se gradovi razvijali kao važna gospodarska, kulturna i društvena središta. Kostimirani interpretatori utjelovljuju likove koji su oblikovali identitet pojedinog grada, poput požeškog isusovca, grofa Jankovića u Pakracu ili aristokratkinje iz Pešte na liječenju u Lipiku, koji kroz dramaturški osmišljenu šetnju povijesnim jezgrama interpretiraju ključne događaje i procese.

Doživljaj pozadinskog plana: Kostimirane interpretacijske šetnje ponuda su koja posjetiteljima pruža neposredan i osoban susret s poviješću zlatnih gradova. Standardi kvalitete ostvaruju se kroz standardizirani interpretacijski scenarij, autentično kostimiranje i participativne elemente koji posjetitelje aktivno uključuju u dramaturški oblikovan susret s prošlošću.

Lokacija: Požega, Pakrac, Lipik
Stanje dovršenosti: novi doživljaj
Razina produkcije: doživljaj pozadinskog plana
Nadležna turistička zajednica: TZG Požega, TZG Pakrac, TZG Lipik
Planska dokumentacija: /

Obilasci kompleksa palača Županije Požega

Kompleks obuhvaća Županijsku palaču i Palaču velikog župana s pripadajućim dvorišnim prostorima. Županijsku palaču projektirali su arhitekti Honigsberg i Deutsch, a posebnu vrijednost kompleksa predstavlja povijesna vijećnica u kojoj su se, između ostaloga, odvili događaji važni za službeno uvođenje hrvatskog jezika u upotrebu tijekom Hrvatskog narodnog preporoda.

Projekt obnove i revitalizacije kompleksa usmjeren je na njegovo otvaranje prema javnosti i transformaciju u novi urbani prostor dostupan građanima i posjetiteljima. Uređenjem dvorišnog prostora i njegovom prenamjenom u javni trg, stvara se nova prostorna cjelina koja povezuje povijesnu arhitekturu sa suvremenim načinom korištenja grada. Paralelno s time, planira se sveobuhvatna obnova palača koja će omogućiti njihovu interpretaciju kroz organizirane obilaske i sadržaje usmjerene na razumijevanje političke, društvene i kulturne povijesti Požege i Zlatne Slavonije.

Doživljaj pozadinskog plana: Kompleks palača Županije vrijedan je element niti Zlatni gradovi koji kroz interpretacijske obilaske ima potencijal postati važna točka razumijevanja upravne, političke i kulturne povijesti Zlatne Slavonije. Standardi kvalitete ostvaruju se kroz očuvanu arhitekturu i autentičnost prostora, dok daljnji razvoj ovisi o uspostavi interpretacijskog okvira i programskog sadržaja koji će lokalitet učiniti dostupnim i razumljivim posjetiteljima.

Lokacija: Požega
Stanje dovršenosti: unaprijeđeni doživljaj
Razina produkcije: doživljaj pozadinskog plana
Nadležna turistička zajednica: TZG Požega
Planska dokumentacija: /

Interpretacijski obilazak s kočijama u Lipiku

Interpretacijski obilazak s kočijama kreće iz Državne ergele Lipik, mjesta gdje UNESCO naslijeđe uzgoja lipicanaca postaje živi uvod u gradsku priču i vodi prema središtu grada, rekonstruirajući izvorni ritam lipičkih ulica. Ruta uz perivoj i pokraj Kursalona prolazi prostorima koji su u doba procvata lječilišta bili pozornica mondenog društvenog života, posjetiteljima omogućujući prostorno i osjetilno razumijevanje karaktera grada. Obilazak je osmišljen s jasnom dramaturgijom i kulminacijom kod Kursalona kao najreprezentativnijeg arhitektonskog svjedoka lipičkog zlatnog doba.

Doživljaj srednjeg plana: Interpretacijski obilazak s kočijama kvalitetni je kontekstualni čvor niti koji kroz pokretnu interpretacijsku rutu od ergele do srca grada posjetiteljima pruža prostorno i atmosferski bogat susret s lječilišnim krajolikom Lipika. Standardi kvalitete ostvaruju se kroz siguran i udoban prijevoz, interpretacijske točke duž rute, autentičan doživljaj

UNESCO baštine lipicanaca i dramaturgiju obilaska s jasnom kulminacijom koja posjetiteljima osigurava zaokruženo i pamtljivo iskustvo lipičke priče.

Lokacija: Lipik

Stanje dovršenosti: novi doživljaj

Razina produkcije: doživljaj srednjeg plana

Nadležna turistička zajednica: TZG Lipik

Planska dokumentacija: /

Edukativni i participativni programi

Programi Gradskog muzeja Požega

Programska djelatnost Gradskog muzeja Požega posjetiteljima predstavlja zlatno doba Požege kada je grad doživio procvat kulture, umjetnosti i građanskog života. Tematske radionice, stručna vodstva i javna predavanja različitim skupinama posjetitelja omogućuju aktivan i istraživački susret s gradskom poviješću. Muzej razvija i ponudu kvalitetnih i umjetnički relevantnih artikala u muzejskom dućanu kao sastavni dio ukupnog doživljaja posjeta.

Doživljaj pozadinskog plana: Programi Gradskog muzeja Požega dragocjeni su mali biser niti koji kroz tematske radionice i stručna vodstva posjetiteljima pruža dublji i istraživački susret s građanskim zlatnim dobom Požege. Standardi kvalitete ostvaruju se kroz stručno osmišljene sadržaje, participativne elemente i prilagodljivost različitim dobnim skupinama i profilima posjetitelja.

Lokacija: Požega

Stanje dovršenosti: unaprijeđeni doživljaj

Razina produkcije: doživljaj pozadinskog plana

Nadležna turistička zajednica: TZG Požega

Planska dokumentacija: /

Programi Spahijskog podruma

Spahijski podrum jedinstven je hibridni prostor u kojemu Muzej grada Pakraca i Gradska knjižnica Pakrac zajednički razvijaju edukativne i interpretacijske sadržaje. Radionice, predavanja i tematska događanja posjetiteljima omogućuju razumijevanje razvoja Pakraca u 18. i 19. stoljeću. Autentičan ambijent podruma s izvornom arhitekturom programima

osigurava prostorni kontekst koji interpretaciju čini uvjerljivom i neponovljivom. Spahijski podrum razvija i ponudu suvenirnice s artiklima vezanim uz baštinu Pakraca i vlastelinsku tradiciju ovoga kraja.

Doživljaj pozadinskog plana: Programi Spahijskog podruma živi su korijen niti Zlatnih gradova u Pakracu koji baštinu vlastelinstva i gradskog života drži ukorijenjenima u institucijama koje ju zajedno nose (bez zajedničke programske energije Muzeja grada Pakraca i Gradske knjižnice, autentičan ambijent podruma ostao bi samo prostor, a ne doživljaj). Standardi kvalitete ostvaruju se kroz stručno vođene sadržaje, prostorni kontekst koji nosi vlastitu interpretacijsku težinu i participativne elemente koji posjetiteljima omogućuju aktivan i emocionalno angažirajući susret s baštinom Pakraca.

Lokacija: Pakrac

Stanje dovršenosti: unaprijeđeni doživljaj

Razina produkcije: doživljaj pozadinskog plana

Nadležna turistička zajednica: TZG Pakrac

Planska dokumentacija: Plan upravljanja i akcijski plan: Spahijski podrum, 2021.; Plan razvoja programa: Spahijski podrum, 2021.

Programi Vile dobre vode Lipik

Vila dobre vode programski je najrazrađenije kulturno mjesto Lipika čija ponuda interpretaciju, umjetnost i doživljaj objedinjuje u sadržajan susret s lječilišnom baštinom. Kostimirana i tematska vodstva posjetiteljima omogućuju razumijevanje fenomena termalne vode i svakodnevice Belle Époque Lipika, a radionice i predavanja produbljuju razumijevanje veze između prirodnih resursa, lječilišne kulture i urbanog razvoja. Prostor Vile razvija se i kao kulturna pozornica – koncerti, kazališne predstave i rezidencijalni umjetnički programi Vili osiguravaju ulogu mjesta u kojemu se baština ne samo interpretira nego i nadograđuje suvremenim stvaralaštvom. Vila dobre vode razvija inovativnu paletu suvenira nadahnutu lječilišnom kulturom i baštinom Lipika.

Doživljaj pozadinskog plana: Programi Vile dobre vode sitna su, ali nenadomjestiva karika koja nit Zlatnih gradova u Lipiku drži živom izvan manifestacijskih vrhunaca – bez kontinuirane programske ponude koja lječilišnu baštinu prevodi u neposredno iskustvo, interpretacijski potencijal Vile ostaje deklarativan, a ne ostvaren. Standardi kvalitete ostvaruju se kroz raznolik i stručno osmišljen interpretacijski repertoar, participativne

elemente i umrežavanje kulturnih i umjetničkih sadržaja koji Vili osiguravaju ulogu aktivnog mjesta stvaranja i interpretacije baštine.

Lokacija: Lipik

Stanje dovršenosti: novi doživljaj

Razina produkcije: doživljaj pozadinskog plana

Nadležna turistička zajednica: TZG Lipik

Planska dokumentacija: Preliminarni muzeološki program IC termalne baštine Lipik, 2017.; Idejno rješenje palete suvenira: Lipik, 2022.

Zlatni gradovi	NADLEŽNA TURISTIČKA A ZAJEDNICA	STANJE DOVRŠENOSTI			RAZINA PRODUKCIJE		
		POSTOJEĆI	UNAPRIJEĐENI	NOVI	PREDNJI	SREDNJI	POZADINSKI
INFRASTRUKTURA U ZATVORENOM (8)							
1. Gradski muzej Požega	Požega	+			+		
2. Požeška kuća Požega	Požega	+				+	
3. Spahijski podrum Pakrac	Pakrac	+			+		
4. Vila dobre vode Lipik	Lipik	+				+	
5. Kursalon i Wandelbahn Lipik	Lipik		+		+		
6. Državna ergela Lipik	Lipik		+		+		
7. Memorijalni centar dr. Andrija Štampar Brodski Drenovac	Pleternica			+		+	
8. Županijska ljekarna Požega	Požega			+		+	
INFRASTRUKTURA NA OTVORENOM (3)							
9. Središte grada s Trgom Svetog Trojstva Požega	Požega		+		+		
10. Središte grada s Perivojem Lipik	Lipik		+			+	
11. Središte grada s Trgom Bana Jelačića Pakrac	Pakrac		+			+	
MANIFESTACIJE I DOGAĐANJA (4)							
12. Vikend manifestacija: U salonima Zlatne Slavonije	Požega, Pakrac, Lipik			+		+	
13. Glazbeni ciklus: Zlatna klasika	Požega, Pakrac, Lipik		+			+	
14. Slavonski KaFe – Festival slavonskih kazališta	Požega		+			+	
15. Tragom Jankovića Pakrac	Pakrac		+			+	
OBILASCI I TURE (3)							
16. Vikend obilasci: Kostimirane interpretacijske šetnje u Požegi, Pakracu i Lipiku	Požega, Pakrac, Lipik			+			+
17. Obilasci kompleksa palača Županije Požega	Požega		+				+
18. Interpretacijski obilazak s kočijama u Lipiku	Lipik			+		+	

EDUKATIVNI I PARTICIPATIVNI PROGRAMI (3)							
19. Programi Gradskog muzeja Požega	Požega		+				+
20. Programi Spahijskog podruma	Pakrac		+				+
21. Programi Vile dobre vode Lipik	Lipik			+			+
UKUPNO:		4	11	6	5	11	5

Nit Zlatni vinogradi

Zlatni vinogradi temelje se na enološkoj i gastronomskoj baštini Zlatne Slavonije, koja predstavlja jedan od najprepoznatljivijih elemenata identiteta PSŽ: dugoj tradiciji vinogradarstva, vinarstva i kulinarstva koja je oblikovala krajolik, zajednicu i svakodnevni život ovog prostora kroz stoljeća.

Središnje mjesto u ovoj niti zauzima Svijet graševine, brendirana destinacija turizma vina PSŽ s vlastitom strateškom dokumentacijom, vizualnim identitetom i upravljačkom strukturom. Nit Zlatni vinogradi počiva na infrastrukturi i resursima Svijeta graševine, ali ih nadilazi time što ih smješta u širi kulturno-baštinski kontekst Zlatne Slavonije. Ova distinkcija ima i praktičnu komunikacijsku dimenziju: prema posjetitelju komunikacija uvijek ide pod brendom Svijet graševine, imenom koje komunicira jedinstvenost sorte i prostora i koje već ima prepoznatljivost na tržištu. Zlatni vinogradi je planski i interpretacijski jezik koji govori upravljačima destinacije i dionicima. Posjetitelj dolazi u Svijet graševine; planeri i dionici razvijaju nit Zlatni vinogradi.

Nit pruža okvir za razvoj doživljaja koji povezuju vinogradarski krajolik, enološku tradiciju i gastronomsku kulturu u koherentnu mrežu koja posjetiteljima otkriva jedinstvenost Zlatne Slavonije kao vinske destinacije europskog dosega. Kutjevo kao središte graševine i međunarodni referentni punkt vinskog turizma, Kaptol i Požega kao čuvari tradicijske vinogradarske kulture te Pakrac i Pleternica kao interpretacijske točke koje vinsku priču stavljaju u širi kulturni kontekst zajedno tkaju mrežu doživljaja u kojoj se krajolik, okus, tradicija i živa vinogradarska praksa isprepliću u cjelovitu priču o zlatnom vinogorju Slavonije.

Primarne ciljne skupine kulturnih turista:

- entuzijasti za eno-gastronomiju
- entuzijasti za prirodnu baštinu

Infrastruktura u zatvorenom

Kuća graševine

Kuća graševine interpretacijski je centar posvećen najvažnijoj vinskoj sorti Zlatne Slavonije – graševini. Smještena u srcu grada koji je stoljećima središte vinogradarstva i vinarstva ovoga kraja, Kuća graševine posjetiteljima omogućuje razumijevanje povijesti vinogradarstva, karakteristika graševine i njezine uloge u oblikovanju regionalnog identiteta. Unutar niti Zlatni vinogradi, Kuća graševine predstavlja ključnu interpretacijsku točku Svijeta graševine.

Doživljaj prednjeg plana: Kuća graševine ikona je niti zahvaljujući jedinstvenoj poziciji središnjeg interpretacijskog centra graševine i vinarske tradicije Zlatne Slavonije. Visoki standardi kvalitete ostvaruju se kroz suvremenu interpretacijsku infrastrukturu, sadržaje koji posjetiteljima omogućuju doživljaj povijesti vinogradarstva i karakteristika graševine te snažnu vezu s Gretinom parkom i Kutjevačkim podrumom koji zajedno tvore organsku doživljajnu cjelinu Kutjeva.

Lokacija: Kutjevo

Stanje dovršenosti: novi doživljaj

Razina produkcije: doživljaj prednjeg plana

Nadležna turistička zajednica: TZG Kutjevo

Planska dokumentacija: Definirana muzeološka koncepcija: Kuća graševine i Gretin park, 2023.

Mala kuća graševine u Spahijskom podrumu, Pakrac

U starom vinskom podrumu Spahijskog podruma, gdje se čuvaju izvorne hrastove bačve, smješten je i Centar za posjetitelje Svijet graševine. Jedan je to od informacijsko-interpretacijskih punktova u kojima se interpretira vinska sorta graševina i njezin značaj za ovaj kraj i njegove ljude. Ovdje se posjetitelji mogu informirati o različitim oblicima ponude vinskog i kulturnog turizma Svijeta graševine.

Doživljaj srednjeg plana: Mala kuća graševine u Spahijskom podrumu kvalitetni je kontekstualni čvor niti koji zahvaljujući smještaju u autentičnom vinskom podrumu s izvornim hrastovim bačvama posjetiteljima pruža atmosferski bogat i dostupan uvod u vinsku kulturu Pakraca i destinacije Svijet graševine. Standardi kvalitete ostvaruju se kroz uređenu

infrastrukturu podruma, dostupnost informacija o ponudi vinskog i kulturnog turizma te interpretacijski okvir koji vinsku tradiciju stavlja u dijalog s vlastelinskom baštinom Pakraca.

Lokacija: Pakrac

Stanje dovršenosti: postojeći doživljaj

Razina produkcije: doživljaj srednjeg plana

Nadležna turistička zajednica: TZG Pakrac

Planska dokumentacija: Strateški i akcijski plan razvoja destinacije turizma vina u Požeško-slavonskoj županiji: Svijet graševine, 2021.; Plan upravljanja i akcijski plan: Spahijski podrum, 2021.

Mala kuća graševine u IC Muzej bećarca, Pleternica

Smještena u novoizgrađenoj zgradi IC Muzej bećarca, Mala kuća graševine jedan je od ključnih informacijsko-interpretacijskih punktova destinacije Svijet graševine. Kroz interpretaciju vinske sorte graševine i njezina značaja za ovaj kraj i njegove ljude, punkt posjetiteljima pruža kontekstualni uvod u vinsku kulturu Pleternice i šire Zlatne Slavonije. Ujedno djeluje kao Turistički informativni centar TZG Pleternice, osiguravajući posjetiteljima informacije o vinskom i kulturnom turizmu destinacije Svijet graševine. Smještaj unutar IC Muzej bećarca stvara prirodnu sinergiju između dvije najsnažnije baštinske priče Pleternice.

Doživljaj srednjeg plana: Mala kuća graševine kvalitetni je kontekstualni čvor niti koji zahvaljujući strateškom smještaju unutar IC Muzej bećarca posjetiteljima pruža prirodan i dostupan uvod u vinsku kulturu Pleternice i destinacije Svijet graševine. Standardi kvalitete ostvaruju se kroz uređenu infrastrukturu IC-a, dostupnost informacija o cjelokupnoj ponudi vinskog i kulturnog turizma te interpretacijski okvir koji vinsku kulturu stavlja u neposredan dijalog s glazbenom bećarskom baštinom Pleternice i Zlatne Slavonije.

Lokacija: Pleternica

Stanje dovršenosti: postojeći doživljaj

Razina produkcije: doživljaj srednjeg plana

Nadležna turistička zajednica: TZG Pleternica

Planska dokumentacija: Plan upravljanja i akcijski plan: IC Muzej bećarca, 2021.; Strateški i akcijski plan razvoja destinacije turizma vina u Požeško-slavonskoj županiji: Svijet graševine, 2021.

Muzej u loncu, Gradski muzej Požega

Muzej u loncu projekt je Etnološkog odjela Gradskog muzeja Požega pokrenut 2012. godine s ciljem otkrivanja zaboravljenih jela, sakupljanja starih recepata, rekonstrukcije tradicijske prehrane Požege i Požeštine krajem 19. i početkom 20. stoljeća te gastronomsko-gurmanskog profiliranja ovog dijela Hrvatske. Iz virtualnog muzeja u obliku bloga i povremene izložbe Baš se nekad dobro jelo projekt se razvija u stalnu muzejsku infrastrukturu koja tradicijsku prehrambenu kulturu postavlja kao ravnopravni interpretacijski sloj uz vinsku tradiciju Zlatne Slavonije. Umrežavanjem s OPG-ovima, interpretacijskim centrima, manifestacijama i nositeljima tradicije na principima muzeja zajednice, Muzej u loncu postaje živo čvorište eno-gastronomске izvrsnosti i posebnosti Svijeta graševine.

Doživljaj srednjeg plana: Muzej u loncu kvalitetni je kontekstualni čvor niti koji tradicijsku prehrambenu kulturu Požeštine postavlja u interpretacijski dijalog s vinskom tradicijom i eno-gastronomskim identitetom Zlatne Slavonije. Standardi kvalitete ostvaruju se kroz autentičan muzejski okvir, participativne elemente rekonstrukcije tradicijskih recepata i umrežavanje s lokalnom zajednicom koje muzeju daje ulogu živog mjesta gastronomskog pamćenja.

Lokacija: Požega

Stanje dovršenosti: unaprijeđeni doživljaj

Razina produkcije: doživljaj srednjeg plana

Nadležna turistička zajednica: TZG Požega

Planska dokumentacija: Strateški i akcijski plan razvoja destinacije turizma vina u Požeško-slavonskoj županiji: Svijet graševine, 2021.

Kutjevački vinski podrum

Kutjevački vinski podrum jedan je od najstarijih i najpoznatijih vinskih podruma u Hrvatskoj. Smješten u sklopu povijesnog kompleksa dvorca Kutjevo, podrum je kroz stoljeća postao središnje mjesto proizvodnje vina i važan dio identiteta kutjevačkog vinogorja. Podrum je u vlasništvu Kutjeva d.d. te je dostupan za posjet.

Doživljaj srednjeg plana: Kutjevački vinski podrum kvalitetni je kontekstualni čvor niti koji kroz jedan od najstarijih i najpoznatijih vinskih podruma u Hrvatskoj posjetiteljima pruža autentičan susret s višestoljetnom tradicijom kutjevačkog vinogradarstva. Standardi kvalitete ostvaruju se kroz uređenu

infrastrukturu podruma, dostupnost posjeta i interpretacijske elemente koji povijest prostora i razvoj vinarstva pretvaraju u smislen i pamtljiv doživljaj.

Lokacija: Kutjevo

Stanje dovršenosti: unaprijeđeni doživljaj

Razina produkcije: doživljaj srednjeg plana

Nadležna turistička zajednica: TZG Kutjevo

Planska dokumentacija: Strateški i akcijski plan razvoja destinacije turizma vina u Požeško-slavonskoj županiji: Svijet graševine, 2021.

Infrastruktura na otvorenom

Vinska cesta Svijeta graševine

Vinska cesta Svijeta graševine povezuje vinograde i vinarije u jedinstvenu mrežu eno-gastronomskih doživljaja Zlatne Slavonije. Ceste su razvijene za automobile, bicikliste, šetače i planinare, označene sustavom smeđe turističke signalizacije usklađenim s Brand strategijom i Knjigom standarda vizualnog identiteta Svijeta graševine. Otvorene vinarije i podrumi duž rute posjetiteljima osiguravaju neposredan susret s proizvođačima i njihovim vinima. Vinska cesta Svijeta graševine glavna je žila kucavica destinacije turizma vina – alat putem kojega se vinski teritoriji i njihovi proizvodi otkrivaju, doživljavaju i pretvaraju u integrirani turistički proizvod Zlatne Slavonije.

Doživljaj prednjeg plana: Vinska cesta Svijeta graševine ikona je niti zahvaljujući jedinstvenoj mreži tematskih dionica koja posjetitelju daje cjelovit, višeslojan i sezonski bogat susret s vinogradarskim krajolikom i tradicijom PSŽ. Visoki standardi kvalitete ostvaruju se kroz uređenu i sustavno označenu infrastrukturu, interpretacijske elemente koji aktiviraju razumijevanje krajolika i vinske kulture te raznolike programske sadržaje koji svaki posjet čine autentičnim i neponovljivim doživljajem.

Lokacija: Zlatna Slavonija

Stanje dovršenosti: unaprijeđeni doživljaj

Razina produkcije: doživljaj prednjeg plana

Nadležna turistička zajednica: TZ PSŽ, lokalne TZ

Planska dokumentacija: Interpretacijski plan i plan razvoja destinacije: Svijet graševine, 2021.

Tematske vinske staze Svijeta graševine

Tematske vinske staze mreža su pješačkih i biciklističkih staza kroz vinogradarske predjele PSŽ koje posjetiteljima omogućuju neposredan, tjelesno aktivan i interpretacijski bogat susret s vinogradarskim krajolikom kroz sve godišnje cikluse. Razvijaju se postojeće staze i putovi u Požegi, Kaptolu i Kutjevu, a osmišljavaju se i nove tematizirane dionice za različite profile posjetitelja. Interpretacijski panoi i odmorišne točke duž staza aktiviraju razumijevanje krajolika, posebnosti pojedinih vinogorja i autohtonosti graševine, a umrežavanje s lokalnim zajednicama, OPG-ovima i davateljima usluga staze pretvara u punokrvne doživljajne rute koje nadilaze rekreaciju i postaju učenje o zajednici i njezinoj baštini.

Doživljaj srednjeg plana: Tematske vinske staze kvalitetni su kontekstualni čvor niti koji posjetitelju pruža aktivan i interpretacijski osmišljen susret s vinogradarskim krajolikom Zlatne Slavonije. Standardi kvalitete ostvaruju se kroz uređenu infrastrukturu staza s interpretacijskim panoima i odmorišnim točkama, sustavno označavanje usklađeno s vizualnim identitetom Svijeta graševine i umrežavanje s lokalnim davateljima usluga koji staze pretvaraju u cjelovit doživljaj.

Lokacija: Zlatna Slavonija

Stanje dovršenosti: unaprijeđeni doživljaj

Razina produkcije: doživljaj srednjeg plana

Nadležna turistička zajednica: TZ PSŽ, lokalne TZ

Planska dokumentacija: Interpretacijski plan i plan razvoja destinacije: Svijet graševine, 2021.

Gretin park, Kutjevo

Gretin park zamišljen je kao javni gradski park i jedinstvena hortikulturna atrakcija Kutjeva smještena između Kuće graševine i Kutjevačkog dvorca s parkom, tvoreći s njima organsku prostornu cjelinu. Na simboličnoj razini park povezuje vinogradarsku i vinarsku prošlost Kutjeva s živim vinskiim identitetom danas – ime odaje počast Greti Turković, jednoj od ključnih figura kutjevačke vinske tradicije, čija skulptura zajedno sa skulpturom Zdenka Turkovića postaje umjetnička intervencija u javnom prostoru organski uklopljena u cjeloviti koncept parka. Dječje igralište Bobice, grašice unutar parka oblikovanjem inspiriranim grozdom i čokotom graševine djeci na neposredan i zaigran način prenosi vinski identitet mjesta, potičući kretanje, kreativnost i međusobnu suradnju. Park je tako istovremeno

mjesto odmora, igre, sjećanja i identiteta — javni prostor koji vinsku kulturu Kutjeva čini dostupnom i razumljivom svima.

Doživljaj srednjeg plana: Gretin park kvalitetni je kontekstualni čvor niti koji vinsku kulturu Kutjeva prevodi u jezik javnog prostora dostupnog svim generacijama posjetitelja. Standardi kvalitete ostvaruju se kroz uređenu parkovnu infrastrukturu, interpretacijske elemente koji aktiviraju vezu između prostora i vinske tradicije te hortikulturno i umjetničko oblikovanje koje park čini prepoznatljivom točkom kutjevačkog identiteta.

Lokacija: Kutjevo

Stanje dovršenosti: novi doživljaj

Razina produkcije: doživljaj srednjeg plana

Nadležna turistička zajednica: TZG Kutjevo

Planska dokumentacija: Definirana muzeološka koncepcija: Kuća graševine i Gretin park, 2023.

Trg graševine

Trg graševine u Kutjevu simboličko je središte vinske kulture Zlatne Slavonije. Posebnost trga predstavlja mali vinograd u kojemu svaki vinar iz udruge Kutjevački vinari ima svoj trs, a uz vinograd se nalazi bačva s grbom Grada Kutjeva. Predlaže se dodatno uređenje trga novom urbanom opremom i interpretacijskim elementima koji će posjetiteljima prenijeti vrijednost i značenje vinske priče za grad Kutjevo.

Doživljaj pozadinskog plana: Trg graševine dragocjeni je mali biser niti koji kroz simboličan mali vinograd u kojemu svaki vinar ima svoj trs posjetiteljima pruža intiman i jedinstven susret s vinskom kulturom Kutjeva kakav veći doživljajni formati ne mogu ponuditi. Standardi kvalitete ostvaruju se kroz uređen javni prostor s interpretacijskim elementima i urbanom opremom koji vinsku priču Kutjeva čine dostupnom i razumljivom u svakodnevnom gradskom ambijentu.

Lokacija: Kutjevo **Stanje dovršenosti:** unaprijeđeni doživljaj

Razina produkcije: doživljaj pozadinskog plana

Nadležna turistička zajednica: TZG Kutjevo

Planska dokumentacija: Definirana muzeološka koncepcija: Kuća graševine i Gretin park, 2023.

Pokazni ekološki (biodinamički) vinogradi

Pokazni ekološki vinogradi mreža su edukativnih vinogradarskih prostora Svijeta graševine koji promoviraju ekološke principe vinogradarstva i doprinose edukaciji u području održive poljoprivrede. Mreža obuhvaća pokazni vinograd na Trgu graševine u Kutjevu, pokazni vinograd u Kaptolu i vinograd Poljoprivredno-prehrambene škole u Požegi, a prvi novi biodinamički vinograd zasadit će se u sklopu Kuće graševine u Kutjevu, smješten na Vinogradarskom putu kao integralni dio njezine programske ponude. U nasadima su sakupljene autohtone sorte vinove loze vinogorja PSŽ s posebnim naglaskom na graševinu. Iskustvene radionice kroz cijeli godinu — od rezidbe i proljetnih radova do berbe — aktivno uključuju posjetitelje svih uzrasta u vinogradarske radove i prenose znanja zelene poljoprivrede i tradicijskih tehnika. Vinogradarska klijet u autentičnom tradicijskom stilu i interpretacijske oznake zaokružuju prostor u cjelovit doživljaj koji spaja istraživačku i edukativnu dimenziju s intimnošću obiteljskog boravka na otvorenom.

Doživljaj srednjeg plana: Pokazni biodinamički vinogradi kvalitetni su kontekstualni čvor niti koji posjetitelju pruža autentičan i edukativno bogat susret s održivim vinogradarstvom i autohtonim sortama PSŽ. Standardi kvalitete ostvaruju se kroz uređenu infrastrukturu s klijetima i interpretacijskim sustavom te stručno osmišljene radionice koje vrijednosti održivosti i tradicijske vinogradarske tehnike prevode u neposredno i pamtljivo iskustvo.

Lokacija: Kutjevo, Kaptol, Požega

Stanje dovršenosti: unaprijeđeni doživljaj

Razina produkcije: doživljaj srednjeg plana

Nadležna turistička zajednica: TZG Kutjevo, TZ Zlatni Papuk, TZG Požega

Planska dokumentacija: Interpretacijski plan i plan razvoja destinacije: Svijet graševine, 2021.

Manifestacije i događanja

Festivali Svijeta graševine

Festivali Svijeta graševine čine živu festivalsku os vinarske tradicije PSŽ, od Festivala graševine u Kutjevu kao glavnog festivalskog događaja koji se razvija u međunarodnu destinaciju vinskog turizma, do tradicijskih vinskih svečanosti koje obilježavaju godišnji ciklus vinogradara: kutjevačko Vincelovo, Vincekovo u ostalim mjestima, Pudarenje u Kaptolu, Grgurevo u Požezi i Martinje. Festival graševine osnaživat će se strateškim planom koji postavlja međunarodni karakter, inovativan programski profil i profesionaliziranu upravljačku strukturu pod vodstvom Udruge kutjevačkih vinara u partnerstvu s Gradom Kutjevom i PSŽ. Tradicijska vinska slavlja programski se i organizacijski pozicioniraju unutar istog strateškog okvira, stvarajući raznovrsnu mrežu manifestacija koja privlači različite ciljne skupine: od vinskih entuzijasta i stručnjaka do lokalnih zajednica i obiteljskih posjetitelja. Međunarodna konferencija vinskog turizma 45,3 paralela zaokružuje festivalsku ponudu stručnom i istraživačkom dimenzijom koja Kutjevu daje ulogu referentnog mjesta vinskog turizma u ovom dijelu Europe.

Doživljaj prednjeg plana: Festivali Svijeta graševine ikona su niti zahvaljujući jedinstvenoj kombinaciji međunarodnog festivalskog događaja i autentičnih tradicijskih vinskih slavlja koja zajedno tvore bogat i sezonski rasprostranjeni doživljaj vinske kulture PSŽ. Visoki standardi kvalitete ostvaruju se kroz profesionaliziranu festivalsku produkciju, međunarodni programski okvir i strateško umrežavanje.

Lokacija: Zlatna Slavonija

Stanje dovršenosti: unaprijeđeni doživljaj

Razina produkcije: doživljaj prednjeg plana

Nadležna turistička zajednica: TZ PSŽ, lokalne TZ

Planska dokumentacija: Strateški i akcijski plan razvoja destinacije turizma vina u Požeško-slavonskoj županiji: Svijet graševine, 2021.

Obilasci i ture

Obilasci Vinske ceste

Obilasci vinograda omogućuju posjetiteljima neposredan doživljaj vinogradarskog krajolika Zlatne Slavonije i upoznavanje procesa uzgoja vinove loze. Predlaže se razvoj organiziranih tura u okviru svakog od tri vinogorja PSŽ koje bi posjetiteljima omogućile obilazak vinograda, upoznavanje sorti grožđa i procesa uzgoja i prerade te razumijevanje specifičnosti terroira. Obilasci se razvijaju u suradnji s lokalnim vinarima i vinarijama koji kroz vođene ture, degustacije i prezentacije vinogradarskih praksi posjetiteljima približavaju tradiciju i suvremenu proizvodnju vina.

Doživljaj prednjeg plana: Obilasci Vinske ceste ikona su niti kao aktivacijski sloj infrastrukture Vinske ceste Svijeta graševine koji posjetitelju daje neposredan, stručno vođen i sezonski bogat susret s vinogradarima, vinarijama i terroirima Zlatne Slavonije. Visoki standardi kvalitete ostvaruju se kroz suradnju s lokalnim vinarima i vinarijama, stručno vođene ture s degustacijama i prezentacijama vinogradarskih praksi te interpretacijski okvir koji tradiciju i suvremenu vinsku proizvodnju spaja u cjelovit i autentičan doživljaj.

Lokacija: Zlatna Slavonija

Stanje dovršenosti: unaprijeđeni doživljaj

Razina produkcije: doživljaj prednjeg plana

Nadležna turistička zajednica: TZ PSŽ, lokalne TZ

Planska dokumentacija: Strateški i akcijski plan razvoja destinacije turizma vina u Požeško-slavonskoj županiji: Svijet graševine, 2021.

Ideš i piješ

Ova jednodnevna wine&walk manifestacija posjetiteljima pruža cjelodnevnu šetnju kroz vinograde na obroncima Papuka uz degustaciju lokalnih vina, domaćih rakija, craft piva i izvornog kaptolačkog gina. U okviru niti Zlatni vinogradi manifestacija predstavlja suvremeni eno-gastronomski doživljaj koji povezuje vinogradarski krajolik, posjetitelje i lokalne proizvođače.

Doživljaj pozadinskog plana: Ideš i piješ dragocjeni je mali biser niti koji kroz suvremeni wine&walk format posjetitelju pruža spontan, društven i atmosferski bogat susret s vinogradarskim krajolikom Kaptola i lokalnim proizvođačima kakav organizirani obilasci ne mogu ponuditi. Standardi

kvalitete ostvaruju se kroz autentičan krajolik obroncima Papuka, raznovrsnu ponudu lokalnih proizvođača i neformalan format koji vinsku kulturu čini dostupnom i privlačnom široj publici.

Lokacija: Kaptol

Stanje dovršenosti: postojeći doživljaj

Razina produkcije: doživljaj pozadinskog plana

Nadležna turistička zajednica: TZ Zlatni Papuk

Planska dokumentacija: /

OPG crawl

OPG crawl tematski je obilazak lokalnih obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava osmišljen prema modelu tematskog pub crawla, usmjeren na upoznavanje domaćih proizvoda i tradicije slavonskog sela. Posjetitelji tijekom obilaska posjećuju više OPG-ova na određenom području te u svakom degustiraju različite lokalne proizvode: vino, rakiju, sireve, suhomesnate proizvode, med ili druge specijalitete Zlatne Slavonije. Obilasci se provode kao samostalni ili organizirani kao vođene ture. Format potiče izravnu prodaju domaćih proizvoda, jača vidljivost lokalnih proizvođača i doprinosi razvoju ruralnog kulturnog turizma PSŽ.

Doživljaj srednjeg plana: OPG crawl kvalitetni je kontekstualni čvor niti koji kroz tematski obilazak lokalnih gospodarstava posjetiteljima omogućuje neposredan i višeslojan susret s eno-gastronomskom baštinom i ruralnom tradicijom Zlatne Slavonije. Standardi kvalitete ostvaruju se kroz pažljivo odabrana gospodarstva s raznovrsnom i autentičnom lokalnom ponudom, stručno vođenje i interpretacijski okvir koji svaki posjet OPG-u pozicionira kao smislen doživljaj prostora i njegovih ljudi.

Lokacija: Zlatna Slavonija

Stanje dovršenosti: novi doživljaj

Razina produkcije: doživljaj srednjeg plana

Nadležna turistička zajednica: lokalne TZ, TZ PSŽ

Planska dokumentacija: /

Interpretacijsko vodstvo po kutjevačkom vinskom podrumu

Kutjevački vinski podrum u vlasništvu je Kutjeva d.d. te se u njemu već organiziraju obilasci. Predlaže se dodatno obogaćivanje ponude posebnim interpretacijskim vodstvom koje bi posjetiteljima približilo povijest

podruma, razvoj vinogradarstva u Kutjevu te značaj graševine za identitet Zlatne Slavonije.

Doživljaj pozadinskog plana: Interpretacijsko vodstvo dragocjeni je mali biser niti koji kroz stručno vođen posjet jednom od najstarijih vinskih podruma u Hrvatskoj posjetitelju pruža intiman i atmosferski neponovljiv susret s poviješću kutjevačkog vinogradarstva. Standardi kvalitete ostvaruju se kroz stručno osmišljeno interpretacijsko vodstvo koje povijest podruma, razvoj vinogradarstva i značaj graševine prevodi u živu i pamtljivu priču.

Lokacija: Kutjevo

Stanje dovršenosti: unaprijeđeni doživljaj

Razina produkcije: doživljaj pozadinskog plana

Nadležna turistička zajednica: TZG Kutjevo

Planska dokumentacija: /

Interpretacijsko vodstvo Vinum Academicum

Vinum Academicum je poduzeće Fakulteta turizma i ruralnog razvoja u Požegi koje djeluje na lokaciji nastavnog kompleksa Podgorje u općini Kaptol. Kompleks sadrži vinski podrum, spremišta i kušaonice te nastavne prostorije, a poduzeće proizvodi i prodaje „akademska vina Zlatne doline“. Predlaže se organiziranje interpretacijskih vodstava i kušanja akademskih vina kako bi posjetitelji iz prve ruke mogli upoznati vinsku kulturu.

Doživljaj pozadinskog plana: Interpretacijsko vodstvo dragocjeni je mali biser niti koji kroz stručno vođen posjet kompleksu pruža jedinstveno iskustvo proizvodnje vina. Standardi kvalitete ostvaruju se kroz stručno vodstvo i uvid u znanstvenu stranu proizvodnje vina.

Lokacija: Kaptol

Stanje dovršenosti: novi doživljaj

Razina produkcije: doživljaj pozadinskog plana

Nadležna turistička zajednica: TZG Požega, TZ Zlatni Papuk

Planska dokumentacija: /

Edukativni i participativni programi

Programi Kuće graševine

Kuća graševine posjetiteljima omogućuje upoznavanje vinske kulture Zlatne Slavonije kroz bogatu i raznovrsnu programsku ponudu koja povezuje

povijest vinogradarstva i suvremenu vinsku proizvodnju u jedinstven doživljaj eno-gastronomске baštine. Vinska kušaonica i VinLab nude programe degustacije, radionice ocjenjivanja i senzorske edukacije koji posjetitelja uvode u kulturu graševine od percepcije do razumijevanja. GastroLab i gastronomске radionice tradicijsku slavonsku kuhinju pretvaraju u participativno iskustvo s lokalnim namirnicama, a Gozba za pamćenje spaja hranu, vino i priču u svečani doživljaj koji slavi kulturu stola. Vinogradarski i vinski majstorski tečajevi namijenjeni su onima koji žele dublje razumjeti vinogradarsku praksu i proces prerade grožđa, dok Kino Grašica edukativnim projekcijama o kulturi vina i vinogradarstvu dopunjuje doživljaj audiovizualnom dimenzijom. Igraonica Bobica najmlađim posjetiteljima osigurava vlastiti prostor igre i otkrivanja, čineći Kuću graševine destinacijom za sve generacije.

Doživljaj prednjeg plana – Programska djelatnost Kuće graševine ikona je niti zahvaljujući iznimnoj raznolikosti sadržaja koji vinsku kulturu Zlatne Slavonije interpretiraju kroz sve razine – od senzorske edukacije i gastronomskih radionica do majstorskih tečajeva i obiteljskih programa. Visoki standardi kvalitete ostvaruju se kroz stručno osmišljene i participativne programe, specijalizirane prostore VinLaba i GastroLaba te cjelovit doživljajni okvir koji Kuću graševine čini referentnim mjestom vinskog turizma u ovom dijelu Europe.

Lokacija: Kutjevo

Stanje dovršenosti: novi doživljaj

Razina produkcije: doživljaj prednjeg plana

Nadležna turistička zajednica: TZG Kutjevo

Planska dokumentacija: Definirana muzeološka koncepcija: Kuća graševine i Gretin park, 2023.

Programi u vinogradima

Programske aktivnosti u vinogradima omogućuju posjetiteljima neposredno sudjelovanje u radovima koji prate godišnji ciklus vinogradarstva. Kroz organizirane programe posjetitelji mogu sudjelovati u pojedinim fazama rada u vinogradu poput rezidbe, vezanja loze, berbe grožđa ili pripreme vinograda za novu sezonu, uz stručno vodstvo vinara i vinogradara. Ovakvi participativni programi posjetiteljima omogućuju autentičan doživljaj Zlatnih vinograda jer pružaju priliku za izravno upoznavanje vinogradarskog krajolika i tradicije proizvodnje vina.

Doživljaj srednjeg plana: Programske aktivnosti u vinogradima kvalitetni su kontekstualni čvor niti koji posjetitelju pruža autentičan, fizički aktivan i emocionalno angažirajući susret s godišnjim ciklusom vinogradarskog života Zlatne Slavonije. Standardi kvalitete ostvaruju se kroz stručno vodstvo vinara i vinogradara, participativne elemente koji posjetitelja pretvaraju iz promatrača u sudionika te sezonski raznolik program koji svaki posjet čini jedinstvenim i neponovljivim doživljajem.

Lokacija: Zlatna Slavonija

Stanje dovršenosti: novi doživljaj

Razina produkcije: doživljaj srednjeg plana

Nadležna turistička zajednica: lokalne TZ, TZ PSŽ

Planska dokumentacija: Strateški i akcijski plan razvoja destinacije turizma vina u Požeško-slavonskoj županiji: Svijet graševine, 2021.

Slikanje u vinogradima

Slikanje u vinogradima participativni je program koji posjetiteljima omogućuje doživljaj vinogradarskog krajolika Zlatne Slavonije kroz kreativno likovno stvaralaštvo. Program se provodi u vinogradima uz stručno vodstvo umjetnika ili voditelja radionice i namijenjen je različitim profilima posjetitelja neovisno o likovnom predznanju. Ovakva se aktivnost već provodi u Kutjevu, u Vili Vinkomir, a predlaže se da se održava i u drugim dijelovima županije.

Doživljaj pozadinskog plana: Slikanje u vinogradima onaj je trenutak u itinereru koji posjetitelja iznenadi vlastitom sposobnošću da krajolik Zlatne Slavonije ne samo percipira nego i aktivno interpretira – iskustvo koje organizirani obilasci i degustacije po svojoj prirodi ne mogu posredovati. Standardi kvalitete ostvaruju se kroz stručno vodstvo, autentičan krajolik vinograda kao inspirativni prostorni okvir i participativni format koji kreativno stvaralaštvo i baštinsku vrijednost prostora povezuje u osoban i pamtljiv doživljaj.

Lokacija: Zlatna Slavonija

Stanje dovršenosti: unaprijeđeni doživljaj

Razina produkcije: doživljaj pozadinskog plana

Nadležna turistička zajednica: lokalne TZ, TZ PSŽ

Planska dokumentacija: /

Zlatni vinogradi	NADLEŽNA TURISTIČKA ZAJEDNICA	STANJE DOVRŠENOSTI			RAZINA PRODUKCIJE		
		POSTOJEĆI	UNAPRIJEĐENI	NOVI	PREDNJI	SREDNJI	POZADINSKI
INFRASTRUKTURA U ZATVORENOM (5)							
1. Kuća graševine	Kutjevo			+	+		
2. Mala kuća graševine u Spahijskom podrumu, Pakrac	Pakrac	+				+	
3. Mala kuća graševine u IC Muzej bečarca, Pleternica	Pleternica	+				+	
4. Muzej u loncu, Gradski muzej Požega	Požega		+			+	
5. Kutjevački vinski podrum	Kutjevo		+			+	
INFRASTRUKTURA NA OTVORENOM (5)							
6. Vinska cesta Svijeta graševine	PSŽ, lokalne		+		+		
7. Tematske vinske staze Svijeta graševine	PSŽ, lokalne		+			+	
8. Gretin park, Kutjevo	Kutjevo			+		+	
9. Trg graševine	Kutjevo		+				+
10. Pokazni ekološki (biodinamički) vinogradi	Kutjevo, Zlatni Papuk, Požega		+			+	
MANIFESTACIJE I DOGAĐANJA (1)							
11. Festivali Svijeta graševine	PSŽ, lokalne		+		+		
OBILASCI I TURE (2)							
12. Obilasci Vinske ceste	PSŽ, lokalne		+		+		
13. Ideš i piješ	Zlatni Papuk	+					+
14. OPG crawl	PSŽ, lokalne			+		+	
15. Interpretacijsko vodstvo po kutjevačkom vinskom podrumu	Kutjevo		+				+
16. Interpretacijsko vodstvo Vinum Academicum	Požega, Zlatni Papuk			+			+
EDUKATIVNI I PARTICIPATIVNI PROGRAMI (1)							
17. Programi Kuće graševine	Kutjevo			+	+		
18. Programi u vinogradima	PSŽ, lokalne			+		+	
19. Slikanje u vinogradima	PSŽ, lokalne		+				+
UKUPNO:		3	10	6	4	10	5

Nit Zlatna dolina

Nit Zlatna dolina temelji se na prirodnim fenomenima kao ključnom izvoru identiteta i doživljaja Zlatne Slavonije. Riječ je o prostoru u kojemu su geološki procesi kroz stoljeća oblikovali način života, gospodarstvo i kulturni krajolik, stvarajući prepoznatljiv odnos između čovjeka i prirode koji i danas određuje karakter destinacije.

Središnji narativ niti proizlazi iz transformacije prostora: od nekadašnjeg Panonskog mora do današnje doline okružene gorama, šumama i vinogradima. Papuk i okolne planine kao nekadašnji otoci, plodno tlo koje je omogućilo razvoj vinogradarstva te termalni izvori Lipika kao temelj zdravstvenog turizma zajedno čine prirodnu osnovu na kojoj se razvija identitet niti Zlatne doline.

Nit se oslanja na postojeću infrastrukturu i lokalitete: Park prirode Papuk i UNESCO geopark, Sovsko jezero, planinske prostore Psunja, Krndije i Požeške gore, Lipik kao lječilišnu destinaciju te mrežu sadržaja i centara za posjetitelje koji omogućuju pristup, orijentaciju i razumijevanje prostora. Razvijeni programi, od planinarenja i boravka u prirodi do edukacijskih i rekreacijskih sadržaja, aktiviraju krajolik kao prostor cjelovitog iskustva života s prirodom.

Primarne ciljne skupine kulturnih turista:

- entuzijasti za prirodnu baštinu

Infrastruktura u zatvorenom

Kuća Panonskog mora

Kuća Panonskog mora interpretacijski je centar posvećen geološkoj baštini Požeške kotline koji posjetiteljima omogućuje razumijevanje prirodnih procesa koji su oblikovali današnji krajolik Zlatne Slavonije. Kroz suvremeni izložbeni postav i edukativne sadržaje interpretira se razdoblje nekadašnjeg Panonskog mora, čiji su tragovi sačuvani u miocenskim naslagama južnih padina Papuka, od Vrhovaca do Velike, gdje fosili svjedoče o nekadašnjoj obali "Slavonskog arhipelaga". Kao interpretacijski centar Parka prirode Papuk i UNESCO geoparka, centar povezuje geološku, prirodnu i kulturnu baštinu u koherentnu interpretacijsku cjelinu. Osim unutarnjeg izložbenog prostora obuhvaća i vanjski, okolišni dio osmišljen za edukativne aktivnosti i radionice.

Doživljaj prednjeg plana: Kuća Panonskog mora ikona je niti Zlatna dolina zahvaljujući kvaliteti izložbe i strateškoj poziciji ulazne točke za razumijevanje prirodnih posebnosti Zlatne Slavonije. Visoki standardi kvalitete ostvaruju se kroz suvremenu infrastrukturu, dostupnost informacija i interpretacijski okvir koji posjetiteljima omogućuje razumijevanje odnosa između geoloških procesa i kulturnog krajolika koji danas nastanjuju ili posjećuju.

Lokacija: Velika

Stanje dovršenosti: postojeći doživljaj

Razina produkcije: doživljaj prednjeg plana

Nadležna turistička zajednica: TZ Zlatni Papuk

Planska dokumentacija: /

IC Terra Panonica

IC Terra Panonica interpretacijski je centar posvećen geološkoj i prirodnoj baštini Požeške kotline, s naglaskom na fenomen Panonskog mora koje je oblikovalo današnji reljef i prirodne karakteristike Zlatne Slavonije. Kroz suvremeni multimedijalni postav, interaktivne sadržaje i edukativne programe centar posjetiteljima omogućuje razumijevanje geoloških procesa, fosilnih nalaza i razvoja prirodnog okoliša te njihove povezanosti s današnjim kulturnim krajolikom.

Doživljaj srednjeg plana: IC Terra Panonica kvalitetni je kontekstualni čvor niti koji kroz suvremene interpretacijske alate i interaktivne sadržaje posjetiteljima pruža pristupačan uvid u geološke procese koji su oblikovali prostor Zlatne Slavonije. Standardi kvalitete ostvaruju se kroz uređenu infrastrukturu centra, dostupnost informacija i multimedijalnu interpretaciju koja educira i potiče znatiželju.

Lokacija: Pleternica

Stanje dovršenosti: postojeći doživljaj

Razina produkcije: doživljaj srednjeg plana

Nadležna turistička zajednica: TZG Pleternica

Planska dokumentacija: Strateški i akcijski plan upravljanja posjetiteljima: *Terra Panonica*, 2019.

Vila dobre vode

Vila dobre vode smještena je u građevinskom sklopu koji svjedoči o razvoju Lipika kao lječilišnog središta i mondene destinacije na prijelazu 19. u 20. stoljeće. U kontekstu niti Zlatna dolina, Vila dobre vode kroz stalnu izložbu i interpretacijske sadržaje posjetiteljima omogućuje razumijevanje termalne vode kao prirodnog fenomena koji je pokrenuo urbani razvoj, oblikovao arhitektonski identitet i definirao društveni život Lipika kroz stoljeća. Važno je istaknuti i koncepciju razvoja suvenira Lipika koja razvija kroz pet linija proizvoda nadahnutih termalnom baštinom, s posebnim potencijalom ekskluzivne "Lipik Spa" linije.

Doživljaj srednjeg plana: Vila dobre vode kvalitetni je kontekstualni čvor niti Zlatna dolina koji posjetiteljima pruža okvir za razumijevanje termalne vode kao prirodnog resursa s izravnim učinkom na kulturni i urbani razvoj destinacije, ali i zdravlje svakog posjetitelja. Standardi kvalitete ostvaruju se kroz uređenu infrastrukturu, dostupnost informacija i interpretacijske sadržaje.

Lokacija: Lipik

Stanje dovršenosti: postojeći doživljaj

Razina produkcije: doživljaj srednjeg plana

Nadležna turistička zajednica: TZG Lipik

Planska dokumentacija: Preliminarni muzeološki program: IC termalne baštine Lipik, 2017.; Idejno rješenje palete suvenira: Lipik, 2022.

Centar za posjetitelje Sovski Dol

Centar za posjetitelje Sovski Dol razvija se u prostoru nekadašnjeg društvenog doma kao interpretacijsko središte posvećeno prirodnim posebnostima Sovskog jezera i okolnog krajolika. Kroz suvremene interpretacijske sadržaje i digitalna rješenja, centar posjetiteljima omogućuje razumijevanje prirodnih procesa, lokalnih priča i odnosa čovjeka i prostora karakterističnog za ovaj dio Zlatne Slavonije. Projekt obuhvaća rekonstrukciju i dogradnju zgrade uz primjenu obnovljivih izvora energije, a izložbeni prostor prilagođen je slabovidnim i slijepim osobama, čime se osigurava inkluzivan i održiv pristup razvoju posjetiteljske infrastrukture.

Doživljaj srednjeg plana: Centar za posjetitelje Sovski Dol kvalitetni je kontekstualni čvor niti koji mrežu doživljaja Zlatne doline proširuje prema manje eksponiranim, ali ne manje vrijednim lokalitetima. Standardi kvalitete ostvaruju se kroz održivu infrastrukturu, inkluzivnu dostupnost sadržaja i interpretacijski okvir koji posjetiteljima pruža razumijevanje prirodnih i kulturnih posebnosti Sovskog jezera kao sastavnog dijela identiteta Zlatne Slavonije.

Lokacija: Čaglin

Stanje dovršenosti: novi doživljaj

Razina produkcije: doživljaj srednjeg plana

Nadležna turistička zajednica: TZ Zlatni Papuk

Planska dokumentacija: /

Infrastruktura na otvorenom

PP i UNESCO geopark Papuk

Park prirode Papuk iznimno je vrijedno prirodno područje čija geološka povijest seže više od 600 milijuna godina unatrag, što mu je donijelo status UNESCO geoparka kao međunarodnog priznanja za jedinstvenost i cjelovitost geološkog zapisa koji čuva. Na području Parka razvijena je razgranata mreža posjetiteljske i rekreacijske infrastrukture koja uključuje planinarske i biciklističke staze, poučne geološke i prirodoslovne točke, izletišta te uređene zone boravka u prirodi. Posjetiteljima se kroz strukturirane interpretacijske sadržaje omogućuje razumijevanje složenih prirodnih fenomena te njihove povezanosti s oblikovanjem prostora i kulturnog krajolika Zlatne Slavonije. U kontekstu kulturnog turizma, Papuk

funkcionira kao ključni segment kulturnog krajolika destinacije u kojemu se prirodna baština neposredno povezuje s identitetom prostora i svakodnevnim praksama lokalnih zajednica.

Doživljaj prednjeg plana: PP i UNESCO geopark Papuk nosivi je prirodni element niti Zlatna dolina koji kroz visoku razinu razvijenosti infrastrukture i interpretacijskih sadržaja posjetiteljima pruža razumijevanje prirodnih procesa i krajolika kao temelja identiteta Zlatne Slavonije. Integracija Papuka u mrežu doživljaja destinacije omogućuje različite oblike aktivnog, edukativnog i kontemplativnog boravka u prirodi.

Lokacija: područje PP Papuk (Velika, Kaptol, Brestovac, Kutjevo)
Stanje dovršenosti: unaprijeđeni doživljaj
Razina produkcije: doživljaj prednjeg plana
Nadležna turistička zajednica: TZ Zlatni Papuk, TZG Kutjevo
Planska dokumentacija: /

Značajni krajobraz Sovsko jezero

Sovsko jezero zaštićeni je značajni krajobraz smješten u očuvanom šumskom okruženju s izraženim potencijalom za razvoj održivog boravka u prirodi. Prostor se sustavno razvija kroz projekt uspostave Centra za posjetitelje Sovski dol te prateće posjetiteljske i rekreacijske infrastrukture koja uključuje uređene pješačke staze, tematsko dječje igralište inspirirano Panonskim morem, zone boravka u prirodi i kamp s energetsom samoodrživošću. Prostorno rješenje temelji se na uravnoteženom odnosu izgrađenih i prirodnih elemenata s ciljem očuvanja ekološke vrijednosti prostora uz istovremeno omogućavanje edukativnog i turističkog korištenja. Planirani sadržaji, uključujući smještajne kapacitete inspirirane tradicijskim čardacima, posjetiteljima omogućuju višeslojan doživljaj koji povezuje prirodnu baštinu, boravak i učenje.

Doživljaj srednjeg plana: Sovsko jezero kvalitetni je kontekstualni čvor niti koji kroz razvoj održive turističke infrastrukture mrežu doživljaja Zlatne doline proširuje prema manje eksponiranim lokalitetima s visokom ekološkom i krajobraznom vrijednošću. Standardi kvalitete ostvaruju se kroz infrastrukturu oblikovanu u skladu s načelima održivosti, interpretacijske sadržaje koji jezero valoriziraju unutar prirodne baštine panonskog prostora te smještajnu ponudu koja posjetiteljima omogućuje produženi boravak i dublje iskustvo mjesta.

Lokacija: Čaglin
Stanje dovršenosti: novi doživljaj
Razina produkcije: doživljaj srednjeg plana
Nadležna turistička zajednica: TZ Zlatni Papuk
Planska dokumentacija: /

Izletište Omanovac

Izletište Omanovac šumski je prostor koji objedinjuje mrežu planinarskih i biciklističkih staza, planinarski dom, uređeno sanjkalistište, brojne izvore i vidikovce te predstavlja važno mjesto rekreacije, odmora i aktivnog boravka na otvorenom tijekom cijele godine. Osim vrijednosti prirodne baštine, Omanovac skriva i različite povijesne slojeve te se razvija kao društveni prostor u kojem se tijekom godine održavaju manja događanja, stoga se uklapa i u druge niti Zlatnog tkanja.

Doživljaj srednjeg plana: Izletište Omanovac kvalitetan je kontekstualni čvor niti Zlatna dolina koji prirodni krajolik aktivira kao prostor cjelogodišnjeg boravka, rekreacije i društvenih susreta. Standardi kvalitete ostvaruju se kroz razvijenu infrastrukturu, a daljnji razvoj ovisi o daljnjem razvijanju programske ponude i interpretacijskom povezivanju prirodnih, povijesnih i društvenih slojeva prostora.

Lokacija: Pakrac
Stanje dovršenosti: postojeći doživljaj
Razina produkcije: doživljaj srednjeg plana
Nadležna turistička zajednica: TZG Pakrac
Planska dokumentacija: /

Adrenalinski park Duboka

Adrenalinski park Duboka smješten je u Kamp odmorištu Duboka u dolini potoka Dubočanka, na južnim obroncima Papuka u naselju Velika. Park se razvija kao dio šire rekreacijske zone koja uključuje kamp, planinarske i biciklističke aktivnosti te boravak u prirodi, čineći integralni segment aktivnog doživljaja prostora. Kamp odmorište Duboka certificirano je među najboljim malim kampovima Hrvatske, što osigurava kvalitetan okvir za boravak posjetitelja. Adrenalinski park posebno je aktivan u toplijem dijelu godine te doprinosi produljenju zadržavanja posjetitelja i diverzifikaciji ponude destinacije za aktivne profile kulturnih turista.

Doživljaj srednjeg plana: Adrenalinski park Duboka dopunski je, ali značajan kontekstualni čvor niti koji aktivni boravak u prirodi proširuje prema sadržajima usmjerenima na različite uzraste i razine tjelesne aktivnosti. Standardi kvalitete ostvaruju se kroz sigurnu i uređenu infrastrukturu parka, raznolikost sadržaja i organsku povezanost s kampom i planinskim okruženjem Papuka koja posjetiteljima omogućuje sadržajan i višenamjenski boravak u destinaciji.

Lokacija: Velika (Kamp odmorište Duboka – Zlatna Slavonija)

Stanje dovršenosti: postojeći doživljaj

Razina produkcije: doživljaj srednjeg plana

Nadležna turistička zajednica: TZ Zlatni Papuk

Planska dokumentacija: /

Manifestacije i događanja

Ritam prirode Zlatne Slavonije

Ritam prirode Zlatne Slavonije cjelogodišnja je destinacijska manifestacija strukturirana kao integrirani sustav događanja koji prirodnu baštinu, tradicijske prakse i suvremene interpretacijske programe povezuje u koherentan doživljaj prostora. Program je organiziran kao mreža koordiniranih aktivnosti na više lokaliteta, od zaštićenih prirodnih područja i ruralnih krajolika do interpretacijskih centara, pri čemu svaki prostor funkcionira kao zasebna, ali tematski povezana programska točka. Manifestacija je strukturirana kroz četiri godišnja vrhunca koja prate prirodne cikluse krajolika: prvi puni vikend u travnju, zadnji vikend u lipnju, prvi vikend u listopadu te zadnji vikend u siječnju, s koordiniranim programima na razini cijele Zlatne Slavonije.

Doživljaj prednjeg plana: Ritam prirode Zlatne Slavonije nosivi je destinacijski programski okvir niti koji kroz disperzirani model aktivira cijeli teritorij Zlatne Slavonije i posjetiteljima pruža razumijevanje odnosa prirode, čovjeka i tradicije kroz različita godišnja doba. Visoka razina produkcije ostvaruje se kroz kuriranu programsku strukturu, jasno definirane sezonske naglaske i koordiniranu komunikaciju na razini destinacije koja prirodnu baštinu pozicionira kao dinamičan i sezonski raznolik resurs kulturnog turizma.

Lokacija: Zlatna Slavonija

Stanje dovršenosti: novi doživljaj

Razina produkcije: doživljaj prednjeg plana

Nadležna turistička zajednica: TZ PSŽ, lokalne TZ

Planska dokumentacija: /

Vikend planinarenja

Vikend planinarenja godišnja je manifestacija aktivnog boravka u prirodi koja planinske prostore Zlatne Slavonije povezuje u jedinstveni programski okvir. Manifestacija se odvija na više lokacija: Papuku, Psunju, Krndiji, Požeškoj gori i Dilju kroz planinarske ture različitih razina zahtjevnosti i rekreativne programe na otvorenom. Mreža od 67 planinarskih staza omogućuje raznolike oblike kretanja, od pristupačnih ruta uz urbane zone do zahtjevnijih planinskih dionica, čime se planinski prostor Zlatne Slavonije pozicionira kao destinacija aktivnog boravka tijekom cijele godine. Svaki od planinskih masiva nosi vlastiti interpretacijski potencijal: Papuk kao najrazvijeniji i interpretacijski najbogatiji planinski prostor, Psunj s Omanovcem kao ključnom izletničkom točkom, Požeška gora kao prirodno produženje urbanog prostora te lokaliteti Starca, Klikuna i Sokolovca koji rekreaciju povezuju s vidikovcima i kulturno-povijesnim kontekstom prostora.

Doživljaj srednjeg plana: Vikend planinarenja kvalitetni je kontekstualni čvor niti koji aktivni boravak u prirodi ugrađuje u kulturno-interpretacijski okvir i planinskim masivima Zlatne Slavonije daje ulogu živog kulturnog krajolika, a ne samo rekreacijske rute. Standardi kvalitete ostvaruju se kroz koordinirani programski okvir s interpretacijskim vodstvima na ključnim lokalitetima, umrežavanje planinarskih društava i centara za posjetitelje te jasnu tematsku distinkciju koja svakom od pet planinskih masiva osigurava prepoznatljiv identitet unutar zajedničke programske strukture.

Lokacija: područje Zlatne Slavonije (Papuk, Psunj, Krndija, Požeška gora, Dilj – PSŽ)

Stanje dovršenosti: novi doživljaj

Razina produkcije: doživljaj srednjeg plana

Nadležna turistička zajednica: TZ PSŽ, lokalne TZ

Planska dokumentacija: /

Dani Parka prirode Papuk

Dani Parka prirode Papuk godišnja su manifestacija kojom se obilježava geološka i biološka raznolikost ovog planinskog masiva i koja posjetiteljima pruža strukturiran i stručno vođen uvid u prirodne vrijednosti Parka. Program obuhvaća vođene ture po geolokalitetima i planinskim stazama, predavanja o zaštiti prirode, radionice za djecu i mlade te fotografske izložbe krajolika. Manifestacija se oslanja na stručni kapacitet Javne ustanove Park prirode Papuk i umreženih institucija te aktivira postojeću interpretacijsku infrastrukturu kroz organizirane programske sadržaje.

Doživljaj pozadinskog plana: Dani Parka prirode Papuk živi su korijen niti Zlatne doline koji geološku i biološku raznolikost Papuka drži ukorijenjenima u stručnoj zajednici koja ih poznaje i dijeli. Bez vodstava, predavanja i radionica koje nose kustosi, biolozi i planinski vodiči, Park ostaje izniman prostor koji posjetitelji obilaze, ali u potpunosti ne razumiju. Standardi kvalitete ostvaruju se kroz stručno vodstvo, strukturirani programski okvir i sadržaje prilagođene različitim uzrastima koji posjetiteljima pružaju okvir za razumijevanje prirodnih vrijednosti Papuka izvan uobičajenih rekreacijskih obrazaca posjeta.

Lokacija: Velika (PP Papuk)

Stanje dovršenosti: unaprijeđeni doživljaj

Razina produkcije: doživljaj pozadinskog plana

Nadležna turistička zajednica: TZ Zlatni Papuk

Planska dokumentacija: /

Obilasci i ture

Sovsko jezero Trail

Sovsko jezero Trail rekreativno-sportski je program koji kroz organizirane trail utrke aktivira prostor Sovskog Dola i okolnih brdskih područja te doprinosi pozicioniranju Čaglina kao prostora aktivnog turizma. Događanje okuplja sudionike iz Hrvatske i susjednih zemalja kroz više trail staza različitih duljina i zahtjevnosti, s organiziranim točkama okrjepe i sigurnosnom podrškom na terenu. Visoka razina angažmana lokalnih volontera te prateći sadržaji koji uključuju glazbene programe i ponudu lokalnih proizvoda naglašavaju društvenu dimenziju događanja i njegovu ulogu u jačanju identiteta prostora. Lokalna zajednica aktivno sudjeluje u

organizaciji, čime se događanju osigurava autentičan lokalni karakter i potencijal za daljnji razvoj u okviru mreže doživljaja Zlatne Slavonije.

Doživljaj srednjeg plana: Sovsko jezero Trail kvalitetni je kontekstualni čvor niti koji aktivni doživljaj krajolika Zlatne doline oblikuje kao društveni događaj s međunarodnim dosegom. Standardi kvalitete ostvaruju se kroz dobro organiziranu natjecateljsku infrastrukturu, autentičan ambijentalni okvir jezera i Dilj gore te visoku razinu uključivanja lokalne zajednice koja događanju osigurava prepoznatljiv lokalni identitet i potencijal razvoja u regionalnu manifestaciju aktivnog turizma.

Lokacija: Čaglin (Sovsko jezero i Dilj gora – Zlatna Slavonija)

Stanje dovršenosti: unaprijeđeni doživljaj

Razina produkcije: doživljaj srednjeg plana

Nadležna turistička zajednica: TZ Zlatni Papuk

Planska dokumentacija: /

Interpretacijske šetnje po PP Papuk

Interpretacijske šetnje Parkom prirode Papuk organizirani su programi vođenog kretanja kroz prirodni krajolik koji posjetiteljima omogućuju upoznavanje geoloških, krajobraznih i bioloških posebnosti ovog prostora. Kroz tematski organizirane ture po poučnim stazama i ključnim lokalitetima, Jankovac, Veličke visove i drugi dijelovi Papuka, posjetitelji se upoznaju s razvojem reljefa, raznolikošću flore i faune te specifičnostima šumskih i vodnih ekosustava. Programi se provode kroz različite formate prilagođene različitim ciljnim skupinama, uključujući obitelji, rekreativce i organizirane grupe, s naglaskom na neposredno iskustvo prostora kroz kretanje, promatranje i boravak u prirodi.

Doživljaj pozadinskog plana: Interpretacijske šetnje po PP Papuk dragocjeni su mali biser niti koji posjetiteljima koji Papuk posjećuju s rekreativnom motivacijom, pruža okvir za razumijevanje prirodnih vrijednosti prostora koji inače ostaju izvan dosega uobičajenog planinarskog iskustva. Standardi kvalitete ostvaruju se kroz stručno vođenje, participativne elemente koji promatranje pretvaraju u istraživanje i prilagodljiv format koji sadržaj usklađuje s profilom i potrebama posjetiteljske skupine.

Lokacija: Velika

Stanje dovršenosti: unaprijeđeni doživljaj

Razina produkcije: doživljaj pozadinskog plana

Nadležna turistička zajednica: TZ Zlatni Papuk
Planska dokumentacija: /

Papuk Trek & Trail

Svake godine u kasnu jesen na šumskim područjima općin Kaptol i Velika održavaju se sportsko-rekreativne utrke koje sudionike vode kroz slikoviti krajolik južnog dijela Papuka. Program okuplja rekreativce i natjecatelje iz Hrvatske i inozemstva kroz kategorije prilagođene različitim razinama fizičke spremnosti, od kraćih obiteljskih ruta do zahtjevnijih trekking izazova. Staze su organizirane uz jasno označene trase, kontrolne točke i logističku podršku na terenu, uključujući sigurnosne službe i okrepne stanice. Osim prirodnih ljepota, sudionici putem nailaze i na kulturnu baštinu, odnosno ostatke srednjovjekovnih gradova. Utrka se organizira uz pomoć brojnih volontera i lokalnih sponzora

Doživljaj srednjeg plana: Papuk Trek and Trail kvalitetan je kontekstualni čvor niti koji planinski krajolik Zlatne doline aktivira kao prostor intenzivnog, tjelesnog i istraživačkog doživljaja. Standardi kvalitete ostvaruju se kroz dobro organiziranu natjecateljsku infrastrukturu, raznolik i izazovan teren koji naglašava prirodne karakteristike Papuka te jasno strukturiran program koji omogućuje sudjelovanje različitih profila posjetitelja. Događanje ima potencijal daljnjeg razvoja u prepoznatljiv regionalni format aktivnog turizma koji prirodne vrijednosti Papuka interpretira kroz iskustvo kretanja i boravka u prostoru.

Lokacija: Velika, Kaptol

Stanje dovršenosti: unaprijeđeni doživljaj

Razina produkcije: doživljaj srednjeg plana

Nadležna turistička zajednica: TZ Zlatni Papuk

Planska dokumentacija: /

Edukativni i participativni programi

Programi Kuće panonskog mora

Programska djelatnost Kuće Panonskog mora obuhvaća edukativne, interpretacijske i participativne programe koji posjetiteljima omogućuju produbljivanje razumijevanja geološke prošlosti i prirodne osnove prostora Zlatne Slavonije. Ponuda uključuje stručna vodstva, radionice, predavanja i programe za djecu i mlade, s naglaskom na iskustveno učenje i aktivno

sudjelovanje. Programi su prilagođeni različitim ciljnim skupinama, od organiziranih školskih grupa do individualnih posjetitelja, a terenski sadržaji koriste vanjski edukativni prostor centra kao aktivno okruženje za učenje. U kontekstu destinacijskog razvoja, programi doprinose razumijevanju posebnosti prostora i nadopunjuju doživljaj Papuka i okolnog krajolika kao interpretacijska i edukacijska podrška širem sustavu doživljaja Zlatne doline.

Doživljaj prednjeg plana: Programi Kuće Panonskog mora ikona su edukacijskog sloja niti zahvaljujući iznimnoj raznolikosti i metodološkoj razrađenosti sadržaja koji geološku i prirodnu baštinu prostora posjetiteljima čine razumljivom i osobno relevantnom. Visoki standardi kvalitete ostvaruju se kroz kontinuitet programske ponude, prilagodljivost različitim uzrastima i ciljnim skupinama te aktivaciju vanjskog edukativnog prostora centra koji iskustveno učenje proširuje izvan izložbenog postava i posjetiteljima omogućuje neposredan kontakt s prirodnom baštinom Papuka i Zlatne doline.

Lokacija: Velika

Stanje dovršenosti: unaprijeđeni doživljaj

Razina produkcije: doživljaj prednjeg plana

Nadležna turistička zajednica: TZ Zlatni Papuk

Planska dokumentacija: /

Programi IC Terra Panonica

Programska djelatnost IC Terra Panonica razvija se kao sustav koji interpretacijski sadržaj centra proširuje kroz interaktivne i izvedbene formate. Okosnicu programa čine edukacijske škrinje s panonskim blagom: metodički osmišljeni alati koji kroz taktilne i istraživačke elemente (slagalice, igre, pokazne predmete) posjetiteljima omogućuju produbljivanje sadržaja stalne izložbe. Oblik škrinje evocira tradicijsku slavonsku škrinju kao simbol čuvanja vrijednosti, dok njezina mobilnost omogućuje primjenu u različitim kontekstima: od edukacija u prostoru centra do terenskih aktivnosti. Program se razvija i kroz izvedbene sadržaje, kazališnu predstavu o zaštiti prirode i mreži NATURA 2000 u suradnji s amaterskim kazalištima, te radionice promatranja ptica, izrade gnijezda i hranilišta i foto radionice motiva iz prirode. Poseban naglasak stavljen je na rad s djecom i školama kroz radionice o bioraznolikosti koje posjetiteljima omogućuju neposredno upoznavanje biljnih i životinjskih vrsta karakterističnih za područje Zlatne Slavonije.

Doživljaj srednjeg plana: Programi IC Terra Panonica kvalitetni su kontekstualni čvor niti koji interpretacijski sadržaj centra proširuje izvan izložbenog prostora i prirodu Zlatne doline posjetiteljima čini dostupnom kroz iskustveno učenje i participativne formate. Standardi kvalitete ostvaruju se kroz metodološki osmišljene alate prilagođene različitim uzrastima, umrežavanje s lokalnim kulturnim i obrazovnim institucijama i raznolikost programskih formata koji posjetiteljima pružaju višeslojan i sadržajan susret s prirodnom baštinom prostora.

Lokacija: Pleternica

Stanje dovršenosti: novi doživljaj

Razina produkcije: doživljaj srednjeg plana

Nadležna turistička zajednica: TZG Pleternica

Planska dokumentacija: Idejno rješenje suvenira i edukacijskih alata: IC *Terra Panonica*, 2019.

Programi Vile dobre vode

Programska djelatnost Vile dobre vode razvija se kao skup sadržaja koji temu termalne vode aktiviraju kroz iskustvo boravka, zdravlja i opuštanja u Lipiku. Program obuhvaća vođena tematska iskustva, grupne programe opuštanja, radionice vezane uz korištenje prirodnih resursa te sezonske sadržaje koji prostor Vile povezuju s vanjskim ambijentima lječilišnog parka i urbanog tkiva Lipika. Programi se oslanjaju na stoljetnu tradiciju Lipika kao lječilišne destinacije i reinterpretiraju je kroz suvremene formate boravka koji zdravlje, prirodne resurse i kulturni kontekst prostora objedinjuju u koherentnu programsku ponudu. U kontekstu destinacijskog razvoja, programi Vile dobre vode nadopunjuju infrastrukturni sadržaj interpretacijskog centra i Lipik pozicioniraju kao prostor regenerativnog i zdravstveno usmjerenog boravka koji nasljeđe lječilišne tradicije prenosi u suvremeni turistički kontekst.

Doživljaj pozadinskog plana: Programi Vile dobre vode manja su, ali nenadomjestiva karika koja nit Zlatne doline drži živom izvan manifestacijskih vrhunaca i glavnih interpretacijskih točaka. Standardi kvalitete ostvaruju se kroz stručno osmišljene programe prilagođene različitim skupinama posjetitelja, sezonsku raznolikost sadržaja i tematsku koherentnost koja Lipiku osigurava prepoznatljiv profil destinacije zdravlja i regenerativnog turizma.

Lokacija: Lipik (Vila dobre vode – Zlatna Slavonija)

Stanje dovršenosti: unaprijeđeni doživljaj

Razina produkcije: doživljaj pozadinskog plana

Nadležna turistička zajednica: TZG Lipik

Planska dokumentacija: /

Zlatna dolina	NADLEŽNA TURISTIČKA ZAJEDNICA	STANJE DOVRŠENOSTI			RAZINA PRODUKCIJE		
		POSTOJEĆI	UNAPRIJEĐENI	NOVI	PREDNJI	SREDNJI	POZADINSKI
INFRASTRUKTURA U ZATVORENOM (4)							
1. Kuća Panonskog mora	Zlatni Papuk	+			+		
2. IC Terra Panonica	Pleternica	+				+	
3. Vila dobre vode	Lipik	+				+	
4. Centar za posjetitelje Sovski Dol	Zlatni Papuk			+		+	
INFRASTRUKTURA NA OTVORENOM (4)							
5. PP i UNESCO geopark Papuk	Zlatni Papuk, Kutjevo		+		+		
6. Značajni krajobraz Sovsko jezero	Zlatni Papuk			+		+	
7. Izletište Omanovac	Pakrac	+				+	
8. Adrenalinski par Duboka	Zlatni Papuk	+				+	
MANIFESTACIJE I DOGAĐANJA (3)							
9. Ritam prirode Zlatne Slavonije	PSŽ, lokalne			+	+		
10. Vikend planinarenja	PSŽ, lokalne			+		+	
11. Dani Parka prirode Papuk	Zlatni Papuk		+				+
OBIKLASCI I TURE (3)							
12. Sovsko jezero Trail	Zlatni Papuk		+			+	
13. Interpretacijske šetnje po PP Papuk	Zlatni Papuk		+				+
14. Papuk Trek&Trail	Zlatni Papuk		+			+	
EDUKATIVNI I PARTICIPATIVNI PROGRAMI (3)							
15. Programi Kuće panonskog mora	Zlatni Papuk		+		+		
16. Programi IC Terra Panonica	Pleternica			+		+	
17. Programi Vile dobre vode	Lipik		+				+
UKUPNO:		5	7	5	4	10	3

Nit Zlatni kalež

Zlatni kalež temelji se na sakralnoj i vjerskoj baštini kao ključnom nositelju identiteta Zlatne Slavonije. Riječ je o prostoru u kojem su crkvene institucije, duhovne prakse i sakralna umjetnost kroz stoljeća oblikovale društvenu organizaciju, kulturni razvoj i prostornu strukturu, stvarajući duboko ukorijenjen odnos između duhovnosti i svakodnevnog života.

Središnji narativ ove niti proizlazi iz kontinuiteta crkvene prisutnosti: od srednjovjekovne organizacije prostora do suvremenih oblika življenja vjere. Stari grad Kaptol kao sjedište stolnog kaptola Pečuške biskupije i arheološki lokalitet Rudina s ostacima benediktinske opatije sv. Mihovila predstavljaju ključne točke razumijevanja crkvene i feudalne strukture prostora, dok sakralne građevine, muzejske zbirke i živa vjerska praksa oblikuju slojevitu mrežu duhovnog krajolika.

Nit se primarno ostvaruje kroz iskustvo: kretanja, sudjelovanja i boravka u prostoru. Hodočasnički događaji, glazbeni programi i participativni sadržaji aktiviraju sakralnu baštinu kao živ sustav koji arhitekturu, umjetnost i duhovnost povezuje u jedinstvenu mrežu doživljaja.

Primarna ciljna skupina kulturnih turista:

- entuzijasti za kulturnu baštinu
- entuzijasti za izvedbene umjetnosti

Infrastruktura u zatvorenom

Stari grad Kaptol

Stari grad Kaptol ključni je povijesni lokalitet koji svjedoči o razvoju srednjovjekovne crkvene i feudalne organizacije na području Zlatne Slavonije. Utvrda je povezana s djelovanjem kaptola Požeške biskupije te je kroz stoljeća imala važnu obrambenu, upravnu i gospodarsku ulogu u organizaciji prostora i života zajednice. Unutar niti Zlatni kalež, Stari grad Kaptol interpretira razdoblje u kojemu je Crkva imala presudnu ulogu u oblikovanju društvenog, kulturnog i prostornog identiteta. Kroz obnovu i prenamjenu, Kaptol se pozicionira kao jedna od ključnih interpretacijskih točaka za razumijevanje sakralne baštine Zlatne Slavonije.

Doživljaj prednjeg plana: Stari grad Kaptol nosivi je interpretacijski lokalitet niti Zlatni kalež koji kroz uređenu infrastrukturu i sadržaje visoke razine produkcije posjetiteljima omogućuje razumijevanje srednjovjekovne crkvene i feudalne strukture prostora. Visoki standardi kvalitete ostvaruju se kroz autentičnost lokaliteta, koherentan interpretacijski okvir i kapacitet da djeluje kao referentna točka za razumijevanje sakralne baštine unutar mreže doživljaja niti.

Lokacija: Kaptol

Stanje dovršenosti: novi doživljaj

Razina produkcije: doživljaj prednjeg plana

Nadležna turistička zajednica: TZ Zlatni Papuk

Planska dokumentacija: Interpretacijski plan: Stari grad Kaptol, 2017.; Preliminarni muzeološki program: Stari grad Kaptol, 2017.

Dijecezanski muzej Požeške biskupije

Dijecezanski muzej Požeške biskupije čuva i predstavlja sakralnu i umjetničku baštinu Požeške biskupije te djeluje kao jedna od ključnih institucija za razumijevanje duhovne i kulturne povijesti Zlatne Slavonije. Muzejska građa obuhvaća liturgijske predmete, umjetnička djela i povijesne artefakte koji svjedoče o ulozi Crkve u oblikovanju kulturnog, obrazovnog i društvenog života kroz stoljeća. Unutar niti Zlatni kalež, muzej posjetiteljima omogućuje uvid u kontinuitet crkvene prisutnosti i njezin utjecaj na razvoj prostora, povezujući sakralnu umjetnost s povijesnim i društvenim kontekstom. Razvoj interpretacijskog pristupa koji bi muzejsku

građu snažnije kontekstualizirao unutar šireg sustava doživljaja destinacije strateški je prioritet za unapređenje pozicije muzeja unutar niti.

Doživljaj srednjeg plana: Dijecezanski muzej predstavlja važan sadržajni i interpretacijski čvor niti Zlatni kalež koji posjetiteljima pruža doživljaj sakralne baštine Požeške biskupije i njezine uloge u kulturnom i društvenom razvoju prostora. Standardi kvalitete ostvaruju se kroz stručnu obradu muzejske građe i dostupnost zbirki, a daljnje unapređenje interpretacijskih i prezentacijskih slojeva strateški je preduvjet za ostvarivanje punog potencijala muzeja unutar destinacijskog sustava.

Lokacija: Požega

Stanje dovršenosti: unaprijeđeni doživljaj

Razina produkcije: doživljaj srednjeg plana

Nadležna turistička zajednica: TZG Požega

Planska dokumentacija: /

Infrastruktura na otvorenom

Arheološki park Rudina

Arheološki lokalitet Rudina, smješten na obroncima Pšunja iznad sela Čečavac i Šnjegavić, jedno je od najznačajnijih nalazišta srednjovjekovne sakralne baštine na području Zlatne Slavonije. Lokalitet je najpoznatiji po ostacima benediktinske opatije sv. Mihovila koja je svoj vrhunac doživjela u srednjem vijeku, te po nalazima romaničke trobrodne crkve s apsidama, samostanskog kompleksa i gotičke crkve. Posebnu vrijednost predstavljaju Rudinske glave, bogato ukrašene kamene konzole koje svjedoče o visokoj razini umjetničke i klesarske obrade, izložene u Gradskom muzeju Požega. Unutar niti Zlatni kalež, Rudina se razvija kao arheološki park koji srednjovjekovnu sakralnu strukturu interpretira u izravnom odnosu s prirodnim krajolikom Papuka, a uređenjem lokaliteta i uspostavom suvremenih interpretacijskih elemenata posjetiteljima se omogućuje čitanje prostorne organizacije samostanskog života i šireg konteksta crkvene organizacije.

Doživljaj prednjeg plana: Arheološki park Rudina nosivi je lokalitet niti Zlatni kalež koji kroz autentičnost prostora i slojevitost arheološke baštine posjetiteljima pruža razumijevanje povijesnog kontinuiteta sakralne kulture Zlatne Slavonije. Visoki standardi kvalitete ostvaruju se kroz uređenu

infrastrukturu otvorenog lokaliteta, koherentan interpretacijski okvir i programske sadržaje koji posjetiteljima omogućuju čitanje prostora kao živog arheološkog i kulturnog zapisa.

Lokacija: Brestovac

Stanje dovršenosti: novi doživljaj

Razina produkcije: doživljaj prednjeg plana

Nadležna turistička zajednica: TZ Zlatni Papuk

Planska dokumentacija: /

Križni putevi Zlatne Slavonije

Križni putevi Zlatne Slavonije mreža su sakralnih prostora i pobožnih staza smještenih u prirodnom i rubno-urbanom krajoliku koji svjedoče o dugoj tradiciji pučke pobožnosti i duhovnog života ovoga prostora. Najreprezentativniji primjer je Požeška kalvarija, uređena 1885. godine, na kojoj su kameni križevi zamijenili ranije drvene postavljene još 1724. godine od strane franjevaca. Ti lokaliteti, smješteni na brežuljcima ili uz prirodne uzvisine, oblikuju prepoznatljive točke duhovnog krajolika i mjesta okupljanja zajednice. Unutar niti Zlatni kalež, križni putevi razvijaju se kao disperzirani sustav doživljaja. Ovaj Plan preporučuje sustavno povezivanje postojećih lokaliteta u koherentnu mrežu sakralnih staza kao stratešku razvojnu mjeru koja će pojačati interpretacijsku snagu i prepoznatljivost niti.

Doživljaj srednjeg plana: Križni putevi Zlatne Slavonije kvalitetni su kontekstualni čvor niti koji kroz sezonsku aktivaciju i prostornu raspršenost posjetiteljima pruža razumijevanje tradicije pučke pobožnosti kao živog i prostorno ukorijenjenog kulturnog fenomena. Standardi kvalitete ostvaruju se kroz uređenost i dostupnost lokaliteta, interpretacijske elemente koji sakralnu praksu smještaju u povijesni i kulturni kontekst te suradnju s lokalnim zajednicama i crkvenim institucijama koja sadržaj drži autentičnim i kontinuiranim.

Lokacija: Više lokaliteta (Požega – Kalvarija i drugi lokaliteti Zlatne Slavonije)

Stanje dovršenosti: unaprijeđeni doživljaj

Razina produkcije: doživljaj srednjeg plana

Nadležna turistička zajednica: TZ PSŽ i lokalne TZ

Planska dokumentacija: /

Manifestacije i događanja

Devetnica Gospi od Suza

Devetnica Gospe od Suza u Pleternici jedno je od najvažnijih duhovnih okupljanja Požeške biskupije i ključno hodočasničko događanje Zlatne Slavonije koje svake godine okuplja velik broj vjernika iz Hrvatske i susjednih zemalja. Održava se kao devetodnevni molitveni i liturgijski ciklus koji kulminira središnjim slavljem u svetištu Gospe od Suza. Događanje sustavno aktivira prostor Pleternice kao hodočasničkog središta, stvarajući intenzivan doživljaj zajedništva i duhovnosti koji svetištu osigurava prepoznatljivu ulogu unutar mreže sakralnih destinacija u široj regiji.

Doživljaj prednjeg plana: Devetnica Gospe od Suza nosivi je događaj niti Zlatni kalež koji kroz visoku razinu organizacije, kontinuiranost održavanja i snažan identitet svetišta posjetiteljima pruža neposredan susret sa živom hodočasničkom tradicijom kao posebnom kategorijom kulturno-vjerskog turizma. Visoki standardi kvalitete ostvaruju se kroz uređenu posjetiteljsku infrastrukturu svetišta, organizacijski kapacitet Požeške biskupije i programski okvir koji duhovni sadržaj, prostornu organizaciju i sudjelovanje zajednice objedinjuje u koherentan i sadržajan doživljaj.

Lokacija: Pleternica

Stanje dovršenosti: postojeći doživljaj

Razina produkcije: doživljaj prednjeg plana

Nadležna turistička zajednica: TZG Pleternica

Planska dokumentacija: /

Orguljaške večeri u crkvama Zlatne Slavonije

Orguljaške večeri Zlatne Slavonije mreža su koncertnih događanja koja sakralne prostore diljem županije aktivira kroz izvedbe orguljaške glazbe. Program se temelji na postojećoj tradiciji orguljaških koncerata u Požegi, osobito u katedrali sv. Terezije Avilske, te se proširuje na druge crkve koje posjeduju vrijedne orgulje. Manifestacija okuplja domaće i međunarodne orguljaše koji interpretiraju djela različitih stilskih razdoblja, a disperzirani model održavanja omogućuje aktivaciju više lokaliteta pri čemu svaka crkva funkcionira kao autentična koncertna scena unutar zajedničkog programskog okvira. Unutar niti Zlatni kalež, Orguljaške večeri sakralnu arhitekturu, glazbenu baštinu i suvremenu izvedbenu praksu povezuju u koherentan doživljaj prostora kroz zvuk.

Doživljaj srednjeg plana: Orguljaške večeri Zlatne Slavonije kvalitetni su kontekstualni čvor niti koji kroz koordiniranu aktivaciju više sakralnih lokaliteta posjetiteljima pruža interpretacijski susret sa sakralnom arhitekturom i glazbenom baštinom kroz živu izvedbenu praksu. Standardi kvalitete ostvaruju se kroz pažljiv odabir lokacija i izvođača, programsku koherentnost ciklusa i produkcijsku razradu koja svakom koncertu osigurava sadržajan odnos između repertoara i prostora u kojemu se izvodi.

Lokacija: Zlatna Slavonija

Stanje dovršenosti: novi doživljaj

Razina produkcije: doživljaj srednjeg plana

Nadležna turistička zajednica: TZ PSŽ i lokalne TZ

Planska dokumentacija: /

Advent Zlatne Slavonije

Advent Zlatne Slavonije disperzirani je program koji tijekom adventskog razdoblja sakralne prostore diljem županije aktivira kroz ambijentalne i umjetničke sadržaje. U središtu programa nalazi se tradicija izrade rukotvorenih jaslca koje u svakoj crkvi dobivaju jedinstven lokalni izraz. Program povezuje manje lokalne crkve i župne prostore u mrežu intimnih doživljaja u kojima se sakralna arhitektura, umjetnost i tradicija adventskog vremena susreću u tematski koherentnom okviru. Uz jaslce, sadržaj uključuje komorne glazbene programe i prigodna događanja kao distinktivna obilježja adventskog karaktera.

Doživljaj pozadinskog plana: Advent je mala, ali nenadomjestiva karika koja nit Zlatnog kaleža drži cjelovitom u zimskim mjesecima. Standardi kvalitete ostvaruju se kroz pažljivo osmišljene ambijentalne programe, autentičan lokalni izraz u svakom prostoru i komorne glazbene sadržaje koji adventski karakter destinacije posjetiteljima čine prepoznatljivim i pamtljivim.

Lokacija: Zlatna Slavonija

Stanje dovršenosti: novi doživljaj

Razina produkcije: doživljaj pozadinskog plana

Nadležna turistička zajednica: TZ PSŽ i lokalne TZ

Planska dokumentacija: /

Obilasci i ture

Kanonička šetnja

Kanonička šetnja kostimirano je vođeno iskustvo Staroga grada Kaptola u kojemu vodič u uloji povijesnog lika posjetiteljima omogućuje doživljaj kaptolske svakodnevice i uloge Kaptola kao središta crkvene i upravne moći. Šetnja je dramaturški oblikovana kroz niz zaustavljanja koja prostorni i povijesni sadržaj prenose posjetiteljima kroz priču, dijalog i neposredno iskustvo mjesta.

Doživljaj prednjeg plana: Kanonička šetnja ključni je interpretacijski program Staroga grada Kaptola koji kroz performativni pristup i visoku razinu posjetiteljskog angažmana posjetiteljima pruža doživljaj povijesnog konteksta prostora. Visoki standardi kvalitete ostvaruju se kroz standardizirani interpretacijski scenarij, autentično kostimiranje i dramaturški osmišljenu strukturu šetnje koja posjetiteljima osigurava koherentan i sadržajan susret s kaptolskom baštinom.

Lokacija: Kaptol

Stanje dovršenosti: novi doživljaj

Razina produkcije: doživljaj prednjeg plana

Nadležna turistička zajednica: TZ Zlatni Papuk

Planska dokumentacija: Interpretacijski plan: Stari grad Kaptol, 2017.; Preliminarni muzeološki program: Stari grad Kaptol, 2017.

Šetnja kroz Arheološki park Rudina

Interpretacijska šetnja kroz Arheološki park Rudina vodi posjetitelje kroz ostatke benediktinske opatije sv. Mihovila, omogućujući razumijevanje prostorne organizacije samostanskog kompleksa i života u srednjem vijeku. Kroz vođeno kretanje lokalitetom interpretiraju se arhitektonski ostaci, ključni arheološki nalazi te rezultati istraživanja koji upućuju na kontinuitet naseljenosti od prapovijesti do srednjovjekovnog razdoblja. Šetnja se temelji na iskustvu prostora pri čemu prirodni krajolik Psunja funkcionira kao integralni interpretacijski element, a posjetiteljima se omogućuje čitanje lokaliteta kao spoja ruševine, povijesti i krajolika.

Doživljaj srednjeg plana: Šetnja kroz Arheološki park Rudina kvalitetni je kontekstualni čvor niti koji kroz vođenu interpretaciju otvorenog lokaliteta posjetiteljima pruža razumijevanje sakralne i arheološke baštine Zlatne

Slavonije u autentičnom prostornom kontekstu. Standardi kvalitete ostvaruju se kroz stručno vođenje, interpretacijske elemente koji arheološke nalaze smještaju u povijesni i kulturni kontekst te prostornu dramaturgiju šetnje koja posjetiteljima osigurava sadržajan i koherentan doživljaj lokaliteta.

Lokacija: Općina Brestovac

Stanje dovršenosti: novi doživljaj

Razina produkcije: doživljaj srednjeg plana

Nadležna turistička zajednica: TZ Zlatni Papuk

Planska dokumentacija: /

Edukativni i participativni programi

Kreativne radionice u Starom gradu Kaptolu

Kreativne radionice u Starom gradu Kaptolu program su participativnog učenja koji posjetiteljima omogućuje neposredno iskustvo srednjovjekovnih vještina i kulturnih praksi povezanih s djelovanjem stolnog kaptola Pečuške biskupije. Kroz radionice se interpretira intelektualni, administrativni i duhovni život kaptola, s naglaskom na pismenost, knjigu i prijenos znanja kao ključne elemente njegove funkcije. Program uključuje radionice kaligrafije, izrade mramornog papira i ex librisa kroz koje posjetitelji upoznaju povijesne tehnike pisanja, oblikovanja knjige i označavanja vlasništva nad knjigama.

Doživljaj prednjeg plana: Kreativne radionice ključni su participativni program Staroga grada Kaptola koji kroz visoku razinu interakcije. Visoki standardi kvalitete ostvaruju se kroz metodološki osmišljene participativne sadržaje, autentičan prostorni okvir Staroga grada i interpretacijski pristup koji baštinu posjetiteljima čini osobno relevantnom i sadržajno bogatom.

Lokacija: Kaptol

Stanje dovršenosti: novi doživljaj

Razina produkcije: doživljaj prednjeg plana

Nadležna turistička zajednica: TZ Zlatni Papuk

Planska dokumentacija: Interpretacijski plan: Stari grad Kaptol, 2017.; Preliminarni muzeološki program: Stari grad Kaptol, 2017.

Programi Dijecezanskog muzeja Požeške biskupije

Programska djelatnost Dijecezanskog muzeja Požeške biskupije obuhvaća edukativne programe, tematska vodstva i radionice kojima se posjetiteljima omogućuje razumijevanje sakralne i umjetničke baštine. Kroz stručna vodstva zbirkom interpretiraju se liturgijski predmeti, umjetnička djela i njihova uloga u duhovnom i društvenom životu, dok tematski programi posjetiteljima omogućuju razumijevanje pojedinih aspekata sakralne kulture. Program uključuje radionice i edukativne sadržaje utemeljene na neposrednom kontaktu s muzejskom građom, čime se potiče razumijevanje simbolike, funkcije i značenja sakralnih artefakata u kulturno-povijesnom kontekstu.

Doživljaj pozadinskog plana: Programi Dijecezanskog muzeja dragocjeni su mali biser niti koji kroz tematska vodstva i radionice posjetiteljima pruža dublji i osobniji susret sa sakralnom i umjetničkom baštinom Požeške biskupije. Standardi kvalitete ostvaruju se kroz stručno osmišljene sadržaje, participativne elemente i interpretacijski pristup koji simboliku i funkciju sakralnih artefakata posjetiteljima prevodi u razumljiv i kulturno relevantan kontekst.

Lokacija: Požega

Stanje dovršenosti: unaprijeđeni doživljaj

Razina produkcije: doživljaj pozadinskog plana

Nadležna turistička zajednica: TZG Požega

Planska dokumentacija: /

Zlatni kalež	NADLEŽNA TURISTIČKA ZAJEDNICA	STANJE DOVRŠENOSTI			RAZINA PRODUKCIJE		
		POSTOJEĆI	UNAPRIJEĐENI	NOVI	PREDNJI	SREDNJI	POZADINSKI
INFRASTRUKTURA U ZATVORENOM (2)							
1. Stari grad Kaptol	Zlatni Papuk			+	+		
2. Dijecezanski muzej Požeške biskupije	Požega		+			+	
INFRASTRUKTURA NA OTVORENOM (2)							
3. Arheološki park Rudina	Zlatni Papuk			+	+		
4. Križni putevi Zlatne Slavonije	PSŽ, lokalne		+			+	
MANIFESTACIJE I DOGAĐANJA (3)							
5. Devetnica Gospi od Suza	Pleternica	+			+		
6. Orguljaške večeri u crkvama Zlatne Slavonije	PSŽ, lokalne			+		+	
7. Advent Zlatne Slavonije	PSŽ, lokalne			+			+
OBILASCI I TURE (2)							
8. Kanonička šetnja	Zlatni Papuk			+	+		
9. Šetnja kroz Arheološki park Rudina	Zlatni Papuk			+		+	
EDUKATIVNI I PARTICIPATIVNI PROGRAMI (2)							
10. Kreativne radionice u Starom gradu Kaptolu	Zlatni Papuk			+	+		
11. Programi Dijecezanskog muzeja Požeške biskupije	Požega		+				+
UKUPNO:		1	3	7	4	5	2

Nit Zlatni ratnici

Nit Zlatni ratnici obuhvaća ratnu i vojnu povijest te obrambene i osvajačke slojeve prostora Zlatne Slavonije. Nit otvara prostor za razumijevanje identiteta oblikovanog na razmeđu kultura, u susretu civilizacija i u razdobljima nestabilnosti koja su kroz povijest određivala karakter ovog prostora i njegovih zajednica.

Nit povezuje doživljaje vezane uz arheološku baštinu halštatske kulture kao jednog od najznačajnijih europskih nalazišta toga razdoblja, srednjovjekovne obrambene utvrde, priču o barunu Trenku i prostoru Zlatne Slavonije u prvoj polovici 18. stoljeća te vojnu i ratnu povijest 20. stoljeća s posebnim naglaskom na Domovinski rat. Povezujući arheologiju, povijesne narative i memorijalnu baštinu, nit stvara mrežu doživljaja koja potiče razumijevanje složenih povijesnih procesa kroz edukativno i dostojanstveno suočavanje s prošlošću. Istodobno, nit pridonosi jačanju razumijevanja otpornosti, hrabrosti i kontinuiteta života na prostoru Zlatne Slavonije kroz različita povijesna razdoblja.

Gravitacijska su središta niti Kaptol kao europski referentni punkt halštatske kulture i Trenkovo s Pakracom kao institucionalnim domom Trenkove ostavštine, dok Muzej vojne i ratne povijesti Pakrac memorijalnu dimenziju niti utemeljuje u najnovijem povijesnom sloju.

Primarne ciljne skupine kulturnih turista:

- entuzijasti za kulturnu baštinu

Infrastruktura u zatvorenom

Interpretacijski centar halštatske kulture

IC halštatske kulture u Kaptolu posjetiteljima omogućuje razumijevanje razdoblja starijeg željeznog doba i svijeta halštatske ratničke elite, čije je jedno od najznačajnijih europskih nalazišta upravo na ovom prostoru. Arheološki lokalitet Kaptol svjedoči o razvijenoj zajednici s izraženom društvenom hijerarhijom, bogatim grobnim nalazima i složenim kulturnim praksama koje upućuju na povezanost s tadašnjim europskim kulturnim krugovima. Stalni postav interpretira svakodnevni život, društvenu strukturu i ratničku kulturu halštatskog razdoblja kroz arheološke nalaze, rekonstrukcije i suvremene interpretacijske metode, s posebnim naglaskom na ulogu ratničke elite kao nositelja moći i identiteta zajednice.

Doživljaj prednjeg plana: ICHK Kaptol ikona je niti Zlatni ratnici zahvaljujući iznimnoj europskoj važnosti lokaliteta, visokokvalitetnom interpretacijskom postavu i poziciji jedinstvene referentne točke za razumijevanje prapovijesne ratničke baštine. Visoki standardi kvalitete ostvaruju se kroz suvremenu interpretacijsku infrastrukturu, arheološki utemeljene rekonstrukcije i razgranatu programsku ponudu koja posjetiteljima omogućuje razumijevanje najranijih slojeva organiziranog života i ratničkih struktura na prostoru Zlatne Slavonije.

Lokacija: Kaptol

Stanje dovršenosti: novi doživljaj

Razina produkcije: doživljaj prednjeg plana

Nadležna turistička zajednica: TZ Zlatni Papuk

Planska dokumentacija: Krovni interpretacijski plan: Arheološki lokalitet Kaptol, 2023.; Idejni muzeološki program i koncepcija: IC halštatske kulture, 2023.

Trenkov dvorac i park u Trenkovu

Trenkov dvorac i park u Trenkovu interpretiraju život i djelovanje baruna Franje Trenka, jedne od najsloženijih vojnih figura 18. stoljeća čije je djelovanje snažno obilježilo prostor Zlatne Slavonije. Stalni postav dvorca tematizira vojnu karijeru, politički kontekst i osobni život baruna Trenka, ističući njegovu ulogu u europskim ratnim zbivanjima i odnos prema prostoru u kojemu je djelovao. Interpretacija Trenkovoju ostavštini pristupa

višeslojno, otvarajući prostor za razumijevanje povijesnog konteksta i kritičko promišljanje odnosa moći, identiteta i baštine. Dvorac i perivoj zajedno čine ambijent koji arhitekturu, krajolik i narativ objedinjuje u cjelovit doživljaj prostora kao povijesne scene. Suvenirska koncepcija inspirirana pandurskim identitetom obuhvaća replike, tematske publikacije i edukativne materijale.

Doživljaj prednjeg plana: Trenkov dvorac i park u Trenkovu ikona su niti zahvaljujući snažnom i složenom narativu, prostornoj autentičnosti i visokokvalitetnoj interpretaciji koja posjetiteljima omogućuje doživljaj ranonovovjekovnih vojnih struktura i transformacije ratničkog identiteta u 18. stoljeću. Visoki standardi kvalitete ostvaruju se kroz uređenu infrastrukturu dvorca i perivoja, interpretacijski postav utemeljen na dokumentiranoj Trenkovoju ostavštini i programsku ponudu koja posjetiteljima omogućuje višeslojan i kritički susret s jednom od najintragantnijih figura slavonske povijesti.

Lokacija: Velika

Stanje dovršenosti: novi doživljaj

Razina produkcije: doživljaj prednjeg plana

Nadležna turistička zajednica: TZ Zlatni Papuk

Planska dokumentacija: Interpretacijski plan: Kompleks Trenkovog dvorca, 2020.; Glavna muzeološka koncepcija stalnog postava: Dvorac i park u Trenkovu, 2023., Plan brendiranja Trenkove ostavštine, 2023.; Priručnik za izradu suvenira Trenkovog dvorca u Trenkovu

Trenkov dvorac u Pakracu

Pakračko vlastelinstvo bilo je Trenkovo najvrijednije imanje. Pojedini izvori navode da je dvorac dao izgraditi sam Trenk, no to nije potvrđeno. Dvorac ima tipičan ranobarokni tlocrt, to je jednokatna pravokutna zgrada s unutarnjim dvorištem. Nakon Trenkove smrti, dvorac je pretvoren u vojarnu koja je nosila njegovo ime. Imanje je 1751. godine došlo u posjed obitelji Janković i u njemu ostalo cijelo stoljeće. Nakon toga, u dvorcu je djelovala bolnica, a potom, sve do devedesetih godina 20. stoljeća, škola. Danas je dvorac devastiran, no predstavlja važan potencijal za obnovu – u njemu se planira uređenje hostela, prvenstveno namijenjenog učenicima koji posjećuju Pakrac u sklopu nastave, ali i drugim posjetiteljima. Uz to se predlaže uređenje multifunkcionalnog prostora u kojem će se moći održavati izložbe, radionice i druge aktivnosti. U njega se može smjestiti

mala stalna izložba koja će kontekstualizirati prostor unutar priče o barunu Trenku te suvenirnica, aktivirajući ovaj lokalitet kao dio rute Putevima legende.

Doživljaj srednjeg plana: Trenkov dvorac u Pakracu kvalitetni je kontekstualni čvor niti koji, osim što zadovoljava infrastrukturne potrebe, povezuje Pakrac s pričom o barunu Trenku. Visoki standardi kvalitete ostvaruju se kroz uređenu infrastrukturu dvorca, interpretacijske točke koje povezuju dvorac s ostalim točkama rute Putevima legende te raznolikom programskom ponudom koja posjetiteljima omogućava istraživanje povijesti na drugačiji način.

Lokacija: Pakrac

Stanje dovršenosti: novi doživljaj

Razina produkcije: doživljaj srednjeg plana

Nadležna turistička zajednica: TZ Pakrac

Planska dokumentacija: Plan brendiranja Trenkove ostavštine, 2023.

Muzej vojne i ratne povijesti Pakrac

Muzej vojne i ratne povijesti Pakrac posvećen je interpretaciji vojnih zbivanja na području zapadne Slavonije, s posebnim naglaskom na događaje iz Domovinskog rata koji su snažno obilježili ovaj prostor i njegovu zajednicu. Kroz muzejski postav i prikupljenu građu prezentiraju se lokalna iskustva rata, svakodnevnica stanovništva i širi povijesni kontekst sukoba. Muzej je nastao entuzijazmom lokalnih branitelja i ima ključnu ulogu u očuvanju kolektivnog sjećanja te razumijevanju novije povijesti, povezujući osobne priče, materijalne tragove i povijesne činjenice u cjelinu koja posjetiteljima omogućuje dostojanstveno suočavanje s prošlošću. Daljnji razvoj usmjeren je na unapređenje interpretacijskih i prezentacijskih pristupa kojima bi se sadržaj učinio dostupnijim različitim skupinama posjetitelja.

Doživljaj srednjeg plana: Muzej vojne i ratne povijesti Pakrac kvalitetni je kontekstualni čvor niti koji kroz autentičnost sadržaja i snažnu lokalnu utemeljenost posjetiteljima pruža interpretacijski okvir za razumijevanje suvremenih ratnih zbivanja i njihovog utjecaja na prostor i zajednicu zapadne Slavonije. Standardi kvalitete ostvaruju se kroz dokumentiranu muzejsku građu, dostupnost zbirki i interpretacijski pristup koji memorijalnoj baštini osigurava dostojanstven i edukativno relevantan okvir prezentacije.

Lokacija: Pakrac

Stanje dovršenosti: unaprijeđeni doživljaj

Razina produkcije: doživljaj srednjeg plana

Nadležna turistička zajednica: TZ Grada Pakraca

Planska dokumentacija: /

Infrastruktura na otvorenom

Šetnica tumulom Kaptola

Šetnica tumulom Kaptola (Tumul III) posjetiteljima omogućuje neposredno iskustvo halštatskog arheološkog krajolika kroz kretanje rekonstruiranim prostorom kaptolske grobnice. Kao jedan od najreprezentativnijih tumula na lokalitetu Kaptol, grobnica svjedoči o društvenoj hijerarhiji, pogrebnim ritualima i simbolici povezanoj s ratničkom elitom željeznog doba. Kroz prostornu rekonstrukciju i interpretacijske elemente posjetiteljima se omogućuje razumijevanje strukture grobnog prostora i njegova značenja unutar šireg kulturnog krajolika.

Doživljaj prednjeg plana: Šetnica po tumulu nosivi je otvoreni lokalitet niti koji kroz autentičnost prostora, jasnoću interpretacije i fizičko iskustvo kretanja posjetiteljima pruža neposredno razumijevanje halštatske ratničke kulture i njezine simbolike. Visoki standardi kvalitete ostvaruju se kroz uređenu infrastrukturu lokaliteta, interpretacijske elemente koji grobni prostor smještaju u širi kulturni i društveni kontekst te dramaturgiju posjeta koja ICHK Kaptol i tumul pozicionira kao komplementarne i nerazdvojive interpretacijske točke.

Lokacija: Kaptol

Stanje dovršenosti: novi doživljaj

Razina produkcije: doživljaj prednjeg plana

Nadležna turistička zajednica: TZ Zlatni Papuk

Planska dokumentacija: Krovni interpretacijski plan: Arheološki lokalitet Kaptol, 2023.; Idejni muzeološki program i koncepcija: IC halštatske kulture, 2023.

Šetnice Gradca i Čemernica

U sklopu planiranog arheološkog parka na halštatskom lokalitetu Kaptol uređuju se dvije tematske šetnice. Šetnica Gradca posjetiteljima omogućuje razumijevanje halštatskih nastambi i svakodnevnog života zajednice, dok

šetnica Čemernica vodi kroz tumule i pogrebnu simboliku ratničke elite. Zajedno tvore komplementarni interpretacijski par koji posjetiteljima omogućuje razumijevanje dvaju ključnih aspekata halštatskog društva – života i smrti – u autentičnom arheološkom krajoliku.

Doživljaj srednjeg plana: Šetnice Gradca i Čemernica kvalitetni su kontekstualni čvor niti koji kroz iskustvo kretanja arheološkim krajolikom posjetiteljima pruža razumijevanje prostorne organizacije i svakodnevice halštatske zajednice u njezinom autentičnom okruženju. Standardi kvalitete ostvaruju se kroz uređenu infrastrukturu šetnica, interpretacijske elemente koji prostor aktiviraju kao živi arheološki zapis te dramaturgiju posjeta koja ove dvije šetnice, zatim šetnicu tumulom Kaptola i interpretacijski centar objedinjuje u koherentnu doživljajnu cjelinu lokaliteta.

Lokacija: Kaptol

Stanje dovršenosti: novi doživljaj

Razina produkcije: doživljaj srednjeg plana

Nadležna turistička zajednica: TZ Zlatni Papuk

Planska dokumentacija: Arheološki lokalitet Kaptol – Krovni interpretacijski plan, 2023.

Poučna staza Putevima ratnika - Staza željeznog doba Podunavlja

Staza željeznog doba Podunavlja certificirana je europska kulturna ruta Vijeća Europe kojom se upravlja iz Hrvatske. Na lokalitetu Kaptol postavljena je poučna staza Putevima ratnika koja sadrži interpretacijske oznake koje posjetitelje vode po lokalitetu i približavaju im glavne značajke halštatske kulture, smještajući Kaptol unutar šire europske mreže lokaliteta željeznog doba i pozicionirajući ga kao referentnu točku na međunarodnoj kulturnoj karti.

Doživljaj srednjeg plana: Staza željeznog doba Podunavlja kvalitetni je kontekstualni čvor niti koji kroz europsku certifikaciju Vijeća Europe lokalitet Kaptol smješta unutar međunarodnog interpretacijskog okvira i posjetiteljima omogućuje razumijevanje halštatske kulture Kaptola u širem europskom kontekstu željeznog doba. Standardi kvalitete ostvaruju se kroz uređenu interpretacijsku signalizaciju, koherentnost s europskim standardima kulturnih ruta Vijeća Europe i dostupnost sadržaja međunarodnoj publici. Predlaže se da se postojeće interpretacijske oznake s

vremenom osvježe i osuvremene sukladno daljnjem razvoju posjetiteljske infrastrukture na lokalitetu.

Lokacija: Kaptol

Stanje dovršenosti: unaprijeđeni doživljaj

Razina produkcije: doživljaj srednjeg plana

Nadležna turistička zajednica: TZ Zlatni Papuk

Planska dokumentacija: Arheološki lokalitet Kaptol – Krovni interpretacijski plan, 2023.

Ruta Putevima legende

Ruta Putevima legende tematska je interpretacijska ruta koja povezuje lokalitete vezane uz baruna Trenka na području Zlatne Slavonije (Trenkovo, Pakrac, Brestovac, Pleternicu). Na svim lokacijama postavljeni su interpretacijski elementi koji posjetiteljima omogućuju razumijevanje pojedinog lokaliteta u kontekstu Trenkova života i boravka u Slavoniji, tkajući koherentnu prostornu priču o jednoj od najsloženijih figura slavonske povijesti 18. stoljeća.

Doživljaj srednjeg plana: Ruta Putevima legende kvalitetni je kontekstualni čvor niti koji kroz tematski osmišljenu prostornu rutu posjetiteljima pruža razumijevanje Trenkove ostavštine kao živog i prostorno ukorijenjenog kulturnoga fenomena koji nadilazi granice dvorca i perivoja u Trenkovu. Standardi kvalitete ostvaruju se kroz koherentnu interpretacijsku signalizaciju usklađenu s vizualnim identitetom brendiranja Trenkove ostavštine, dostupnost rute različitim oblicima kretanja i interpretacijski okvir koji svaki lokalitet smješta u cjelovitu biografsku i povijesnu priču.

Lokacija: Zlatna Slavonija

Stanje dovršenosti: novi doživljaj

Razina produkcije: doživljaj srednjeg plana

Nadležna turistička zajednica: lokalne TZ, TZ PSŽ

Planska dokumentacija: Plan brendiranja Trenkove ostavštine, 2023.

Srednjovjekovne utvrde

Srednjovjekovne utvrde Zlatne Slavonije čine mrežu obrambenih i nadzornih točaka koje svjedoče o strateškoj važnosti ovog prostora kroz srednji vijek i razdoblje osmanskih osvajanja. Smještene na uzvisinama Papuka, Psunja i Požeške gore, utvrde su bile dio sustava obrane Požeške kotline i komunikacijskih pravaca koji su povezivali unutrašnjost s rubnim

područjima. Posebnu vrijednost imaju lokaliteti Veličkog starog grada, Starog grada Pakraca, Dolačkog grada, Čaklovačke gradine i Viškovačkog grada koji kroz svoje položaje, arhitektonske ostatke i povijesne slojeve svjedoče o različitim fazama razvoja obrambenih sustava. Interpretacijski elementi na lokalitetima posjetiteljima omogućuju osnovno razumijevanje obrambene funkcije, povijesnog konteksta i uloge pojedine utvrde u zaštiti prostora.

Doživljaj srednjeg plana: Srednjovjekovne utvrde Zlatne Slavonije kvalitetni su kontekstualni čvor niti koji kroz mrežu disperziranih lokaliteta posjetiteljima pruža razumijevanje kontinuiteta obrambenih struktura i strateškog značaja prostora Zlatne Slavonije. Standardi kvalitete ostvaruju se kroz dostupnost lokaliteta, interpretacijske elemente koji obrambene strukture smještaju u širi povijesni kontekst te sustavno označavanje koje lokalitete objedinjuje u prepoznatljiv interpretacijski sloj niti.

Lokacija: Zlatna Slavonija

Stanje dovršenosti: novi doživljaj

Razina produkcije: doživljaj srednjeg plana

Nadležna turistička zajednica: TZ PSŽ i lokalne TZ

Planska dokumentacija: /

Manifestacije i događanja

Zlatna Slavonija pamti

Zlatna Slavonija pamti godišnja je krovna manifestacija niti koja kroz istovremenu aktivaciju svih ključnih lokaliteta posjetiteljima omogućuje razumijevanje prostora Zlatne Slavonije kao mjesta kontinuiranog odolijevanja izazovima, promjenama i prekretnicama. Svaki lokalitet aktivira se u svojem vremenskom sloju: Kaptol kroz prapovijesnu ratničku kulturu, srednjovjekovne utvrde kroz obrambenu strukturu graničnog prostora, Trenkovo kroz složenost 18. stoljeća, a Pakrac kroz memorijalnu dimenziju Domovinskog rata, čineći zajedno jedinstvenu mrežu interpretacijskih točaka koje posjetitelju nude doživljaj otpornosti i kontinuiteta kao temeljnih odrednica identiteta ovog prostora. Format je modularan: posjetitelji mogu posvetiti dan jednoj lokaciji ili se kretati između nekoliko, pri čemu svaka točka nudi sadržajan i samostalan doživljaj koji svoju punu snagu ostvaruje kao dio zajedničke mreže.

Doživljaj prednjeg plana: Zlatna Slavonija pamti ikona je niti zahvaljujući jedinstvenoj dramaturgiji koja cijelu mrežu lokaliteta istovremeno aktivira kao živo mjesta sjećanja i razumijevanja. Visoki standardi kvalitete ostvaruju se kroz koordinirani programski okvir, jasnu interpretacijsku nit koja vremenske slojeve niti povezuje u koherentnu narativnu cjelinu i modularan format koji posjetiteljima omogućuje slobodu u oblikovanju vlastitog itinerera unutar zajedničke dramaturgije manifestacije.

Lokacija: Zlatna Slavonija

Stanje dovršenosti: novi doživljaj

Razina produkcije: doživljaj prednjeg plana

Nadležna turistička zajednica: TZ PSŽ i lokalne TZ

Planska dokumentacija: /

Halštatski dani

Halštatski dani trodnevna su manifestacija koja se održava u lipnju povodom Europskih dana arheologije i Dana Općine Kaptol. Program je strukturiran u dva komplementarna dijela: stručni i znanstveni dio namijenjen istraživačkoj i akademskoj zajednici te javni program koji posjetiteljima svih uzrasta omogućuje neposredan susret s halštatskom kulturom. Javni program obuhvaća predavanja, izložbe, obilazak tematske staze, radionice, uprizorenja te pripremu i degustaciju željeznodobne kuhinje.

Doživljaj prednjeg plana: Halštatski dani ikona su manifestacijskog sloja niti koji kroz dualnost stručnog i javnog programa halštatsku baštinu Kaptola istovremeno pozicionira kao predmet aktivnog znanstvenog istraživanja i živog kulturno-turističkog doživljaja. Visoki standardi kvalitete ostvaruju se kroz koherentnu programsku strukturu, sudjelovanje stručne zajednice i participativne sadržaje koji posjetiteljima omogućuju neposredno iskustvo halštatske kulture u autentičnom arheološkom okruženju.

Lokacija: Kaptol

Stanje dovršenosti: postojeći doživljaj

Razina produkcije: doživljaj prednjeg plana

Nadležna turistička zajednica: TZ Zlatni Papuk

Planska dokumentacija: IC halštatske kulture – Idejni muzeološki program i koncepcija, 2023.

Međunarodni festival eksperimentalne arheologije – ICHK Kaptol

Međunarodni festival eksperimentalne arheologije dvogodišnja je manifestacija koja kroz rekonstrukcije, radionice i demonstracije halštatskog načina života okuplja međunarodnu stručnu i opću publiku zainteresiranu za eksperimentalnu arheologiju. Festival pozicionira Kaptol kao međunarodni referentni punkt halštatske kulture i eksperimentalne arheologije te doprinosi znanstvenoj vidljivosti lokaliteta i razvoju publike za arheološku baštinu.

Doživljaj srednjeg plana: Međunarodni festival eksperimentalne arheologije kvalitetni je kontekstualni čvor niti koji kroz dvogodišnji međunarodni format lokalitet Kaptol pozicionira unutar europske mreže eksperimentalne arheologije i posjetiteljima pruža doživljaj halštatske kulture kroz neposredno iskustvo rekonstrukcije i demonstracije. Standardi kvalitete ostvaruju se kroz međunarodni programski okvir, sudjelovanje stranih stručnjaka i izvođača te participativne sadržaje koji kompleksnu arheološku građu različitim skupinama posjetitelja čine dostupnom i razumljivom.

Lokacija: Kaptol

Stanje dovršenosti: novi doživljaj

Razina produkcije: doživljaj srednjeg plana

Nadležna turistička zajednica: TZ Zlatni Papuk

Planska dokumentacija: IC halštatske kulture – Idejni muzeološki program i koncepcija, 2023.

Kaptolski filmski festival

Kaptolski filmski festival jednodnevni je festival arheološkog filma koji se odvija u okviru Međunarodnog festivala eksperimentalne arheologije ICHK Kaptol. Program obuhvaća projekcije dokumentarnih i igranih filmova o arheologiji i halštatskoj kulturi te posjetiteljima omogućuje audiovizualni susret s temama koje stalni postav i terenske aktivnosti interpretiraju kroz druge formate.

Doživljaj pozadinskog plana: Kaptolski filmski festival dragocjeni je mali biser niti koji kroz audiovizualni format arheološku i halštatsku tematiku otvara prema široj kulturnoj publici i posjetiteljima pruža pristupačan uvod u teme koje lokalitet Kaptol interpretira kroz ostale doživljajne formate – onima koji dolaze zbog filma, Kaptol se otkriva kao baštinsko odredište vrijedno

daljnijeg istraživanja. Standardi kvalitete ostvaruju se kroz pažljivo odabran filmski program, kontekstualizaciju projekcija unutar šire festivalske dramaturgije ICHK Kaptol i dostupnost sadržaja različitim profilima posjetitelja.

Lokacija: Kaptol

Stanje dovršenosti: novi doživljaj

Razina produkcije: doživljaj pozadinskog plana

Nadležna turistička zajednica: TZ Zlatni Papuk

Planska dokumentacija: IC halštatske kulture – Idejni muzeološki program i koncepcija, 2023.

Trenkov festival

Trenkov festival godišnja je manifestacija posvećena barunu Trenku i pandurskoj baštini. Festival je nosiva godišnja kulminacija ponude IC Trenkov dvorac i okuplja posjetitelje zainteresirane za vojnu povijest i složenu ličnost baruna Trenka kao jednog od najprepoznatljivijih likova slavonske povijesti 18. stoljeća. Međunarodna dimenzija festivala proizlazi iz europskog konteksta Trenkova djelovanja, čime festival ima prirodnu osnovu za uključivanje različitih europskih institucija, istraživača i izvođača te za pozicioniranje unutar europske mreže manifestacija posvećenih vojnoj baštini 18. stoljeća.

Doživljaj prednjeg plana: Trenkov festival ikona je manifestacijskog sloja niti koji kroz godišnju kulminaciju pandursku baštinu pozicionira kao živi kulturno-turistički proizvod s prepoznatljivim identitetom na nacionalnoj i međunarodnoj razini. Visoki standardi kvalitete ostvaruju se kroz koherentnu festivalsku dramaturgiju, autentičan prostorni okvir dvorca i perivoja, programsku ponudu te međunarodni programski okvir koji Trenkov festival smješta unutar europske mreže manifestacija posvećenih vojnoj baštini u srednjoeuropskom kontekstu.

Lokacija: Velika

Stanje dovršenosti: novi doživljaj

Razina produkcije: doživljaj prednjeg plana

Nadležna turistička zajednica: TZ Zlatni Papuk

Planska dokumentacija: Plan brendiranja Trenkove ostavštine, 2023.

Obilasci i ture

Interpretacijski programi vođenja – ICHK Kaptol

Interpretacijski programi vođenja ICHK Kaptol obuhvaćaju četiri komplementarna formata koji posjetiteljima različitih profila i potreba omogućuju strukturiran i stručno posredovan susret s halštatskom baštinom lokaliteta. Osobna interpretacija i grupna vođenja čine osnovu ponude, kostimirana interpretacija i program Oživljena povijest halštatski svakodnevni život posreduju kroz izvedbeni format s kostimiranim interpretatorima, a audio vodič osigurava dostupnost interpretacijskih sadržaja samostalnim posjetiteljima.

Doživljaj pozadinskog plana: Interpretacijski programi vođenja dragocjeni su mali biser niti koji posjetiteljima koji ICHK Kaptol posjećuju s različitim razinama predznanja i interesa pruža prilagođen i stručno posredovan interpretacijski susret s halštatskom baštinom kakav samostalni obilazak postava ne može osigurati. Standardi kvalitete ostvaruju se kroz stručno osposobljene interpreatore, raznolikost formata koji se prilagođavaju različitim skupinama posjetitelja i koherentnost s interpretacijskim okvirom stalnog postava i terenskih lokaliteta.

Lokacija: Kaptol

Stanje dovršenosti: novi doživljaj

Razina produkcije: doživljaj pozadinskog plana

Nadležna turistička zajednica: TZ Zlatni Papuk

Planska dokumentacija: IC halštatske kulture – Idejni muzeološki program i koncepcija, 2023.

Interpretacijski programi vođenja – IC Trenkovo

Interpretacijski programi vođenja IC Trenkovo obuhvaćaju komplementarne formate osobne interpretacije koji posjetiteljima omogućuju neposredan i dramaturški osmišljen susret s Trenkovom ostavštinom. Standardna vođenja s kostimiranim vodičima koji prikazuju povijesne likove vezane uz baruna Trenka i pandure čine osnovu ponude, dok kostimirana vođenja u prvom licu posjetiteljima posreduju doživljaj oživljene povijesti pandurskog doba kroz izvedbeni format koji prostor dvorca i perivoja pretvara u živu povijesnu scenu.

Doživljaj pozadinskog plana: Interpretacijski programi vođenja IC Trenkovo dragocjeni su mali biser niti koji posjetiteljima pruža neposredan i osoban susret s Trenkovom ostavštinom kroz izvedbene formate koji interpretacijski postav dvorca aktiviraju na način koji samostalni obilazak ne može posredovati. Standardi kvalitete ostvaruju se kroz standardizirane interpretacijske scenarije, autentično kostimiranje i dramaturški osmišljenu strukturu vođenja koja posjetiteljima osigurava koherentan i sadržajan susret s tematikom 18. stoljeća.

Lokacija: Velika

Stanje dovršenosti: novi doživljaj

Razina produkcije: doživljaj pozadinskog plana

Nadležna turistička zajednica: TZ Zlatni Papuk

Planska dokumentacija: Kompleks Trenkovog dvorca – Interpretacijski plan, 2020.

Edukativni i participativni programi

Programi ICHK Kaptol

Programska djelatnost ICHK Kaptol sveobuhvatan je sustav participativnih i edukativnih sadržaja koji halštatsku kulturu posjetiteljima različitih uzrasta i profila čini razumljivom kroz neposredno iskustvo rekonstrukcije, kreativnog izražavanja i istraživanja. Okosnica programa je ciklus radionica Doživi željezno doba koji kroz rekonstrukciju temeljnih životnih praksi – prerade hrane, metalurgije, tkanja, keramike, gradnje i ukrašavanja – posjetiteljima omogućuje neposredan susret s materijalnom kulturom halštatskog društva. Kreativne i edukativne radionice namijenjene djeci i mladima obuhvaćaju dječji arheološki kamp, likovne radionice s halštatskim motivima i edukativno snimanje kratkog dokumentarnog filma o arheologiji. Za stručnu i akademsku zajednicu program uključuje međunarodne simpozije, terenska istraživanja i arheološke kampove za studente. Poseban prostor Arheolab s osjetilnim elementima i radionice art terapije osiguravaju inkluzivan pristup baštini za osobe s razvojnim teškoćama, djecu s posebnim potrebama i osobe s demencijom.

Doživljaj srednjeg plana: Programska djelatnost ICHK Kaptol kvalitetni je kontekstualni čvor niti koji kroz iznimnu raznolikost participativnih i edukativnih formata halštatsku kulturu posjetiteljima čini razumljivom i osobno relevantnom kroz sve uzraste i profile. Standardi kvalitete ostvaruju

se kroz participativne formate utemeljene na eksperimentalnoj arheologiji, inkluzivne sadržaje koji baštinu čine dostupnom svim skupinama posjetitelja te umrežavanje s međunarodnom stručnom zajednicom koje programima osigurava znanstvenu utemeljenost i razvojni potencijal.

Lokacija: Kaptol

Stanje dovršenosti: novi doživljaj

Razina produkcije: doživljaj srednjeg plana

Nadležna turistička zajednica: TZ Zlatni Papuk

Planska dokumentacija: IC halštatske kulture – Idejni muzeološki program i koncepcija, 2023.

Programi IC Trenkovo

Programska djelatnost IC Trenkovo razvija se kao skup edukativnih i participativnih sadržaja koji Trenkovu i pandursku baštinu posjetiteljima čine dostupnom. Za djecu i mlade razvijeni su kreativne radionice vezane uz prirodnu i kulturnu baštinu Trenkova, radionice inkluzivnog pristupa dizajnu, ekološki ljetni kamp s temama vrtlarenja, hortikulture i kulturne baštine te ljetni kamp za mlade povjesničare u Dvoru Pakrac s fokusom na iskustveno učenje o lokalnoj povijesti. Debatni klub za učenike Pakraca i Brestovca posjetiteljima omogućuje istraživanje i raspravu o povijesnim temama vezanim uz baruna Trenka i lokalnu povijest. Filmski program uključuje projekcije filmova o barunu Trenku te projekcije dokumentarnih filmova o vojnoj i kulturnoj baštini Slavonije, čime se tematika IC Trenkovo posreduje kroz audiovizualni format dostupan široj publici.

Doživljaj srednjeg plana: Programska djelatnost IC Trenkovo kvalitetni je kontekstualni čvor niti koji Trenkovu ostavštinu i pandursku baštinu aktivira kroz raznolike edukativne i participativne formate prilagođene različitim skupinama posjetitelja. Standardi kvalitete ostvaruju se kroz metodološki osmišljene programe koji kreativnost, istraživanje i iskustveno učenje objedinjuju u koherentnu ponudu koja IC Trenkovo pozicionira kao aktivno mjesto učenja i interpretacije baštine, a ne samo prikazivački prostor.

Lokacija: Velika, Pakrac, Brestovac

Stanje dovršenosti: novi doživljaj

Razina produkcije: doživljaj srednjeg plana

Nadležna turistička zajednica: TZ Zlatni Papuk, TZG Požega, TZG Pakrac

Planska dokumentacija: Interpretacijski plan: Kompleks Trenkovog dvorca, 2020.; Plan brendiranja Trenkove ostavštine, 2023.

Zlatni ratnici	NADLEŽNA TURISTIČKA ZAJEDNICA	STANJE DOVRŠENOSTI			RAZINA PRODUKCIJE		
		POSTOJEĆI	UNAPRIJEĐENI	NOVI	PREDNJI	SREDNJI	POZADINSKI
INFRASTRUKTURA U ZATVORENOM (4)							
1. Interpretacijski centar halštatske kulture	Zlatni Papuk			+	+		
2. Trenkov dvorac i park u Trenkovu	Zlatni Papuk			+	+		
3. Trenkov dvorac u Pakracu	Pakrac			+		+	
4. Muzej vojne i ratne povijesti Pakrac	Pakrac		+			+	
INFRASTRUKTURA NA OTVORENOM (5)							
5. Šetnica tumulom Kaptola	Zlatni Papuk			+	+		
6. Šetnice Gradca i Čemernica	Zlatni Papuk			+		+	
7. Poučna staza Putevima ratnika - Staza željeznog doba Podunavlja	Zlatni Papuk		+			+	
8. Ruta Putevima legende	PSŽ, lokalne			+		+	
9. Srednjovjekovne utvrde	PSŽ, lokalne			+		+	
MANIFESTACIJE I DOGAĐANJA (5)							
10. Zlatna Slavonija pamti	PSŽ, lokalne			+	+		
11. Halštatski dani	Zlatni Papuk	+			+		
12. Međunarodni festival eksperimentalne arheologije - ICHK Kaptol	Zlatni Papuk			+		+	
13. Kaptolski filmski festival	Zlatni Papuk			+			+
14. Trenkov festival	Zlatni Papuk			+	+		
OBILASCI I TURE (2)							
15. Interpretacijski programi vođenja - ICHK Kaptol	Zlatni Papuk			+			+
16. Interpretacijski programi vođenja - IC Trenkovo	Zlatni Papuk			+			+
EDUKATIVNI I PARTICIPATIVNI PROGRAMI (2)							
17. Programi ICHK Kaptol	Zlatni Papuk			+		+	
18. Programi IC Trenkovo	Zlatni Papuk, Požega, Pakrac			+		+	
UKUPNO:		1	2	15	6	9	3

Nit Zlatna scena

Nit Zlatna scena posvećena je suvremenoj kulturnoj i umjetničkoj produkciji Zlatne Slavonije, onoj koja nastaje u živom dijalogu s baštinom, ali govori jezikom današnjice. Ova nit polazi od temeljnog uvjerenja da se identitet destinacije ne čuva isključivo kroz tradiciju, već se kontinuirano oblikuje kroz suvremeno stvaralaštvo koje tu tradiciju interpretira, propituje i nadograđuje.

Zlatna scena obuhvaća suvremene izvedbene i vizualne umjetnosti, glazbenu produkciju, filmsku kulturu, književne susrete, nezavisnu kulturnu scenu i interdisciplinarnе projekte koji urbanim prostorima PSŽ daju karakter živih mjesta stvaranja. Nit naglašava da održiva destinacija kulturnog turizma počiva na ravnoteži između tradicije i suvremenosti i da ta ravnoteža nije kompromis, nego kreativna snaga.

Jedna od najzanimljivijih interpretacijskih osi niti je veza između bećarca i hip hopa kao dviju formi koje dijele temeljnu poetiku: improvizacija, osobna ispovijest, društveni komentar i humor kao oblik otpora. Bećarac je bio glas slavonskog sela, a hip hop je glas urbanog prostora. Struktura je ista, kontekst se promijenio. Ta linija kontinuiteta između najprepoznatljivijeg nematerijalnog nasljeđa Zlatne Slavonije i njezine najsvježije urbane glazbene scene jedna je od distinktivnih interpretacijskih argumenata ove niti i točka sjecišta s niti Zlatnih žica.

Gravitacijsko središte niti je Požega kao kulturno i institucionalno središte PSŽ s najrazvijenijom infrastrukturom izvedbenih i vizualnih umjetnosti, aktivnom nezavisnom scenom i sve prepoznatljivijim festivalskim profilom koji tradicijski grad pozicionira kao mjesto kreativne energije.

Primarne ciljne skupine kulturnih turista:

- entuzijasti za likovne umjetnosti
- entuzijasti za izvedbene umjetnosti

Infrastruktura u zatvorenom

Gradsko kazalište Požega

Gradsko kazalište Požega središnja je kazališna institucija PSŽ i jedina profesionalna kazališna kuća u županiji. Kroz raznovrstan repertoar kazalište aktivno doprinosi razvoju kulturne scene i dostupnosti izvedbenih umjetnosti lokalnoj zajednici i posjetiteljima. Unutar niti Zlatna scena, kazalište predstavlja ključan prostor suvremene scenske produkcije i susreta publike s izvedbenom umjetnošću. Razvoj repertoarnih sadržaja koji interpretiraju lokalni i regionalni kulturni identitet te uvođenje matinejskih izvedbi prilagođenih posjetiteljskom ritmu strateški su prioriteti koji kazalište pozicioniraju kao aktivan element kulturno-turističke ponude destinacije.

Doživljaj srednjeg plana: Gradsko kazalište Požega kvalitetni je kontekstualni čvor niti koji kroz profesionalnu scensku produkciju posjetiteljima pruža susret s izvedbenom kulturom Zlatne Slavonije u institucionalno uređenom i dostupnom okviru. Standardi kvalitete ostvaruju se kroz kontinuitet repertoara, profesionalnu produkciju i razvoj programskih sadržaja koji kazalište povezuju s kulturno-turističkim ritmom destinacije.

Lokacija: Požega

Stanje dovršenosti: postojeći doživljaj

Razina produkcije: doživljaj srednjeg plana

Nadležna turistička zajednica: TZG Požega

Planska dokumentacija: /

Art kino Požega

Art kino Požega promiče audiovizualnu kulturu i filmsku umjetnost kroz program usmjeren na prikazivanje umjetničkog, nezavisnog, europskog i domaćeg filma. Uz redovne projekcije organiziraju se popratni programi koji filmsku kulturu otvaraju prema široj publici i posjetiteljima. Unutar niti Zlatna scena, Art kino funkcionira kao programska točka koja suvremenu audiovizualnu kulturu čini dostupnom i koja kulturni profil Požega proširuje izvan izvedbenih i vizualnih umjetnosti.

Doživljaj srednjeg plana: Art kino Požega kvalitetni je kontekstualni čvor niti koji kroz kurirani filmski program posjetiteljima pruža pristup suvremenoj audiovizualnoj kulturi kao sastavnom dijelu kulturnog profila destinacije.

Standardi kvalitete ostvaruju se kroz kontinuitet programa, dostupnost sadržaja i popratne programe koji filmsku kulturu stavljaju u dijalog s lokalnim kulturnim kontekstom.

Lokacija: Požega

Stanje dovršenosti: postojeći doživljaj

Razina produkcije: doživljaj srednjeg plana

Nadležna turistička zajednica: TZG Požega

Planska dokumentacija: /

Gradske knjižnice PSŽ

Gradske knjižnice na području PSŽ važni su kulturni i društveni centri koji kroz raznovrsne programe doprinose razvoju suvremene kulturne scene i dostupnosti kulture široj publici. Kroz suradnju s autorima, umjetnicima i kulturnim institucijama knjižnice funkcioniraju kao mjesta susreta publike i suvremenog stvaralaštva te aktivno sudjeluju u oblikovanju kulturnog života lokalnih zajednica. Posebnu ulogu imaju programi za djecu i mlade koji potiču razvoj čitateljskih navika, kreativnog izražavanja i kulturne participacije. Programska djelatnost knjižnica obuhvaća radionice, književne susrete, tribine, čitateljske klubove i edukativne programe namijenjene različitim dobnim skupinama koji knjižnice pozicioniraju kao aktivna mjesta kulturnog života izvan uobičajene funkcije posudbe.

Doživljaj pozadinskog plana: Gradske knjižnice PSŽ sitna su, ali nenadomjestiva karika koja nit Zlatne scene drži prisutnom u svakodnevnom kulturnom životu zajednice izvan manifestacijskih vrhunaca – bez kontinuiranog programskog rada knjižnica koji kulturu čini dostupnom svima i svakodnevno, suvremena kulturna scena PSŽ ostala bi vidljiva samo u festivalskim tjednima. Standardi kvalitete ostvaruju se kroz kontinuitet programske ponude, prilagodljivost različitim uzrastima i dostupnost sadržaja svim skupinama posjetitelja i stanovnika.

Lokacija: Zlatna Slavonija

Stanje dovršenosti: postojeći doživljaj

Razina produkcije: doživljaj pozadinskog plana

Nadležna turistička zajednica: lokalne TZ

Planska dokumentacija: /

Mali dvor Janković – Pakrac

Mali dvor Janković sastavni je dio zaštićenog vlastelinskog kompleksa obitelji Janković u Pakracu te predstavlja izniman primjer kasnobarokne arhitekture ladanjskog karaktera. Razvojna preporuka ovog Plana je prenamjena Malog dvora u suvremeni kulturni centar – prostor za povremene izložbe, umjetničke programe, radionice i kulturne susrete koji suvremenu likovnu produkciju stavlja u dijalog s baštinskim kontekstom vlastelinskog kompleksa. Takvim razvojem Mali dvor postaje programski most između niti Zlatnih gradova i niti Zlatne scene, a Pakrac dobiva prostor suvremene kulturne produkcije koji dostojanstveno dopunjuje interpretacijske sadržaje Spahijskog podruma.

Doživljaj srednjeg plana: Mali dvor Janković kvalitetni je kontekstualni čvor niti koji kroz prenamjenu iznimnog baštinskog prostora posjetiteljima pruža susret sa suvremenom kulturnom produkcijom u autentičnom povijesnom ambijentu. Standardi kvalitete ostvaruju se kroz uređenu infrastrukturu kulturnog centra, programsku ponudu koja suvremenu umjetnost smješta u baštinski kontekst vlastelinskog kompleksa i dostupnost prostora različitim oblicima kulturnog stvaralaštva i prezentacije.

Lokacija: Pakrac

Stanje dovršenosti: unaprijeđeni doživljaj

Razina produkcije: doživljaj srednjeg plana

Nadležna turistička zajednica: TZG Pakrac

Planska dokumentacija: /

Infrastruktura na otvorenom

Ljetna pozornica Požega

Ljetna pozornica planirani je amfiteatar namijenjen održavanju kulturnih i umjetničkih događanja na otvorenom u Požegi. Uređenjem amfiteatra i pozornice grad dobiva suvremenu infrastrukturu koja omogućuje organizaciju koncerata, kazališnih predstava, filmskih projekcija, festivala i drugih kulturnih programa tijekom toplijeg dijela godine. Unutar niti Zlatna scena, Ljetna pozornica postaje ključni infrastrukturni preduvjet za razvoj festivalske ponude i suvremene kulturne produkcije na otvorenom, čime se kulturni program Požege prostorno i sadržajno proširuje izvan zatvorenih institucionalnih prostora.

Doživljaj srednjeg plana: Ljetna pozornica Požega kvalitetni je kontekstualni čvor niti koji kroz novu infrastrukturu na otvorenom posjetiteljima i lokalnoj zajednici pruža pristup kulturnoj produkciji u živom gradskom ambijentu. Standardi kvalitete ostvaruju se kroz suvremenu amfiteatralnu infrastrukturu, dostupnost prostora različitim vrstama kulturnih programa i strateško pozicioniranje pozornice kao središnjeg mjesta ljetne kulturne ponude Požege.

Lokacija: Požega

Stanje dovršenosti: novi doživljaj

Razina produkcije: doživljaj srednjeg plana

Nadležna turistička zajednica: TZG Požega

Planska dokumentacija: /

Manifestacije i događanja

Zlatna scena, festival suvremene kulture PSŽ

Zlatna scena godišnji je raspršeni festival koji suvremenu kulturnu produkciju PSŽ aktivira istovremeno na više lokacija i u više gradova, svaki u svojem mediju i svojem prostoru – kazalište u Požegi, galerija u Pakracu, knjižnica u Pleternici, open air u Kutjevu ili na Požeškoj gori. Format je modularan i decentraliziran: svaka lokacija razvija vlastiti programski identitet unutar zajedničkog festivalskog okvira, a posjetitelj sam oblikuje vlastiti itinerer kroz suvremenu kulturnu scenu županije. Festival okuplja profesionalne kulturne institucije, nezavisne producente i inicijative civilnog sektora u zajednički programski tjedan koji suvremenoj kulturnoj produkciji PSŽ daje platformu, vidljivost i strateški okvir.

Doživljaj prednjeg plana: Zlatna scena ikona je niti zahvaljujući jedinstvenoj dramaturgiji raspršenog festivala koji cijelu mrežu suvremene kulturne produkcije PSŽ istovremeno aktivira i posjetiteljima pruža razumijevanje Zlatne Slavonije kao živog i kreativno aktivnog kulturnog prostora. Visoki standardi kvalitete ostvaruju se kroz koordinirani programski okvir koji profesionalne institucije i nezavisnu scenu tretira ravnopravno, modularan format koji posjetiteljima omogućuje slobodu u oblikovanju vlastitog itinerera te stratešku komunikaciju koja festival pozicionira kao godišnji kulturni argument za dolazak u PSŽ izvan manifestacijskih vrhunaca pojedinih niti.

Lokacija: Zlatna Slavonija

Stanje dovršenosti: novi doživljaj

Razina produkcije: doživljaj prednjeg plana

Nadležna turistička zajednica: TZ PSŽ, lokalne TZ

Planska dokumentacija: /

Požeško kulturno ljeto

Požeško kulturno ljeto tradicionalna je manifestacija koja tijekom ljetnih mjeseci na različitim lokacijama u gradu donosi niz kulturnih događanja. Program obuhvaća koncerte, kazališne predstave, filmske projekcije, književne večeri, izložbe i druge kulturne sadržaje koji se odvijaju na otvorenim gradskim prostorima i u kulturnim institucijama. U daljnjem razvoju nužno je programsko profiliranje manifestacije i njezino strateško povezivanje s regionalnim i nacionalnim dionicima kako bi Požeško kulturno ljeto preraslo u prepoznatljiv kulturni događaj koji Zlatnu Slavoniju stavlja na ljetnu kulturnu kartu Hrvatske.

Doživljaj prednjeg plana: Požeško kulturno ljeto ikona je niti zahvaljujući dugogodišnjoj tradiciji i poziciji središnje ljetne kulturne platforme Požege koja različite umjetničke forme i publike objedinjuje u jedinstven programski okvir. Visoki standardi kvalitete ostvaruju se kroz raznolikost programske ponude, aktivaciju autentičnih gradskih prostora i stratešku ulogu manifestacije kao nosivog ljetnog doživljaja koji posjetiteljima omogućuje višednevni kulturni boravak u destinaciji.

Lokacija: Požega

Stanje dovršenosti: unaprijeđeni doživljaj

Razina produkcije: doživljaj prednjeg plana

Nadležna turistička zajednica: TZG Požega

Planska dokumentacija: /

Požega Urban Fest – PUF

Požega Urban Fest glazbeni je festival koji Požegu jedne večeri pretvara u pozornicu urbane glazbene kulture – jazz, alternativa, punk i elektronska scena koja ocrta ona stranu grada koja nije uvijek u prvom planu. PUF se održava na bivšem atletskom stadionu i programski artikulira živu urbanu glazbenu scenu Požege kao argument da Zlatna Slavonija nije samo grad tambure i bećarca, nego i grad koji zna glasno i drugačije. Unutar niti Zlatna scena, PUF je konkretna manifestacijska točka koja interpretacijsku os niti,

vezu između bećarca i hip hopa kao dviju urbanih formi iste temeljne poetike, aktivira u živom glazbenom iskustvu. Iako se prema dostupnim informacijama festival ne planira održati ove godine, predlaže se njegovo ponovno aktiviranje u budućnosti.

Doživljaj prednjeg plana: Požega Urban Fest ikona je niti zahvaljujući distinktivnom programskom profilu koji suvremenu urbanu glazbenu scenu Požege čini vidljivom i dostupnom posjetiteljima koji u Zlatnoj Slavoniji traže kulturni doživljaj izvan tradicijskog okvira. Visoki standardi kvalitete ostvaruju se kroz jasno definiran programski identitet, autentičnu lokaciju bivšeg atletskog stadiona koja festivalu daje urbani karakter te stratešku ulogu PUF-a kao kulturnog argumenta koji sliku destinacije proširuje i produbljuje.

Lokacija: Požega

Stanje dovršenosti: unaprijeđeni doživljaj

Razina produkcije: doživljaj prednjeg plana

Nadležna turistička zajednica: TZG Požega

Planska dokumentacija: /

HOPA fest, Hill Open Air Fest Požega

HOPA fest dvodnevni je open air glazbeni festival koji se održava na Požeškoj gori u blizini kapelice sv. Vida, a organizira ga Udruga Kulturst – nositelj nezavisne kulturne scene Požege. Festival kombinira glazbu, filmsku kulturu kroz Hrvatski festival jednogminutnih filmova i rekreaciju u prirodnom okruženju, čineći ga jednim od rijetkih festivalskih formata u PSŽ koji suvremenu glazbenu i filmsku kulturu smješta izvan urbanih prostora i u neposredan dijalog s krajolikom Požeške gore. Institucijska podrška Ministarstva kulture, Grada Požege i PSŽ potvrđuje stratešku prepoznatost festivala kao relevantnog aktera suvremene kulturne scene županije.

Doživljaj srednjeg plana: HOPA fest kvalitetni je kontekstualni čvor niti koji kroz nezavisnu festivalsku produkciju suvremenu glazbenu i filmsku kulturu smješta u krajobrazni okvir Požeške gore i posjetiteljima pruža kulturni doživljaj koji institucionalni okviri ne mogu posredovati na isti način. Standardi kvalitete ostvaruju se kroz jasno definiran programski profil, autentičnu lokaciju u prirodnom okruženju i organizacijski kapacitet Udruge Kulturst koja festivalu osigurava kontinuitet i kvalitetu nezavisne produkcije.

Lokacija: Požega – Požeška gora

Stanje dovršenosti: unaprijeđeni doživljaj

Razina produkcije: doživljaj srednjeg plana

Nadležna turistička zajednica: TZG Požega

Planska dokumentacija: /

Multipak Pakrac

Multipak je višednevna multimedijalna manifestacija koja Pakrac transformira u prostor susreta suvremene kulture, tehnologije i zajednice. Program uključuje radionice, predavanja, koncerte, projekcije dokumentarnih filmova, promocije knjiga i druge događaje, a centralni je događaj hi-fi izložba koja uključuje brojne izlagače iz Hrvatske i inozemstva. Događanja se odvijaju na različitim lokacijama u gradu, čime Pakrac postaje otvorena platforma suvremene kulture u kojoj se različiti sadržaji nadovezuju i međusobno prožimaju.

Doživljaj prednjeg plana: Multipak je nosivi doživljaj niti koji urbani prostor Pakraca afirmira kao ključnu točku suvremene kulturne produkcije. Standardi kvalitete ostvaruju se kroz kontinuirano razvijan i programski integriran sadržaj, korištenje više gradskih lokacija te uključenost lokalne zajednice i međunarodnih sudionika. Kao platforma koja povezuje tehnologiju, kulturu i društvenu participaciju, Multipak ima kapacitet dugoročno se profilirati kao prepoznatljiv regionalni događaj suvremene kulture i jedan od glavnih motiva dolaska u destinaciju.

Lokacija: Pakrac

Stanje dovršenosti: unaprijeđeni doživljaj

Razina produkcije: doživljaj prednjeg plana

Nadležna turistička zajednica: TZG Pakrac

Planska dokumentacija: /

Obilasci i ture

Tura suvremene kulturne Požege

Interpretacijska tura vodi posjetitelje kroz suvremena kulturna žarišta Požege – od kazališta, Art kina i gradske knjižnice do atelijera lokalnih umjetnika i javnih prostora obilježenih suvremenom likovnom i izvedbenom kulturom. Uz vodstvo posjetitelji se upoznaju s aktualnom kulturnom scenom, susreću s lokalnim stvaraocima i stječu uvid u to kako suvremena

kultura u Požegi dijalogizira s bogatim baštinskim nasljeđem grada. Tura uključuje i posjete prostorima gdje tradicija i suvremenost koegzistiraju u istom fizičkom okviru – od Trga Svetog Trojstva do novih kulturnih žarišta – pružajući posjetiteljima slojevito razumijevanje Požege kao grada u kojemu prošlost i sadašnjost govore istim jezikom.

Doživljaj srednjeg plana: Tura suvremene kulturne Požege kvalitetni je kontekstualni čvor niti koji posjetiteljima pruža strukturiran i stručno vođen uvid u živu kulturnu scenu Požege kao dopunu baštinskim doživljajima koje grad nudi kroz ostale niti tkanja. Standardi kvalitete ostvaruju se kroz pažljivo osmišljenu rutu koja institucionalnu i nezavisnu kulturnu scenu tretira ravnopravno, stručno vodstvo koje kulturne prakse smješta u lokalni i regionalni kontekst te fleksibilan format koji turu prilagođava različitim profilima i interesima posjetitelja.

Lokacija: Požega

Stanje dovršenosti: novi doživljaj

Razina produkcije: doživljaj srednjeg plana

Nadležna turistička zajednica: TZG Požega

Planska dokumentacija: /

format suvremenoj likovnoj produkciji daje institucionalni dom u prostoru koji nosi iznimnu kulturno-povijesnu težinu. Standardi kvalitete ostvaruju se kroz uređenu infrastrukturu rezidencijalnog prostora, međunarodni programski okvir koji Požegu smješta na kartu europskih likovnih rezidencija i javnu dimenziju programa koja rezidencijske umjetnike i njihov rad čini vidljivima i dostupnima posjetiteljima i lokalnoj zajednici.

Lokacija: Požega

Stanje dovršenosti: novi doživljaj

Razina produkcije: doživljaj srednjeg plana

Nadležna turistička zajednica: TZG Požega

Planska dokumentacija: /

Edukativni i participativni programi

Rezidencijalni program Atelje Miroslava Kraljevića

Atelje Miroslava Kraljevića zaštićeno je kulturno dobro smješteno na Trgu Svetog Trojstva 15 u Požegi – zgradi izgrađenoj 1909. u duhu historicizma u kojoj je slikar Miroslav Kraljević imao svoj atelje od 1910. do 1911. godine. Kraljević, jedan od najznačajnijih hrvatskih modernističkih slikara čije je djelovanje obilježilo razvoj hrvatske likovne umjetnosti u ranom 20. stoljeću, u Požegi je ostavio materijalni trag koji do danas nije programski aktiviran kao kulturno-turistički resurs. Ovaj Plan preporučuje uspostavu rezidencijalnog programa koji nosi ime Miroslava Kraljevića – kroz otkup, najam ili partnerstvo s vlasnikom prostora – s ciljem stvaranja prepoznatljive međunarodne umjetničke rezidencije koja Požegu pozicionira na karti europskih likovnih rezidencija i gradu vraća ulogu mjesta u kojemu suvremeni umjetnici stvaraju, a ne samo konzumiraju baštinu.

Doživljaj srednjeg plana: Rezidencijalni program Atelje Miroslava Kraljevića kvalitetni je kontekstualni čvor niti koji kroz međunarodni rezidencijalni

Zlatna scena	NADLEŽNA TURISTIČKA ZAJEDNICA	STANJE DOVRŠENOSTI			RAZINA PRODUKCIJE		
		POSTOJEĆI	UNAPRIJEĐENI	NOVI	PREDNJI	SREDNJI	POZADINSKI
INFRASTRUKTURA U ZATVORENOM (4)							
1. Gradsko kazalište Požega	Požega	+				+	
2. Art kino Požega	Požega	+				+	
3. Gradske knjižnice PSŽ	lokalne	+					+
4. Mali dvor Janković - Pakrac	Pakrac		+			+	
INFRASTRUKTURA NA OTVORENOM (1)							
5. Ljetna pozornica Požega	Požega			+		+	
MANIFESTACIJE I DOGAĐANJA (5)							
6. Zlatna scena, festival suvremene kulture PSŽ	PSŽ, lokalne			+	+		
7. Požeško kulturno ljeto	Požega		+		+		
8. Požega Urban Fest - PUF	Požega		+		+		
9. HOPA fest, Hill Open Air Fest Požega	Požega		+			+	
10. Multipak Pakrac	Pakrac		+		+		
OBILASCI I TURE (1)							
11. Tura suvremene kulturne Požege	Požega			+		+	
EDUKATIVNI I PARTICIPATIVNI PROGRAMI (2)							
12. Rezidencijalni program Atelje Miroslava Kraljevića	Požega			+		+	
UKUPNO:		3	5	4	4	7	1

Strateški prioriteti

Strateški prioriteti Plana razvoja kulturnog turizma PSŽ usmjereni su na sustavno oblikovanje i razvoj kulturno-turističkih doživljaja koji proizlaze iz identiteta prostora Zlatne Slavonije. Polazište za njihovo definiranje čini bogata i raznolika baština županije te potreba da se postojeći resursi i aktivnosti povežu u smislen i prepoznatljiv sustav na razini cijele županije.

Na temelju analize strateškog konteksta, postojećeg stanja i prijedloga doživljaja koji čine jedinstveno *Zlatno tkanje Zlatne Slavonije*, identificirani su ključni prioriteti koji usmjeravaju daljnji razvoj kulturnog turizma na području županije. Oni se prvenstveno odnose na suradničko upravljanje, snažnije pozicioniranje brenda Zlatna Slavonija te razvoj samih doživljaja. Poseban naglasak stavlja se na povezivanje doživljaja, odnosno povezivanje lokaliteta, tema i resursa u koherentnu cjelinu koja odražava duh mjesta i specifičnosti Zlatne Slavonije. Prioritete podržavaju specifični ciljevi, a mjere za njihovu provedbu razradit će se kroz akcijski plan.

Postavljeni strateški prioriteti razvoja stvaraju okvir za dugoročan i održiv razvoj kulturnog turizma, koji doprinosi očuvanju baštine, privlačenju posjetitelja i osnaživanju lokalne zajednice. Detaljna razrada ciljeva kroz konkretne mjere, nositelje, rokove i pokazatelje uspješnosti bit će predmet zasebnog operativnog akcijskog plana koji se razvija u sljedećoj fazi.

1. Suradničko planiranje i upravljanje

Izazov: Nedovoljno koordiniran razvoj kulturno-turističke ponude.

Razvoj kulturnog turizma na području PSŽ uključuje vrlo velik broj dionika – od javnih institucija i turističkih zajednica do kulturnih ustanova, udruga, privatnika. Kako bi se postojeći potencijali učinkovitije povezali u prepoznatljivu i održivu ponudu, potrebno je uspostaviti snažniji model suradnje, koordinacije i zajedničkog planiranja.

Jačanje međusektorske suradnje omogućuje bolje povezivanje mikro lokacija te postojećih i planiranih doživljaja unutar destinacije u koherentnu mrežu doživljaja kulturnog turizma. Kroz redovitu komunikaciju dionika, razmjenu znanja i razvoj zajedničkih inicijativa stvaraju se uvjeti za sustavno

upravljanje razvojem destinacije. Takav pristup doprinosi učinkovitijem korištenju resursa, usklađivanju razvojnih projekata te dugoročnoj održivosti kulturno-turističke ponude Zlatne Slavonije.

2. Pozicioniranje brenda

Izazov: Nedovoljno jasno pozicioniranje kulturnog identiteta Zlatne Slavonije.

Razvoj kulturnog turizma PSŽ zahtijeva jasnije i snažnije pozicioniranje brenda Zlatne Slavonije. Ono se temelji na jasnom narativu, dosljednoj interpretaciji baštine, povezivanju različitih doživljaja u zajednički identitetski okvir te jasnom komuniciranju brenda – kroz promišljeni vizualni jezik, sustavne i usklađene promotivne aktivnosti te koordiniranu komunikaciju između dionika. Takav pristup doprinosi dugoročnom pozicioniranju PSŽ kao atraktivne i prepoznatljive destinacije kontinentalnog kulturnog turizma.

3. Razvoj tkanja doživljaja

Izazov: Nedovoljno povezan sustav doživljaja kulturnog turizma.

Razvoj tkanja doživljaja predstavlja ključan korak u oblikovanju integriranog kulturno-turističkog proizvoda PSŽ. Cilj ovog prioriteta je povezati postojeće i nove doživljaje u koherentnu mrežu tematskih niti koje zajedno interpretiraju identitet Zlatne Slavonije. Poseban naglasak stavlja se na međusobno povezivanje različitih lokaliteta, institucija i sadržaja u jedinstveni sustav koji obuhvaća doživljaje u zatvorenom, doživljaje na otvorenom, obilaske i ture, manifestacije i programe te edukativne i participativne programe. Tako oblikovana mreža doživljaja doprinosi cjelogodišnjoj ponudi i jača prepoznatljivost Zlatne Slavonije kao destinacije kulturnog turizma.

1. Suradničko planiranje i upravljanje

Razvoj kulturnog turizma PSŽ zahtijeva koordinirano djelovanje brojnih dionika. Kako bi se postojeći potencijali učinkovito povezali u prepoznatljivo i održivo tkanje doživljaja, potrebno je uspostaviti model suradničkog planiranja i upravljanja koji osigurava usklađeno djelovanje svih uključenih aktera. Ovaj strateški prioritet usmjeren je na stvaranje stabilnog i uključivog okvira upravljanja razvojem kulturnog turizma na razini županije.

Kroz jasnu podjelu uloga, redovitu komunikaciju i razvoj partnerskih inicijativa omogućuje se sustavno planiranje, koordinacija projekata i dugoročna provedba Plana razvoja. Poseban naglasak stavlja se na povezivanje dionika iz različitih sektora te na poticanje zajedničkih projekata koji doprinose razvoju koherentne i kvalitetne kulturno-turističke ponude Zlatne Slavonije.

Cilj: 1.1. Uspostaviti model upravljanja

Cilj: 1.2. Povezati dionike

Cilj: 1.3. Ojačati ljudske kapacitete

Cilj: 1.4. Osigurati financiranje

Cilj: 1.5. Upravlјati baštinom održivo

Cilj: 1.6. Osigurati praćenje, evaluaciju i prilagodbu

2. Pozicioniranje brenda

Pozicioniranje brenda Zlatne Slavonije ključan je korak u daljnjem razvoju prepoznatljivog i konkurentnog kulturno-turističkog proizvoda PSŽ. Iako destinacija već raspolaže snažnim brendom, njegova komunikacija i prezentacija mogu biti još sveobuhvatnije i dosljednije. Ovaj strateški prioritet usmjeren je na oblikovanje jasnog i prepoznatljivog narativa Zlatne Slavonije. Kroz razvoj komunikacijskih alata, prilagodbu vizualnog identiteta i koordiniranih promotivnih aktivnosti nastoji se osigurati dosljedno i snažno komuniciranje brenda, kao i usklađeno djelovanje svih dionika uključenih u razvoj kulturnog turizma. Cilj je dugoročno pozicionirati PSŽ kao autentičnu destinaciju kulturnog turizma kontinentalne Hrvatske, prepoznatljivu po raznolikosti svojih doživljaja i snažnom identitetu.

Cilj: 2.1. Kontinuirano razvijati brend Zlatna Slavonija

Cilj: 2.2. Promovirati brend

Cilj: 2.3. Razvijati digitalni marketing

Cilj: 2.4. Provoditi evaluaciju

3. Razvoj tkanja doživljaja

Razvoj doživljaja predstavlja ključni dio razvoja kulturnog turizma PSŽ kroz koji se kulturni resursi, tematske niti i interpretacijski koncept *Zlatnog tkanja Zlatne Slavonije* pretvaraju u konkretne kulturno-turističke sadržaje.

Doživljaji se razvijaju kao međusobno povezan sustav lokaliteta, programa i aktivnosti koji posjetiteljima omogućuju dublje razumijevanje prostora, njegovih povijesnih slojeva i suvremenog načina života.

Razvoj doživljaja obuhvaća doživljaje u zatvorenom, doživljaje na otvorenom, obilaske i ture, manifestacije i događanja, te edukativne i participativne programe. Mjere u okviru ovog prioriteta usmjerene su na fazni razvoj doživljaja, njihovu interpretacijsku dosljednost, kvalitetu izvedbe te usklađenost s postojećim kapacitetima i potrebama.

Cilj: 3.1. Razvoj doživljaja niti Zlatne žice

Cilj: 3.2. Razvoj doživljaja niti Zlatni gradovi

Cilj: 3.3. Razvoj doživljaja niti Zlatni vinogradi

Cilj: 3.4. Razvoj doživljaja niti Zlatna dolina

Cilj: 3.5. Razvoj doživljaja niti Zlatni kalež

Cilj: 3.6. Razvoj doživljaja niti Zlatni ratnici

Cilj: 3.7. Razvoj doživljaja niti Zlatna scena

Izvori

- ⁱ https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284418978?utm_source
- ⁱⁱ https://new-european-bauhaus.europa.eu/document/download/6d54623a-09c1-4a60-a8f5-7c292f679f69_hr?filename=COM%282021%29_573_HR_ACT.PDF
- ⁱⁱⁱ <https://op.europa.eu/hr/publication-detail/-/publication/5a9c3144-80f1-11e9-9f05-01aa75ed71a1>
- ^{iv} Nacionalni plan razvoja kulture i medija za razdoblje od 2023. do 2027. godine, 2023.
- ^v <https://www.articleworld.org/index.php/Culture>, pregledano 22.01.2023.
- ^{vi} <https://proleksis.lzmk.hr/33149/>, pregledano 22.01.2023.
- ^{vii} [https://min-kulture.gov.hr/?id=349&pregled=1&datum=Wed%20Jan%2023%202019%2017:02:19%20GMT+0100%20\(srednjoeuropsko%20standardno%20vrijeme\)](https://min-kulture.gov.hr/?id=349&pregled=1&datum=Wed%20Jan%2023%202019%2017:02:19%20GMT+0100%20(srednjoeuropsko%20standardno%20vrijeme))
- ^{viii} Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, NN 69/99, čl. 2.
- ^{ix} Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, NN 69/99, čl. 7.
- ^x Mc Kercher B., du Cros H.: Cultural Tourism. The Partnership Between Tourism and Cultural Heritage Management. The Haworth Press New York 2002., str. 65.-99.
- ^{xi} Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, NN 69/99, čl. 8.
- ^{xii} Konvencija o očuvanju nematerijalne kulturne baštine, Pariz 2003., čl. 2.; <http://unesdoc.unesco.org/images/0013/001325/132540e.pdf>, pregledano 22.01.2024.
- ^{xiii} <https://www.e-unwto.org/doi/epdf/10.18111/unwtoseminars.2003.2.h683454637147v5p?role=tab>
- ^{xiv} UNWTO *Tourism Definitions*, <https://www.e-unwto.org/doi/epdf/10.18111/9789284420858>
- ^{xv} Mc Kercher B., du Cros H.: Cultural Tourism. The Partnership Between Tourism and Cultural Heritage Management. The Haworth Press New York 2002., str. 5.
- ^{xvi} https://www.europarl.europa.eu/erpl-app-public/factsheets/pdf/hr/FTU_3.4.12.pdf; pregledano 22.01.2024.
- ^{xvii} Strateška studija razvoja kulturnog turizma Grada Ogulina - Ogulin, zavičaj bajke, 2006., Muze d.o.o.
- ^{xviii} Whyte, B.; Hood, T.; and White, B. P. (eds.): *Cultural and Heritage Tourism: A Handbook for Community Champions*, str. 27.
- ^{xix} Draženović, M.; Smrekar, A. (ur.): Priručnik za interpretaciju baštine, 2021.
- ^{xx} https://slks.dk/fileadmin/user_upload/dokumenter/KS/institutioner/museer/Indsatsomraader/Brugerundersoegelse/Artikler/John_Falk_Understanding_museum_visitors__motivations_and_learning.pdf